

คู่มือ
ว่าด้วย
ข้อกำหนด
กรุงเทพ

GUIDE

การแก้ไขฟื้นฟูและ การกลับคืนสู่สังคม ของผู้ต้องขังหญิง

การอนุมัติข้อกำหนดกรุงเทพ

คู่มือว่าด้วยแนวทางปฏิบัติเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิง: การอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพ

คู่มือฉบับนี้จัดทำขึ้นโดย องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล (Penal Reform International – PRI) และสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice – TIJ) โดยมีที่ปรึกษา Sharon Critoph เป็นผู้เขียน

PRI และ TIJ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานจากประเทศอาร์มาเนีย ออสเตรเลีย กัมพูชา จอร์เจีย มาลาวี ไทยและสหราชอาณาจักร ที่ได้ให้การสนับสนุนและเข้าร่วมการประชุมที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 22-23 มกราคม 2562 ที่เมืองทมิสซี ประเทศจอร์เจีย

นอกจากนี้ PRI และ TIJ ขอขอบคุณบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง สำหรับความรู้และความเชี่ยวชาญอันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อแนวปฏิบัติและนโยบายต่างๆ ที่กล่าวถึงในคู่มือฉบับนี้

คู่มือนี้ได้รับการตรวจสอบแก้ไขโดย Martha Crowley

PRI เป็นผู้รับผิดชอบเนื้อหาของคู่มือนี้แต่เพียงผู้เดียว การวิพากษ์วิจารณ์ คัดย่อ ผลิตซ้ำ และแปลเนื้อหาของคู่มือนี้ ไม่ว่าจะบางส่วนหรือทั้งหมดสามารถทำได้หากไม่ใช้เพื่อการจัดจำหน่ายหรือนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความใดๆ ในสิ่งพิมพ์นี้ต้องได้รับการอนุญาตจาก PRI และต้องระบุว่า PRI และ TIJ เป็นผู้จัดทำเอกสารนี้ด้วย

ติดต่อสอบถามได้ที่
publications@penalreform.org

ISBN: 978-1-909521-65-0

ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พฤษภาคม 2562
ตีพิมพ์ครั้งที่สองเมื่อ เมษายน 2563

© Penal Reform International 2019

ออกแบบกราฟิกโดย Alex Valy
ภาพประกอบโดย John Bishop

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล (Penal Reform International – PRI) เป็นองค์กรอิสระที่มีชื่อเสียงของรัฐ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ส่งเสริมการตอบสนอง และจัดการกับปัญหาต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วโลกอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม

หน่วยงานของเราได้ส่งเสริมให้มีการใช้ทางเลือกอื่นที่มิใช่การคุมขัง เพื่อสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และส่งเสริมสิทธิของผู้ต้องขังให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและมีมนุษยธรรม เรารณรงค์ให้มีการป้องกันการทรมานผู้ต้องขัง และการยกเลิกโทษประหารชีวิต ตลอดจนดำเนินการให้แน่ใจว่าเด็กและผู้หญิงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบกฎหมายจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม

ปัจจุบัน PRI มีโปรแกรมด้านต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในภูมิภาคตะวันออกกลาง แอฟริกาเหนือ เอเชียกลาง กลุ่มประเทศคอเคซัสใต้ แอฟริกาใต้ ซาฮารา และทำงานร่วมกับองค์กรภาคีในภูมิภาคอื่น ๆ

หากประสงค์รับจดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ฉบับรายเดือนของ PRI สามารถลงทะเบียนรับได้ที่: www.penalreform.org/keep-informed

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล สำนักงานใหญ่

1 Ardleigh Road London N1 4HS
United Kingdom

+44 (0) 207 923 0946

Email: publications@penalreform.org

Twitter: @PenalReformInt

Facebook: @penalreforminternational

www.penalreform.org

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Institute of Justice – TIJ) เป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2554 และเป็นหน่วยงานที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) ให้เป็นสมาชิกสายล่าสุดของสถาบันเครือข่ายแผนงานสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาในปี พ.ศ. 2559

หนึ่งในเป้าหมายหลักของ TIJ คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุวัติข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ)

นอกจากนี้ TIJ มุ่งมั่นที่จะเชื่อมโยงแนวคิดตามหลักสากลสู่การปฏิบัติในระดับประเทศโดยให้ความสำคัญกับประเด็นพื้นฐานต่างๆ ซึ่งรวมถึงการเชื่อมโยงหลักนิติธรรมเข้ากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สิทธิมนุษยชน และสันติภาพและความมั่นคง

ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.tijthailand.org

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

อาคาร GPF ชั้น 15-16 ถนนวิภาวดี เติบโตมหานคร
กรุงเทพมหานคร 10330
ประเทศไทย

+66 2118 9400

อีเมล: info@tijthailand.org

Twitter: @TIJthailand

Facebook: @tijthailand.org

www.tijthailand.org

สิทธิและการอนุญาติ สงวนลิขสิทธิ์ (ภาษาไทย) 2564

โดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) อนุญาตให้นำเนื้อหา (คำแปลภาษาไทย) ในรายงานฉบับนี้ไปใช้เผยแพร่ โดยมีให้ผลิตซ้ำเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า รวมถึงให้อ้างอิงแหล่งที่มาจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

ตีพิมพ์ฉบับภาษาไทยครั้งแรกเมื่อ เมษายน 2564

สารบัญ

บทนำ	2
วัตถุประสงค์ของคู่มือฉบับนี้	3
ส่วนที่ 1: ภูมิหลังและบริบท	
ความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม	6
อุปสรรคต่อความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟู	8
การคุมขังก่อนพิจารณาคดี	10
ลักษณะของผู้ต้องขังหญิง	11
เส้นทางสู่เรือนจำ	11
โอกาสที่มีอยู่อย่างจำกัด	14
ระยะเวลาต้องโทษ	16
อุปสรรคหลังพ้นโทษ	17
ส่วนที่ 2: แนวปฏิบัติ	
มาตรฐานขั้นต่ำสู่ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง	20
การมีส่วนร่วมและการให้ความช่วยเหลือ	20
รูปแบบการบริหารจัดการและการจัดหาเจ้าหน้าที่	21
แนวทางการบำบัดและแนวทางแบบองค์รวม	24
การประเมินรายบุคคล การจำแนกลักษณะ และการจัดแบ่งผู้ต้องขัง	25
การติดต่อกับโลกภายนอก	26
การดูแลสุขภาพ	28
การศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และการทำงาน	29
การศึกษา	29
การฝึกอบรมวิชาชีพ	32
การทำงาน	33
การเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัวและความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ	36
โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะกลุ่ม	41
เด็กผู้หญิงที่กระทำผิด	41
ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติดในเรือนจำ	42
ผู้ต้องขังต่างชาติ	43
ผู้ต้องขังชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และชนพื้นเมือง	44
ผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลสุขภาพจิต	45
ผู้ต้องขังพิการ	46
ผู้ต้องขังเพศทางเลือก (Lesbian, bisexual, transgender และ intersex)	46
ผู้ต้องขังสูงอายุ	47
หลักการสำคัญ 10 ประการสำหรับโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ	48
อ้างอิงท้ายเรื่อง	50

บทนำ

วัตถุประสงค์หลักของการจำคุก คือ เพื่อปกป้องสังคมจากอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ มาตราฐานระหว่างประเทศต่างๆ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า การบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะเป็นไปได้ หากผู้กระทำผิดได้ใช้เวลาในเรือนจำเพื่อทำกิจกรรมที่จะช่วยในการกลับสู่สังคมให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและเลี้ยงดูตนเองได้¹

ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการคืนผู้ต้องขังที่มีทักษะและทัศนคติที่ดีกลับสู่ชุมชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในอนาคต เนื่องจากสุดท้ายแล้ว ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะได้รับผลการปล่อยตัวให้ออกไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรรหาทางให้ผู้ต้องขังเหล่านี้มีบทบาทเชิงบวกเพื่อความปลอดภัยของสังคมโดยรวม เพราะหากผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวออกไปแล้วสร้างปัญหามากกว่าเดิม ทั้งยังขาดความรู้และทักษะที่จะจัดการปัญหา ซึ่งจะยิ่งส่งผลกระทบต่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อตัวพวกเขาเอง ครอบครัว ชุมชน และในที่สุดก็จะกลายเป็นภาระของภาครัฐ

สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) กล่าวว่า การลงทุนจัดทำโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูให้แก่ผู้ต้องขังถือเป็น “หนึ่งในมาตรการที่ได้ผลดีและคุ้มค่าที่สุดในการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ ซึ่งประโยชน์อย่างสำคัญที่ได้รับไม่ใช่ประโยชน์เฉพาะกับตัวของผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อความปลอดภัยของสังคมโดยรวมอีกด้วย”² อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ต้องขังอีกจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าร่วมหรือไม่สามารถเข้าถึงโปรแกรมดังกล่าวได้ จึงไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรจากโครงการที่มีอยู่

หลากหลายปัจจัยส่งผลให้เรือนจำไม่สามารถจัดทำโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ผู้ต้องขังพึงพอใจได้ บางเรือนจำขาดทรัพยากรในการจัดทำโปรแกรม หรือโปรแกรมที่มีอยู่ในบางเรือนจำนั้นไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นของผู้ต้องขังแต่ละรายได้ หรือมีโปรแกรมที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง หรือมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ต่ออยู่แล้ว แต่ผู้ต้องขังเองยังประสบกับอุปสรรคอื่นๆ ทั้งระหว่างถูกคุมขังหรือภายหลังการปล่อยตัว ซึ่งอุปสรรคดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูทั้งสิ้น

ผู้ต้องขังหญิงถือเป็นประชากรส่วนน้อยของประชากรผู้ต้องขังที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลก³ ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญกับอุปสรรคบางประการในการเข้าถึงโปรแกรมและบริการต่างๆ ในเรือนจำ รวมถึงการมีโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูอยู่อย่างจำกัด ซึ่งโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูที่มีอยู่แล้วนั้นส่วนใหญ่ก็มีความเฉพาะทางเพศ และมีได้คำนึงถึงภูมิหลังและความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟู นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงยังต้องเผชิญกับความท้าทายเฉพาะเชิงเพศภาวะภายหลังพ้นโทษอีกด้วย

คำอธิบายข้อกำหนดที่ 57–58 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) ดังข้อสังเกตว่า ‘ผู้กระทำผิดหญิงจำนวนมากถูกจำคุกทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นภัยต่อสังคม และการจำคุกนั้นอาจไม่ได้ช่วยอะไร แต่กลายเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคม’ แม้ว่าคู่มือฉบับนี้จะไม่ได้พิจารณาถึงทางเลือกอื่น ๆ ที่มีใช้การจำคุกอย่างละเอียด แต่มีข้อบ่งชี้ว่า การใช้ชุมชนบำบัดจะเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุน และบำบัดรักษา ที่มีประสิทธิผลมากที่สุดในการช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีชีวิตใหม่ที่ดีขึ้นและไม่กลับไปก่ออาชญากรรมอีกในอนาคต

คู่มือฉบับนี้ครอบคลุมถึงมิติที่แตกต่างกันของการแก้ไขฟื้นฟูและระบอบค้ำประคบหลักที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหญิง ประเด็นหลักที่คู่มือฉบับนี้มุ่งเน้น ได้แก่ โปรแกรมและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการกับสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ ความสำเร็จของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังยังขึ้นอยู่กับการจัดเตรียมและคุณภาพของการให้ความช่วยเหลือทั้งก่อนและหลังพ้นโทษ คู่มือฉบับนี้จึงได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับโปรแกรมและบริการดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของคู่มือฉบับนี้

คู่มือฉบับนี้ถูกออกแบบมาสำหรับการทำงานโดยฝ่ายบริหารจัดการเรือนจำ เจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้กำหนดนโยบาย และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนสมาชิกสภานิติบัญญัติ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนะแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการปรับปรุงโปรแกรมและบริการด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มีอยู่แล้ว และเพื่อออกแบบโปรแกรมและบริการใหม่ที่คำนึงถึงบริบทที่แตกต่างกันของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาและโอกาสเฉพาะของแต่ละพื้นที่

แม้ว่าเอกสารที่มีอยู่แล้วจะพิจารณาถึงพัฒนาการของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด แต่ข้อแนะนำเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะนั้นมีน้อยมาก ซึ่งคู่มือฉบับนี้ต้องการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว และหาแนวทางที่ระบบยุติธรรมทางอาญาจะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการปรับปรุงมาตรการเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คู่มือนี้จึงให้ความสำคัญกับตัวอย่างของแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงที่อาจเป็นประโยชน์จากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อเป็นแนวทางให้กับการพัฒนาแนวปฏิบัติอื่น ๆ โดยองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรเอกชน และหน่วยงานเฝ้าระวังต่าง ๆ สามารถนำคู่มือฉบับนี้ไปใช้สำหรับการให้ความรู้และเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายระหว่างชุมชนในวงกว้างเกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงให้ดียิ่งขึ้น

คู่มือฉบับนี้ได้สรุปใจความสำคัญของการมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังและการนำผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมที่ดี และได้รับถึงอุปสรรคหลักที่ส่งผลให้โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งรวมถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหญิงเฉพาะกลุ่ม เช่น เด็กผู้หญิงที่กระทำผิด ผู้ต้องขังหญิงต่างชาติ และผู้ต้องขังหญิงชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ หากสามารถระบุอุปสรรคเหล่านี้ได้ จะทำให้สามารถเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขฟื้นฟูโดยเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังหญิง

นอกจากนี้ ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจำเป็นต้องเข้าใจว่าแนวปฏิบัติที่ได้ผลดีในประเทศหนึ่งหรือเรือนจำหนึ่งไม่จำเป็นจะต้องได้ผลดีในที่อื่น ๆ เนื่องจากโปรแกรมที่ใช้ได้ผลกับผู้ต้องขังคนหนึ่ง อาจไม่สามารถใช้ได้กับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ดังนั้น ตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ให้ไว้ในคู่มือฉบับนี้จึงเป็นเพียงตัวอย่างสำหรับการขยายความในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และเพื่อกระตุ้นให้เกิดแนวคิดสำหรับพัฒนาโปรแกรมใหม่ ๆ ต่อไปเท่านั้น โดยในทางปฏิบัติควรมีการออกแบบโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงข้อมูลประชากรผู้ต้องขัง ทรัพยากรที่มี รวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่น

ซึ่งส่วนท้ายของคู่มือฉบับนี้ได้สรุปถึงชุดของหลักการพื้นฐาน 10 ประการ สำหรับความสำเร็จในการออกแบบ และการนำโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงไปปฏิบัติ

มาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานระหว่างประเทศต่าง ๆ มีแนวทางที่ชัดเจนว่า ระบบเรือนจำควรมีไว้สำหรับแก้ไขฟื้นฟูและควรคำนึงถึงความต้องการเฉพาะเชิงเพศภาวะในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งรัฐภาคีทั้งหมดมีข้อผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยระบุไว้ว่า ระบบเรือนจำ 'จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการปรับปรุงและการแก้ไขฟื้นฟูทางสังคมของผู้ต้องขัง'⁶

ข้อกำหนดแมนเดลา

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners – SMR) ได้รับการรับรองเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2500 และปรับปรุงเมื่อปี พ.ศ. 2558 ซึ่งข้อกำหนดฉบับปรับปรุงนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ 'ข้อกำหนดแมนเดลา'⁷ ที่เน้นการปฏิบัติตามหลักการที่ว่า เรือนจำต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ เจ้าหน้าที่บริหารเรือนจำ 'ควรจัดให้มีการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ การทำงาน ตลอดจนความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่เหมาะสมและที่สามารถกระทำได้ ซึ่งรวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการบำบัดฟื้นฟูทางศีลธรรม จิตวิญญาณ สังคม สุขภาพ และกีฬา' โดยยังระบุไว้อีกด้วยว่า โปรแกรม กิจกรรม และบริการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังดังกล่าว 'ควรสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละราย'⁸

ข้อกำหนดที่ 92 ของข้อกำหนดแมนเดลา ระบุไว้ชัดเจนว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังควรจัดให้มี 'วิธีการทุกรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงให้การดูแลด้านศาสนาในประเทศที่สามารถจัดหาให้ได้ การให้การศึกษาคำแนะนำ และการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ตลอดจนการจัดทำข้อมูลด้านสังคมสงเคราะห์ คำแนะนำด้านการจ้างงาน การพัฒนาร่างกาย และศีลธรรมจรรยาให้เข้มแข็งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละราย โดยคำนึงถึงประวัติทางสังคมและประวัติอาชญากรรม ศักยภาพทางกายและจิตใจ รวมถึงการเรียนรู้นิสัยใจคอ ระยะเวลาต้องโทษ และโอกาสหลังพ้นโทษของผู้ต้องขัง'

ข้อกำหนดกรุงเทว

ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทว) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ข้อกำหนดดังกล่าวได้กำหนดแนวทางให้กับผู้กำหนดนโยบาย สมาชิกสภานิติบัญญัติ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและเจ้าหน้าที่ของเรือนจำเพื่อลดการคุมขังผู้หญิงโดยไม่จำเป็น และเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้หญิงที่ถูกคุมขังที่จะนำไปสู่การกลับคืนสู่สังคมที่ประสบความสำเร็จ

ก่อนการรับรองข้อกำหนดกรุงเทว มาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่นั้นไม่สามารถตอบสนองลักษณะและความต้องการเฉพาะของผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในระบบยุติธรรมทางอาญาได้ ข้อกำหนดกรุงเทวจึงเป็นกลไกระหว่างประเทศกลไกแรกที่น่ามาใช้เพื่อจัดการกับความต้องการของเด็กที่อยู่ในเรือนจำกับแม่ที่เป็นผู้ต้องขัง และยังเป็นกลไกสนับสนุนข้อกำหนดแมนเดลา รวมทั้งมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการที่มีใช้การคุมขัง (ข้อกำหนดโตเกียว) ซึ่งได้รับการรับรองเมื่อปี พ.ศ. 2533

ข้อกำหนดที่ 29 ของข้อกำหนดกรุงเทว ระบุไว้ว่า เจ้าหน้าที่ในเรือนจำหญิงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้ 'สามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงในการกลับคืนสู่สังคม และบริหารจัดการเรือนจำที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง' ข้อกำหนดที่ 40 ของข้อกำหนดกรุงเทวกำหนดให้มีวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะเชิงเพศภาวะ 'เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าการวางแผนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีความสอดคล้องกับสถานการณ์รายบุคคล ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ไขฟื้นฟูตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการจำคุก ตลอดจนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ'⁹

ส่วนที่ 1

ภูมิลำเนา และครอบครัว

ความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคม ของผู้ต้องขัง

เรือนจำทั่วโลกเริ่มตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังมากขึ้นเรื่อยๆ ปฏิญญาโดฮา ซึ่งได้รับการยอมรับจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ครั้งที่ 13 ในปี พ.ศ. 2558 ที่ให้เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (ดูปฏิญญาโดฮา หน้า 7)¹⁰

เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูถือเป็นจุดประสงค์หลักของการลงโทษจำคุก จึงควรจัดให้มีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่หลากหลาย โดยครอบคลุมถึงการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ โปรแกรมบำบัดการใช้สารเสพติด กิจกรรมทางกายภาพ การให้คำปรึกษาแนะนำ ความช่วยเหลือด้านจิตสังคม การศึกษา หลักสูตรอบรมทางวิชาชีพ ตลอดจนกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ โอกาสการจ้างงาน และการเข้าถึงบริการห้องสมุดที่มีหนังสือเพียงพอได้อย่างสม่ำเสมอ

การศึกษาถือเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับ โปรแกรมฝึกอบรมวิชาชีพและโปรแกรมการทำงานจะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งได้รับทักษะใหม่ๆ สำหรับการทำงานในอนาคต และยังช่วยให้ผู้ต้องขังประสบความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตหลังพ้นโทษโดยไม่หวนกลับไปก่ออาชญากรรมอีก ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้ยังช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในเรือนจำได้ 'อย่างปกติ' ใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตในชุมชนภายนอกและสามารถพึ่งพาตนเองได้หลังพ้นโทษ

นอกจากนี้ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เรือนจำมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและควบคุม ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มักเป็นผู้ต้องขังที่ง่ายต่อการบริหารจัดการ รวมทั้งมีปัญหาน้อยกว่าผู้ต้องขังทั่วไป และยังพบว่าผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์จะมีปัญหาซึมเศร้าและปัญหาสุขภาพจิตประเภทอื่น ๆ น้อยลง โดยมีรายงานศึกษาที่อธิบายว่า ผู้ต้องขังมักเกิดแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองหลังจากได้เข้าร่วมในโปรแกรมฝึกอบรมวิชาชีพ ดังนั้น โปรแกรมในลักษณะนี้อาจใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสุขภาพจิตให้ดีขึ้นได้ 'เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายและความยืดหยุ่นทางจิตใจของผู้ต้องขัง ในการรับมือกับอิทธิพลด้านลบจากปัจจัยภายนอกและจากผลกระทบทางสังคม'¹¹

หากเรือนจำสามารถจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยเฉพาะโปรแกรมการทำงานในเรือนจำได้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังผ่านแรงจูงใจด้านรายได้ โดยผู้ต้องขังสามารถนำรายได้จากงานที่ทำไปช่วยเหลือครอบครัวและสร้างผลผลิตให้เรือนจำได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นโปรแกรมที่ให้ผู้ต้องขังทำงานปรุงอาหาร ทำความสะอาด ซ่อมบำรุงเรือนจำ หรือการขายผลิตภัณฑ์ที่ผู้ต้องขังทำขึ้น โครงการแก้ไขฟื้นฟูหลายโครงการเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก และผลกำไรจากกิจกรรมดังกล่าวยังสามารถนำไปลงทุนเพื่อพัฒนาหรือสร้างโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูใหม่ๆ ขึ้นมาได้อีกด้วย

มาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ปฏิญญาโดฮาซึ่งได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชา การป้องกันอาชญากรรมและระบบยุติธรรมทางอาญาของ องค์การสหประชาชาติครั้งที่ 13 เมื่อปี พ.ศ. 2558 เรียกร้องให้ นำมาตรการป้องกันอาชญากรรมมาและระบบยุติธรรมทางอาญา มาบูรณาการเข้าเป็นวาระหนึ่งขององค์การสหประชาชาติซึ่งเห็น ว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลัก นิติธรรมและมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ปฏิญญาโดฮาได้ยืนยันถึงพันธกิจของรัฐบาลขององค์การ สหประชาชาติในการนำนโยบายผู้ต้องขังที่เน้นด้านการศึกษา การทำงาน การดูแลสุขภาพ การแก้ไขฝุ่นฟู การกลับคืนสู่สังคม และการป้องกันการกระทำผิดซ้ำไปปฏิบัติและพัฒนาให้ดีขึ้น

UNODC เป็นผู้นำโปรแกรมอนุวัติปฏิญญาโดฮาในระดับโลก (Global Programme for the Implementation of the Doha Declaration)¹² โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ด้ รับผลกระทบเชิงบวกและมีความยั่งยืนจากการจัดให้มีการ ป้องกันอาชญากรรม ระบบยุติธรรมทางอาญา การป้องกัน การคอร์รัปชัน และการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม

ซึ่งโปรแกรมดังกล่าว เป็นโปรแกรมต่อเนื่องในระยะเวลา 4 ปี ดำเนินงานผ่านองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน 4 ประการ¹³ ซึ่งหนึ่งในนั้น ได้แก่ องค์ประกอบที่เน้น ‘การดูแลให้เกิดการ แก้ไขฝุ่นฟูและการกลับคืนสู่สังคมเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาส ครั้งที่สองในชีวิต’ (ตามหลักระบบยุติธรรมทางอาญาที่เป็นธรรม มีมนุษยธรรม และมีประสิทธิภาพ)

เพื่อเป็นการสนับสนุนโปรแกรมการแก้ไขฝุ่นฟูและนำผู้ต้องขัง กลับคืนสู่สังคม UNODC ได้พัฒนาเครื่องมือขึ้นหลายชนิด รวมถึงแผนที่นำทางไปสู่การพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฝุ่นฟู ที่มีเรือนจำเป็นศูนย์กลาง และคู่มือแนวปฏิบัติการป้องกันการ กระทำผิดซ้ำและการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิด ฉบับปรับปรุง¹⁴ และในขณะนี้ UNODC อยู่ระหว่างการจัดทำ คู่มือทางเทคนิคสำหรับการสร้างแบบนระดับชาติให้กับ ผลิตภัณฑ์ของเรือนจำ

ในขณะเดียวกัน UNODC ได้ให้การสนับสนุนโดยตรงแก่ 11 ประเทศ เพื่อจัดทำแนวทางการจัดการเรือนจำที่เน้น การแก้ไขฝุ่นฟูมากขึ้น ผ่านการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และสนับสนุนโปรแกรมการแก้ไขฝุ่นฟูที่มีเรือนจำเป็นศูนย์กลาง ที่เน้นการให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการจ้างงานที่สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง

อุปสรรคต่อความสำเร็จ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังทั้งชายและหญิงต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูและกลับคืนสู่สังคมที่หลากหลาย โดยอุปสรรคบางประการเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้าง ขณะที่อุปสรรคอื่น ๆ เป็นผลมาจากสภาวะส่วนบุคคลของผู้ต้องขังเอง

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมักไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและงบประมาณอย่างแท้จริง อีกทั้งขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคล และเงินทุนที่จะจัดทำโครงการได้อย่างยั่งยืน โอกาสทางการศึกษาและการฝึกอบรมก็มีอยู่อย่างจำกัดในเรือนจำหลายแห่ง

มีรายงานว่า การสอนหนังสือในเรือนจำมักไม่ต่อเนื่องและไม่มีคุณภาพ¹⁶ ในบางประเทศ โปรแกรมดังกล่าวมักมีระยะสั้น เนื่องจากจัดทำโดยองค์กรไม่แสวงผลกำไรซึ่งมีเงินทุนจำกัด บางเรือนจำมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยที่จำกัด การเข้าถึงการศึกษาและโอกาสในการฝึกอบรมรวมถึงการจำกัดการเข้าถึงการศึกษา และโอกาสในการฝึกอบรม รวมถึงการจำกัดการเข้าถึงห้องสมุด ห้องฝึกอบรม และการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้ต้องขัง

บ่อยครั้งที่สภาพความรุนแรงและที่ตั้งอันห่างไกลของเรือนจำไม่ส่งเสริมให้สามารถนำหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ประสบการณ์ที่ผู้ต้องขังได้รับในเรือนจำ เช่น การปฏิบัติของผู้คุมและผู้ต้องขังคนอื่น ๆ การแยกตัวผู้ต้องขังออกจากครอบครัวและชุมชน โอกาสที่จะสูญเสียครอบครัว การงานและที่อยู่อาศัยเป็นประสบการณ์ที่ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ได้พบและปัจจัยเหล่านี้มักจะส่งผลทางลบต่อการแก้ไขฟื้นฟูในอนาคต

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูมักไม่ประสบความสำเร็จหากเรือนจำไม่สามารถรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้กับผู้ต้องขังได้ เช่น สิทธิที่จะมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมั่นคง สภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีน้ำดื่มที่สะอาด และสุขภาพที่ดี ตลอดจนสิทธิการติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนฝูงอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การแก้ไขฟื้นฟูจะประสบความสำเร็จได้ยาก หากปราศจากระบบการจำแนก จัดแบ่งประเภท และส่งตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำที่เหมาะสม

ความแออัดในเรือนจำเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดทำโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่มีเรือนจำเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากทำให้ตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานของผู้ต้องขังได้ยากลำบาก เจ้าหน้าที่ต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ทั้งยังได้รับการฝึกฝนน้อย หรือไม่ได้รับการฝึกฝนเลย ความแออัดยังเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้บริหารเรือนจำให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ๆ กับการบริหารจัดการพื้นฐาน และการป้องกันความรุนแรงในเรือนจำ จนขาดงบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านการแก้ไขฟื้นฟู

วิธีการลงโทษที่รุนแรงเกินไปในการจำคุก เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง การใช้มาตรการด้านวินัยที่รุนแรง เช่น ชังเดี่ยว สั่งปิดห้องขัง การย้ายเรือนจำบ่อยครั้ง รวมทั้งการลงโทษโดยระงับสิทธิที่จะเข้าถึงการศึกษา เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงสูงด้านความปลอดภัยมักไม่ได้รับโอกาสให้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว

การใช้ชีวิตในเรือนจำมักไม่เอื้อต่อการฝึกอบรมและการเรียนรู้ เนื่องจากผู้ต้องขังมักขาดสมาธิในการเรียน¹⁶ ไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือกำลังใจจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ ปัญหาสุรา สารเสพติด และความรุนแรงระหว่างกลุ่มผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำซึ่งมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

แม้เรือนจำของประเทศที่มีรายได้ต่ำหลายประเทศจะประสบกับข้อท้าทายในการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม ยังมีโปรแกรมที่ประสบความสำเร็จท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากนั้น อีกทั้งพบว่าเรือนจำที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังมักบริหารจัดการได้ดียิ่งกว่าและสิ้นเปลืองน้อยกว่าในระยะยาว

นอกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังยังต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการแก้ไขฟื้นฟูอีกหลายประการที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์เฉพาะและภูมิหลังของผู้ต้องขังแต่ละราย ซึ่งรวมถึงปัญหาสุขภาพ ประวัติการใช้สารเสพติด การติดสุรา และการถูกทารุณกรรมของผู้ต้องขัง ดังนั้น ความสำเร็จของโปรแกรมและบริการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของเรือนจำในการจัดการกับปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ยังมีภูมิหลังเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือมีปัญหาด้านการเรียนรู ผู้ต้องขังที่เคยมีประสบการณ์ด้านลบกับการศึกษาในระบบโรงเรียนมาก่อน มักจะไม่มีวุฒิทางการศึกษาหรือต้องออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันควร หลายคนมีความภูมิใจในตนเองต่ำและมีทัศนคติเชิงลบต่อระบบการศึกษาในโรงเรียน

ปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ช่วยลดโอกาสกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคือ การมีงานทำอย่างต่อเนื่องหลังพ้นโทษ¹⁷ อย่างไรก็ตาม นายจ้างมักลังเลที่จะจ้างงานอดีตผู้ต้องขัง ประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องขังอาจกลายเป็นข้อจำกัดสำหรับการหางานทำและการศึกษาต่อ ความยากลำบากนี้บังคับให้อดีตผู้ต้องขังต้องทำงานที่ไม่มั่นคงและมีรายได้ต่ำจนต้องก่อหนี้สิน หลายคนไม่สามารถหาที่อยู่ที่เหมาะสมได้ ซึ่งมักพบในกรณีที่การถูกจำคุกส่งผลต่อการแตกแยกของครอบครัว ปัจจัยดังกล่าวก่อกวนกับการไม่ได้รับความช่วยเหลือหลังพ้นโทษที่เพียงพอ ทำให้ผู้ต้องขังหลายคนเผชิญความยากลำบากอย่างมากที่จะประสบความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟู

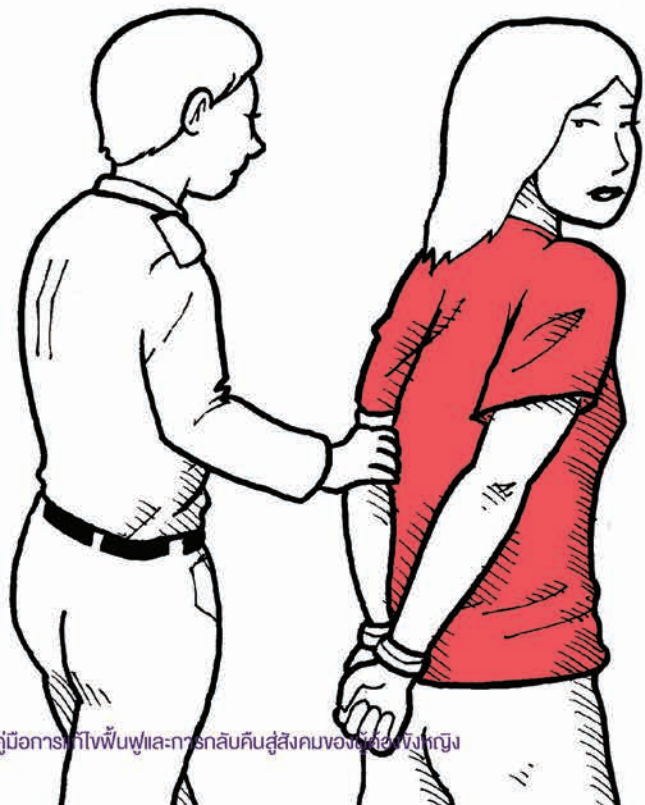

บริบท: อุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการของเรือนจำ

การสำรวจเกี่ยวกับการศึกษาและการฝึกอบรมในเรือนจำในทวีปยุโรปเมื่อปี พ.ศ. 2555¹⁸ พบว่า ในรัฐสมาชิกส่วนใหญ่ของสหภาพยุโรป (EU) มีผู้ต้องขังน้อยกว่าร้อยละ 25 ที่เข้าร่วมโครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมในเรือนจำ ซึ่งจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมดังกล่าวจะยิ่งน้อยลงไปอีกในประเทศกำลังพัฒนา

ผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2555 ชี้ให้เห็นว่า อุปสรรคหลักของการมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าวมาจากการขาดแรงจูงใจและประสบการณ์ด้านลบที่มีต่อการศึกษาในอดีต อุปสรรคอื่นได้แก่ การที่ผู้ต้องขังต้องการงานที่มีค่าตอบแทนมากกว่าจะเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาหรือฝึกอบรม ข้อจำกัดด้านพื้นที่และโอกาสการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาการลงโทษ (สำหรับผู้รับโทษระยะสั้น)

งานศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาในประเทศสโลเวเนียเมื่อปี พ.ศ. 2552 พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำตั้งแต่ก่อนเข้าเรือนจำ เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการเรียน ติดยาเสพติด และมีปัญหาด้านการเรียนรู¹⁹ การสำรวจที่จัดทำขึ้นในประเทศบัลแกเรียระบุว่า 'ระบบค่านิยม' ของผู้ต้องขังหญิงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พวกเธอออกจากโรงเรียนกลางคัน โดยผู้ต้องขังจำนวนมากระบุว่า พวกเธอไม่ให้ความการศึกษา 'เป็นความสำคัญในลำดับต้นของชีวิต'²⁰

การคุมขังก่อนพิจารณาคดี

ประมาณกันว่าในแต่ละวันจะมีคนอย่างน้อย 3.3 ล้านคนถูกควบคุมตัวไว้ก่อนการพิจารณาคดีทั่วโลก และในปีหนึ่ง ๆ จะมีผู้ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีทั้งหมดประมาณ 15 ล้านคน ในบางประเทศคนเหล่านี้จะถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำจนบางครั้งผู้ถูกควบคุมตัวก่อนพิจารณาคดีอาจมีจำนวนมากกว่าผู้ต้องขังเด็ดขาด²¹ นอกจากนี้จำนวนและสัดส่วนของผู้ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีที่เป็นผู้หญิง ชนกลุ่มน้อยทางเชื้อชาติ ศาสนา รวมถึงชาวต่างชาติมักจะถูกคุมขังก่อนพิจารณาคดีสูงกว่าที่ควรจะเป็น

ผู้ที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีมักต้องอยู่ในที่คุมขังเป็นเวลานานหลายเดือนหรือหลายปีก่อนจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งบางครั้งระยะเวลาที่รอการพิจารณาคดีอาจนานกว่าระยะเวลาที่ถูกตัดสินลงโทษและมักตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย สามารถติดต่อกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ รวมถึงครอบครัวได้อย่างจำกัด และได้รับโอกาสที่จะได้รับการดูแลสุขภาพและเข้าร่วมโปรแกรมฝึกวิชาชีพหรือฝึกงานต่าง ๆ น้อยกว่า

ผลกระทบจากการถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีมักถูกประเมินไว้ต่ำกว่าความเป็นจริง สิ่งที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีเผชิญเหมือนกับผู้ต้องขังเด็ดขาดก็คือ พวกเขาต้องสูญเสียครอบครัว อาชีพการงาน และที่อยู่อาศัยไป ระหว่างที่ถูกควบคุมตัว²² และยังคงเผชิญกับผลกระทบที่ร้ายแรงทางสังคม เศรษฐกิจ ร่างกายและจิตใจ รวมทั้งยังถูกตีตราหรือถูกเหมารวมว่าเป็นอาชญากรอีกด้วย

ประเด็นสำคัญอีกประการ คือ การที่ผู้ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีมักไม่ได้รับโอกาสและบริการอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังเด็ดขาด โดยมักจะถูกกีดกันออกจากโครงการแก้ไขฟื้นฟู การประเมินและวางแผนสนองตอบความจำเป็นของผู้ถูกควบคุมตัวโดยฝ่ายบริหารของเรือนจำมักจะทำได้ยาก เจ้าหน้าที่ของเรือนจำอาจรู้สึกว่าคุณไม่ต้องการรับผิดชอบ จัดหาการฝึกอบรมและการศึกษาให้กับผู้ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีและหันไปให้ความสำคัญกับการดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเด็ดขาดมากกว่า

รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี พบว่า ‘หัวหน้าเรือนจำบางแห่งมักสร้างความชอบธรรมให้การเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี ทั้ง ๆ ที่หลายคนอาจจะต้องอยู่ในเรือนจำนานกว่าผู้ต้องขังเด็ดขาด ด้วยว่าคุณกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าทำผิดจริง ดังนั้น เรือนจำจึงมีความรับผิดชอบและข้อผูกมัดต่อผู้ถูกควบคุมตัวน้อยกว่าต่อผู้ต้องขังเด็ดขาด ซึ่งส่งผลให้มีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับดูแลคนกลุ่มนี้น้อยกว่าด้วย’²³

การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีเป็นมาตรการที่ควรนำมาใช้เป็นลำดับสุดท้ายเท่านั้น ระยะเวลาควบคุมตัวควรจะให้สั้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ และควรพิจารณาใช้ทางเลือกอื่นที่มีใช้การคุมขังกับผู้ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในกรณีของการกระทำความผิดเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม หากจะต้องมีการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องให้โอกาสคนเหล่านี้ได้เข้ารับบริการและร่วมกิจกรรมที่มีเป้าหมายเฉพาะอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังเด็ดขาด วิธีการอื่น ๆ ที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ หลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรแบบโมดูลและการศึกษานอกระบบ ข้อกำหนดแมนเดลสไตน์กล่าวไว้ว่า ผู้ถูกควบคุมตัวที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาคดีควรได้ทำงานในเรือนจำ และควรเป็นงานที่ได้รับค่าตอบแทนด้วย²⁴

ลักษณะของผู้ต้องขังหญิง

ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคในการแก้ไขฟื้นฟู ที่มักไม่เป็นที่คำนึงถึงหรือไม่ได้รับการจัดการแก้ไขในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงในด้านการศึกษา โดยตั้งข้อสังเกตว่าการศึกษากับผู้ต้องขังหญิงที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ได้รับความสนใจน้อยมากและงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ผู้ต้องขังชาย²⁵

การขาดความรู้เกี่ยวกับความต้องการในด้านการศึกษาของผู้ต้องขังหญิงและการแก้ไขฟื้นฟูจึงมีปัญหามากเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นความต้องการที่แตกต่างไปจากความต้องการของผู้ต้องขังชายอย่างมาก ดังนั้นโอกาสด้านการศึกษาและการแก้ไขฟื้นฟูที่จัดให้ผู้ต้องขังหญิงมักไม่ได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบและมักจะไม่มีประสิทธิภาพ

คู่มือในส่วนนี้จะเป็นการสรุปถึงข้อท้าทาย 4 ประการที่ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญ ซึ่งรวมถึงข้อท้าทายที่มาจากประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ต้องขังและข้อท้าทายจากระบบการยุติธรรมทางอาญาที่ตอบสนองต่อการจำคุก

เส้นทางสู่เรือนจำ

แม้ว่าเส้นทางสู่เรือนจำของชายและหญิงมีลักษณะที่คล้ายคลึงและซ้อนทับกันอยู่ รวมถึงการใช้สารเสพติด การถูกกีดกันทางสังคม ความยากจน และปัญหาด้านสุขภาพจิต แต่ยังมีเส้นทางอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะเชิงเพศภาวะของผู้ต้องขังหญิงที่ต้องทำความเข้าใจและจัดการแก้ไขเป็นพิเศษ

เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังสัมฤทธิ์ผล เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องมีความเข้าใจถึงภูมิหลังและสถานการณ์ที่ทำให้ผู้ต้องขังต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องรับรู้ถึงอุปสรรคที่ผู้ต้องขังอาจได้พบหลังพ้นโทษ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ และไม่ได้ให้การสนับสนุนและการบำบัดรักษาที่จำเป็นแก่ผู้ต้องขังมักไม่ประสบความสำเร็จ

ผู้ต้องขังจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิง ได้รับโทษจำคุกจากการกระทำความผิดที่ไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการพึ่งพาสารเสพติด หรือความผิดที่เกิดจากการกีดกันทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นในการหาเลี้ยงบุตรหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว²⁶

คำอธิบายข้อกำหนดที่ 57 – 58 ของข้อกำหนดกรุงเทพตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการที่ผู้หญิงจำนวนมากต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำว่า 'เป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมของการถูกเลือกปฏิบัติและภาวะขาดแคลนที่ซับซ้อนและเกิดขึ้นในหลายระดับจากการกระทำของสามีหรือคู่ครอง ครอบครัวหรือชุมชน ความรุนแรงในครอบครัวและการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงก่อนได้รับโทษจำคุกเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวงกว้างและพบได้ในหลายประเทศทั่วโลก

บริบท: เหตุผลที่ทำให้ได้รับโทษจำคุก

อาชญากรรมที่กระทำโดยผู้กระทำผิดทั้งชายและหญิงมักจะมีคุณสมบัติอย่างใกล้ชิดกับประวัติส่วนตัวและปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขัง มีผู้กระทำผิดหญิงทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวนมากที่ได้รับโทษเพราะถูกบังคับหรือหลอกลวงให้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นอาชญากรรม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ในบางกรณีการกระทำผิดของผู้หญิงเป็นเพียงการตอบโต้กับพฤติกรรมอื่นเลวร้ายที่คู่สมรสหรือคู่ครองปฏิบัติต่อพวกเขา

การศึกษาสถานการณ์ของผู้ต้องขังหญิงใน **ประเทศอัฟกานิสถาน** เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความพยายามในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง²⁷ โดยการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากได้รับโทษจำคุกทั้ง ๆ ที่เป็นผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายในการต่อสู้คดีหรือถูกบังคับให้สารภาพผิด ผู้ต้องขังหญิงอีกจำนวนหนึ่งถูกญาติที่เป็นชายหลอกลวงให้ใส่ร้ายหรือเผชิญอยู่ด้วยในขณะที่มีสามี หรือคู่ครองประกอบอาชญากรรม ผลการศึกษาทำให้ได้ทราบว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เน้นการจัดการกับสาเหตุของการกระทำผิดเป็นโปรแกรมที่ไม่สามารถใช้ได้กับผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงเป็นเหยื่อของอาชญากรรมนั้น ดังนั้นความต้องการของผู้ต้องขังหญิงจึงแตกต่างออกไป

การศึกษาผู้ต้องขังหญิงชาวไทยที่ถูกจำคุกในข้อหาค้ายาเสพติดข้ามชาติในประเทศกัมพูชาจำนวน 10 คน เมื่อปี พ.ศ. 2562 เผยให้เห็นถึงประวัติของผู้ต้องขังที่มีภาวะเปราะบางหลายอย่างในชีวิต เช่น ภาวะเปราะบางเฉพาะตัว (ปัญหาสุขภาพจิต) เบื้องหลังทางสังคมต่าง ๆ (ระดับการศึกษาต่ำและมีโอกาสด้านการจ้างงานน้อย) และปัจจัยอื่น ๆ (ถูกผู้ปกครองทารุณและความรุนแรงในครอบครัว) ผู้ต้องขังหญิงในการศึกษาค้างคั้งทั้งหมดจนส่งยาเสพติดข้ามชาติให้กับผู้อื่น ไม่มีใครเคยเป็นอาชญากรอาชีพหรือมีความรู้ด้านการค้าขายยาเสพติดข้ามชาติมาก่อน ความผิดของพวกเขาคือการเป็นผู้ที่ขาดการควบคุมตัวเองและถูกผู้อื่นหลอกลวงใช้²⁸

การศึกษาผู้กระทำผิดหญิงใน **ประเทศแอฟริกาใต้** เมื่อปี พ.ศ. 2555 พบว่า ร้อยละ 55 ของผู้กระทำผิดหญิงที่ได้รับการสัมภาษณ์กล่าวว่า ประกอบอาชญากรรมเพราะต้องการหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนที่เหลือระบุว่าตัดสินใจก่ออาชญากรรมเพราะต้องการเป็นอิสระจากคู่ครอง สามีหรือพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างเลวร้าย²⁹

รายงานฉบับหนึ่งใน **ประเทศคีร์กีซสถาน** ตั้งข้อสังเกตว่า ร้อยละ 70 ของผู้หญิงที่ลงมือฆ่าสามีหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ของครอบครัวเป็นผู้ที่ 'มีประวัติถูกการุณกรรมหรือถูกบังคับให้พึ่งพาผู้อื่นทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน'³⁰ การศึกษาอีกเรื่องหนึ่งพบว่าในจำนวนผู้ต้องขังหญิง 27 คนที่ขาดกรรมสมาชิกชายในครอบครัวโดยเจตนาหรือโดยไม่ได้ไตร่ตรองมาก่อน 3 คนกล่าวว่าทำไปเพื่อปกป้องลูก อีก 10 คนเคยถูกล่วงละเมิดทางเพศมาก่อน 14 คนถูกครอบครัวกระทำการรุนแรงเป็นประจำ และอีก 15 คนกล่าวว่าทำไปเพื่อป้องกันตัวเอง³¹

การศึกษาอีกฉบับหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงผิวดำใน **ประเทศสหรัฐอเมริกา** ถูกบังคับให้กระทำผิดเนื่องจากถูกทำร้ายร่างกาย ทุบตี บังคับทางอ้อมหรือถูกข่มขู่ปลุกปั่น ซึ่งรวมถึงการตกเป็นเหยื่อเพราะถูกหลอกลวงหรือ 'เกลี้ยกล่อม' ให้กระทำความผิด ไร้สารภาพแทนหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น เพื่อรับมือกับการตกเป็นเหยื่อทางจิตวิทยา³² ใน **ประเทศเม็กซิโก** คาดกันว่าอย่างน้อยร้อยละ 40 ของผู้หญิงที่ถูกลงโทษจากความผิดด้านยาเสพติด เช่น ขนส่งสารเสพติดระหว่างเมืองหรือลักลอบนำสารเสพติดเข้าไปในเรือนจำ ลงมือทำไปเพราะถูกคู่รักหรือสามีบังคับ³³

งานวิจัยเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิง 13 คนที่เรือนจำ Idrizovo **สาธารณรัฐมาซิโดเนีย** พบว่า ผู้ต้องขังทั้งหมดเคยตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากสามีหรือคู่ครอง ส่วนใหญ่รายงานว่ารู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ข้างในมากกว่าข้างนอกเรือนจำ และอาชญากรรมส่วนใหญ่ที่ทำมักเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่ตนเคยได้รับ³⁴

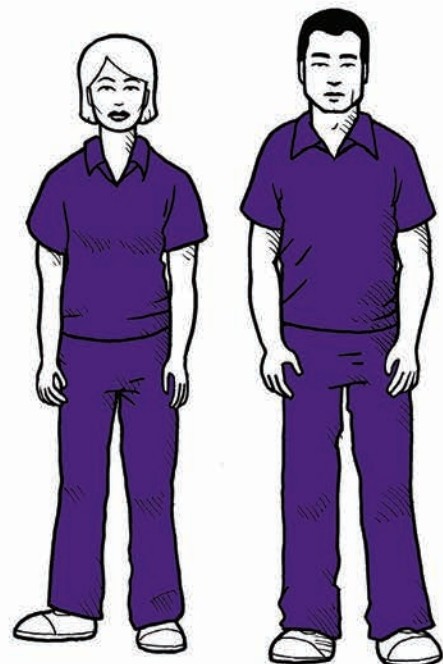
ผู้ต้องขังหญิงมักมีภูมิลำเนาเป็นผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ใช้สารเสพติด ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง มีปัญหาทางครอบครัว ตลอดจนมีอัตราการอ่านออกเขียนได้และระดับการศึกษาต่ำกว่าประชากรทั่วไป³⁵

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization-WHO) ระบุว่า ผู้ต้องขังหญิงที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตมีจำนวนสูงมากจนน่าตกใจ เช่น มีภาวะความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง (post-traumatic stress disorder) มีอาการซึมเศร้า วิดกกังวล และมีแนวโน้มสูงที่จะทำร้ายตัวเองและฆ่าตัวตาย³⁶

ลักษณะทางสังคมของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ในอังกฤษและเวลส์³⁷

	ผู้หญิง ในเรือนจำ	ผู้ชาย ในเรือนจำ	ประชากร ทั่วไป
ถูกส่งตัวเข้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าตั้งแต่เด็ก	31%	24%	2%
เคยถูกส่งละเมิดตอนเด็ก	53%	27%	20%
เคยพบเห็นความรุนแรงในครอบครัวตอนเด็ก	50%	40%	14%
เคยถูกส่งละเมิดทางจิตใจ ร่างกาย หรือทางเพศ	53%	27%	–
มีปัญหาสุขภาพจิต	65%	42%	–
ตกงานในช่วงสี่สัปดาห์ก่อนถูกคุมขัง	81%	67%	–
ถูกระบุว่าเป็นผู้มีปัญหาวิดกกังวลและอยู่ในภาวะซึมเศร้า	49%	23%	15%
เคยพยายามฆ่าตัวตาย	46%	21%	6%

ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ถูกส่งเข้าเรือนจำมักมีสถานะเป็นแม่ หลายคนเป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อเส้นทางการส่งเรือนจำและมีความสำคัญมากต่อการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังหญิง สำหรับผู้ที่เป็แม่ การถูกพรากจากลูกมีผลกระทบอย่างมากต่อสภาพจิตใจ เรือนจำจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ในการออกแบบโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังหญิงด้วย

แนวปฏิบัติที่ดี: การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแบบองค์รวมของเซียร์รา ลีโอน

AdvocAid เป็นองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งเดียวใน สาธารณรัฐ เซียร์รา ลีโอน ที่ให้ความช่วยด้านกฎหมายและการแก้ไขฟื้นฟู แบบองค์รวมแก่ผู้หญิงและเด็กที่ละเมิดกฎหมาย⁶⁹

AdvocAid ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2549 โดยกลุ่มนายฝึกหัด กายภาพ และนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานกับผู้หญิงและเด็ก ผู้หญิงที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่สถานีตำรวจ ศาล และ เรือนจำ โดยมีการให้บริการทั้งด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน การให้ความรู้ทางกฎหมาย สวัสดิการต่างๆ และการให้ความ ช่วยเหลือหลังพ้นโทษแก่ผู้ต้องขังและอดีตผู้ต้องขัง นอกจากนี้ AdvocAid ยังจัดรณรงค์เพื่อให้การสนับสนุนและให้มีการปฏิรูป กฎหมายในระดับประเทศ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับประเด็น ที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กในกระบวนการยุติธรรมในมิติ ที่กว้างขึ้น ซึ่งรวมถึงสภาพของสถานคุมขัง

ยุทธศาสตร์การแก้ไขฟื้นฟูของ AdvocAid ตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและสภาพสังคม ของสาธารณรัฐเซียร์รา ลีโอน รวมถึงการประเมินความต้องการ ของผู้หญิงและเด็กผู้หญิงที่ละเมิดกฎหมาย ซึ่ง AdvocAid เชื่อว่า แนวทางที่ดีสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต้องมาจากการตระหนักว่าทุกขั้นตอนของการจำคุกล้วนส่งผลต่อโอกาส ที่ผู้ต้องขังจะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้สำเร็จภายหลังพ้นโทษ

AdvocAid ทำงานกับผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในเรือนจำ ภายใต้ หลักการที่สำคัญ 6 ข้อ มุ่งให้ผู้ต้องขังหลุดพ้นจากวงจรการ กระทำผิดซ้ำและได้รับการแก้ไขฟื้นฟูที่ดีขึ้น ผ่านการให้ความ ช่วยเหลือในระดับต่างๆ ตั้งแต่การเข้าถึงความยุติธรรม การศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และทักษะทางธุรกิจ ตลอดจนการยกระดับ การรับรู้ การค้นคว้าศึกษาวิจัยและการให้การสนับสนุนต่าง ๆ นอกจากนี้ ในอนาคต AdvocAid ยังมีแผนที่จะเป็นโครงการ ให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตสังคมและการเงินแก่ผู้หญิงและ เด็กผู้หญิงที่พ้นโทษอีกด้วย

หลักการด้านการรับรู้ การค้นคว้าศึกษาวิจัยและการให้การ สนับสนุนต่าง ๆ ของ AdvocAid เน้นการมีส่วนร่วมและสร้าง การรับรู้เกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงและผู้พ้นโทษหญิงให้กับผู้กำหนด นโยบายและสาธารณชน ผ่านการจัดนิทรรศการรูปถ่าย จัดทำ สารคดี ผลงานวิจัย และการเสริมสร้างพลังให้แก่ผู้เข้าร่วม โครงการ เพื่อลดภาพลักษณ์เชิงลบที่สาธารณชนมีต่อผู้ต้องขัง ขณะเดียวกัน หลักการด้านการยกระดับการรับรู้ของ AdvocAid เน้นให้ความรู้ทางกฎหมายผ่านรณรงค์สาธารณะในระดับ ประเทศ การใช้เพลง และรายการโทรทัศน์ต่างๆ เพื่อสร้างชุมชน ที่ยอมรับและมีความเข้าใจที่ดีต่อผู้ต้องขังหญิงเพื่อที่จะสามารถ กลับคืนสู่สังคมได้หลังพ้นโทษ

โอกาสที่มีอยู่อย่างจำกัด

เนื่องจากจำนวนผู้ต้องขังชายมีมากกว่าผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือนจำที่มีความแออัดและมีทรัพยากร ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่เรือนจำจึงมักให้ความสำคัญและความต้องการของผู้ต้องขังชายมากกว่า เพราะฉะนั้น ผู้ต้องขังหญิง และเด็กผู้หญิงในเรือนจำจึงได้รับโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูที่น้อยกว่า ซึ่งโปรแกรมที่มีอยู่ยันั้นมีความหลากหลายและมีคุณภาพไม่เทียบเท่ากับที่ผู้ต้องขังชายหรือเด็กผู้ชายได้รับ

ผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากขาดโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูเนื่องจากประเภทและที่ตั้งของเรือนจำ โดยเรือนจำหญิงมักตั้งอยู่ ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไขฟื้นฟูที่ประสบผลสำเร็จ ผู้ต้องขังหญิง ระบุว่า แม้จะมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูจัดให้สำหรับผู้ต้องขังหญิง แต่พวกเขาไม่ได้รับทราบถึงโอกาสดังกล่าวหรือวิธีการ ในการเข้าร่วมโปรแกรมนั้นๆ ในบางเรือนจำ การรอเข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูมักใช้เวลานาน ซึ่งเป็นปัญหา ของกลุ่มผู้ต้องขังที่ได้รับโทษระยะสั้น และส่วนมากเป็นผู้หญิง

และการที่ผู้ต้องขังหญิงถือเป็นประชากรส่วนน้อย ไม่เพียงส่งผลให้เรือนจำหญิงมีจำนวนน้อยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงโอกาส ด้านการศึกษาและฝึกอบรมที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากเรือนจำหญิงมักมีขนาดเล็ก มีทรัพยากรที่จำกัดทั้งทางด้านการเงิน และพื้นที่ สำหรับห้องสมุด ห้องเรียน และห้องฝึกอบรม ซึ่งในบางประเทศ ผู้ต้องขังหญิงจะถูกคุมขังในพื้นที่พิเศษ ของเรือนจำชาย และการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมให้กับผู้ต้องขังหญิงมักจะถูกมองว่าไม่คุ้มค่า

เจ้าหน้าที่เรือนจำกล่าวว่า ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำชายไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาและฝึกอบรม ด้วยเหตุผล ด้านความปลอดภัย เนื่องจากห้องสมุด ห้องเรียน และห้องฝึกอบรมต่างๆ ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนของผู้ต้องขังชาย ซึ่งปัญหาดังกล่าว อาจแก้ไขได้โดยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังหญิงและชายผลัดกันใช้สถานที่ตามวันและเวลาที่กำหนด ภายใต้ การควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับประกันความปลอดภัยให้กับผู้ต้องขังหญิง

ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ มักถูกจำกัดไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ หรือไม่มีเวลาเข้าร่วม เพราะ ไม่สามารถหาคนมาดูแลบุตรให้ได้ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มนี้สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้

บริบท: การขาดโอกาสที่เหมาะสม

การศึกษาในปี พ.ศ. 2554 ที่ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้หญิงในเรือนจำ 9 แห่งของ**ประเทศปากีสถาน**³⁹ พบว่า เรือนจำที่ศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมนันทนาการให้ผู้ต้องจ้าง และมีเพียง 2 แห่งเท่านั้นที่มีโทรทัศน์ให้ผู้ต้องจ้างดู นอกจากนี้ ยังพบว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำไม่พยายามที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือให้โอกาสในการฝึกอบรมวิชาชีพกับผู้ต้องจ้างหญิง

การศึกษาผู้ต้องจ้างหญิงใน**ประเทศแอฟริกาใต้** เมื่อปี พ.ศ. 2555⁴⁰ พบว่า ผู้ต้องจ้างหญิงขาดโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน เนื่องจากเรือนจำได้เน้นการลงทุนกับการจัดโปรแกรมดังกล่าวให้กับผู้ต้องจ้างชายที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ในเรือนจำ

การศึกษายังพบว่างานส่วนใหญ่ที่มีให้ทำในเรือนจำ Pollsmoor และกัทสตันหญิง Worcester เป็นงานด้านการตัดเย็บผ้ายีนส์ ซึ่งจัดเป็น 'วิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับการผลิตชุดผู้ต้องจ้าง ผู้หญิงได้ใช้แรงงานอย่างเป็นประโยชน์และได้รับรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอในแอฟริกาใต้กำลังมีสถานะที่แยง จึงอาจไม่เป็นประโยชน์สำหรับการหางานทำหลังพ้นโทษมากนัก' ถึงแม้ว่าผู้ต้องจ้างหญิงบางรายจะชื่นชอบที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว แต่ส่วนใหญ่จะต้องการพัฒนาทักษะในกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมสำหรับเพศหญิงเท่านั้น เช่น ทักษะด้านการเงิน และการบริหารจัดการธุรกิจ

แนวปฏิบัติที่ดี: โอกาสที่เท่าเทียมกันของผู้ต้องจ้างในประเทศซูดานใต้

สำนักงานกัทสตันแห่งชาติดของ **ประเทศซูดานใต้** ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกวิชาชีพขึ้นในเรือนจำกลาง Juba มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายและป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องจ้าง ซึ่งโครงการดังกล่าวต้องการเสริมสร้างพลังให้กับผู้ต้องจ้างผ่านการฝึกทักษะที่สามารถนำไปใช้ดูแลตนเองได้ โดยเรือนจำได้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้ต้องจ้างทั้งชายและหญิงสามารถเข้าร่วมได้อย่าง

เท่าเทียม จำนวน 8 หลักสูตร ได้แก่ งานไม้ งานก่อสร้าง งานติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า งานประกอบและเชื่อมโลหะ งานเครื่องกล งานด้านเกษตรกรรม การทำผมและเสริมสวย ตลอดจนการตัดเย็บเสื้อผ้าและออกแบบแฟชั่น ด้วยผู้สอนทั้งชายและหญิงในทุกหลักสูตร

แม้จะมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูใหม่ ๆ สำหรับผู้ต้องจ้างหญิงเพิ่มขึ้น แต่โอกาสในการเข้าถึงโปรแกรมเหล่านี้ยังคงขึ้นอยู่กับเพศ โปรแกรมสำหรับผู้หญิงมักสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทดั้งเดิมของผู้หญิงในสังคมนั้น ๆ หรือเน้นการทำงานบ้านที่ผู้ต้องจ้างหญิงมักจะมีทักษะในด้านนี้อยู่แล้ว

โอกาสทางวิชาชีพที่จัดให้ผู้ต้องจ้างหญิงในเรือนจำมักเป็นทักษะสำหรับงานที่มีรายได้ต่ำที่สุด ตามแนวคิดที่ว่าผู้หญิงไม่สามารถแข่งขันกับผู้ชายในตลาดแรงงานได้ และตอกย้ำถึงวัฏจักรของการที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาและถูกเอารัดเอาเปรียบโดยผู้ชายต่อไป

ทักษะสำหรับผู้ต้องจ้างชายมักเป็นทักษะที่ออกแบบมาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการหางานหลังพ้นโทษ ในขณะที่โปรแกรมสำหรับผู้หญิงจะไม่เน้นทักษะสำหรับการประกอบวิชาชีพใหม่ ๆ นอกจากนี้ โอกาสที่จะได้ออกไปทำงานนอกเรือนจำมักเป็นโอกาสสำหรับผู้ต้องจ้างชายเท่านั้น

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของ การให้ผู้ต้องจ้างได้มีโอกาสครั้งที่สองในชีวิต...

เป็นเรื่องของการให้โอกาสทางเศรษฐกิจที่พวกเขาไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งมาก่อน ”

Aggrey Mokaya ผู้ก่อตั้งโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู Change Hub ในประเทศเคนยา ที่เน้นให้ผู้ต้องจ้างรู้จักใช้เทคโนโลยี (ดูแนวปฏิบัติที่ดีในหน้า 16)

ฉันสามารถพูดได้ว่าเว็บไซต์ของฉันเป็นสุดยอดพลังวิเศษสำหรับธุรกิจที่ช่วยให้ฉันได้พบลูกค้าออนไลน์รายใหม่ทั่วทั้งเคนยา Change Hub ทำให้ฉันได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย ได้รู้จักกับ HTML, CSS และ Javascript ซึ่งฉันเป็นคนเขียนโปรแกรมสำหรับเว็บไซต์นี้ทั้งหมดด้วยตัวเอง ”

ผู้เข้าร่วมโครงการ Change Hub (ดูแนวปฏิบัติที่ดีด้านล่าง)

แนวปฏิบัติที่ดี: การเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้ต้องจ้างหญิงในประเทศเคนยา

ศูนย์นวัตกรรม Change Hub ให้ความสนใจกับโปรแกรมการแก้ไขพื้นที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้ต้องจ้างหญิงที่เรือนจำหญิง Langata ในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยา โดยสอนให้ผู้หญิงรู้จักเขียนโปรแกรม ออกแบบเว็บไซต์ ซ่อมบำรุงฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์ และพิมพ์งานแบบสามมิติ (3D) ซึ่งโปรแกรมนี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีได้หลังพ้นโทษ

โปรแกรมดังกล่าวถูกออกแบบมาเพื่อต่อต้านแนวคิดแบบเหมารวมที่มองว่า การฝึกอบรมและโอกาสทางศึกษาของผู้ต้องจ้างหญิงควรสอดคล้องกับบทบาทของผู้หญิงเท่านั้น แต่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถทำงานด้านเทคโนโลยีได้ด้วยเช่นกัน

ก่อนจะนำโครงการ Change Hub มาสอนนั้น หลักสูตรสำหรับผู้ต้องจ้างหญิงที่เรือนจำ Langata ส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรแบบดั้งเดิมที่ฝึกให้ทำงานที่คิดว่าเหมาะสมกับผู้หญิง เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

หลักสูตรใหม่นี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมีผู้สอนเป็นบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะเข้าเรียนอาทิตย์ละ 3 ครั้ง และมีโอกาสได้เป็นผู้ช่วยสอนในชั้นเรียนสำหรับนักเรียนรุ่นต่อไปโดยได้รับค่าตอบแทน ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้มีส่วนร่วมในการสร้างเว็บไซต์ให้กับ Change Hub อีกด้วย

ระยะเวลาต้องโทษ

เนื่องจากลักษณะการกระทำทำความผิดของผู้หญิง โทษที่ผู้ต้องจ้างหญิงได้รับจึงมักเป็นโทษระยะสั้นมากหรือมีระยะยาวมาก⁴¹ และโทษทั้งสองประเภทนี้มักเป็นอุปสรรคเฉพาะในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องจ้างหญิง⁴²

โอกาสเข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและจ้างงานของผู้ต้องจ้างหญิงที่ได้รับโทษระยะสั้นมักจะมียุทธศาสตร์อย่างจำกัดหรือไม่เลย ซึ่งการจัดโปรแกรมดังกล่าวมักถูกมองว่าสิ้นเปลืองและเป็นภาระในการบริหารจัดการเรือนจำ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำได้กล่าวว่า การทำความเข้าใจและตอบสนองความต้องการของผู้ต้องโทษระยะสั้นนั้นค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้ต้องจ้างอาจขาดแรงจูงใจ และเห็นว่าไม่คุ้มค่าเวลาที่เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมหรือการศึกษาต่างๆ ที่เรือนจำจัดขึ้น

ผู้ต้องจ้างหญิงที่ได้รับโทษระยะสั้นจำนวนมากมักไม่ได้รับโอกาสในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาและฝึกอบรม อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายวิธีที่จะช่วยออกแบบโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องจ้างระยะสั้นให้สามารถมีงานทำหลังพ้นโทษได้

บริบท: การแก้ไขฟื้นฟูสำหรับผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษระยะสั้น

ฝ่ายบริหารของเรือนจำอาจจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูให้แก่ผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษระยะสั้น ดังนี้:

- ต้องแน่ใจว่าทางเลือกด้านศึกษาต่างๆ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย และเหมาะสมกับผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- ประเมินประสบการณ์และวุฒิการศึกษาทั้งในและนอกระบบของผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษระยะสั้น
- จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาระยะสั้นเพื่อปูพื้นฐานให้ผู้ต้องจ้างสามารถศึกษาต่อได้หลังพ้นโทษ รวมถึงการจัดหลักสูตรในแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อที่ผู้ต้องจ้างสามารถใช้เพื่อศึกษาต่อได้

- ลดระยะเวลาของหลักสูตรให้สั้นลงหรือปรับหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ตอบสนองความต้องการของผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษระยะสั้นได้
- นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือระบบ e-learning มาใช้เพื่อจัดการกับปัญหาการขาดความต่อเนื่องของการเรียนรู้สำหรับผู้ต้องจ้างที่ได้รับโทษระยะสั้น
- นำกิจกรรมสร้างแรงจูงใจที่ใช้เวลาไม่มากนักมาใช้ เช่น หลักสูตรดนตรี การแสดง และศิลปะ

ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษระยะยาวหรือโทษจำคุกตลอดชีวิตมักถูกมองข้ามไม่ให้เข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังทุกคนรวมทั้งผู้ที่ได้รับโทษประหารชีวิตควรมีโอกาสได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ไม่ว่าจะระยะเวลาและลักษณะของโทษที่ได้รับจะเป็นอย่างไร⁴³ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาที่จะได้รับการลดหย่อนโทษหรือพิจารณาคดีใหม่ รวมทั้งอาจได้รับการอภัยโทษหรือนิโทษกรรม

มาตรฐานระหว่างประเทศต่าง ๆ ระบุไว้ว่า ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ การแก้ไขฟื้นฟูมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้ต้องขังที่ได้รับโทษระยะยาวและโทษจำคุกตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อาจมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับชีวิตภายนอกเรือนจำ แม้ว่าผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะมีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับการปล่อยตัวหรือได้งานทำหลังพ้นโทษ เรือนจำควรที่จะให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้นอกระบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง และผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับโอกาสที่จะทำงานระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ

อุปสรรคหลังพ้นโทษ

นอกจากจะต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ขณะที่อยู่ในเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังหญิงหลายคนยังต้องพบกับอุปสรรคเฉพาะทางเพศภาวะในการแก้ไขฟื้นฟูหลังพ้นโทษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของผู้หญิงในสังคมมากขึ้น เช่น ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในสังคม สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ ตลอดจนการขาดโอกาสทางการศึกษาและการมีงานทำ ดังที่ผู้หญิงในหลายประเทศประสบอยู่

ผู้หญิงส่วนใหญ่มักเผชิญกับอุปสรรคเฉพาะทางเพศภาวะในด้านการศึกษา การฝึกอบรม และการมีงานทำ ตั้งแต่ก่อนเข้าสู่เรือนจำ และยังคงพบกับอุปสรรคดังกล่าวต่อไปหลังพ้นโทษ ผู้ต้องขังหญิงมักมีความคาดหวังและความพึงพอใจในตนเองต่ำ และเชื่อว่าการเข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูนั้นไม่คุ้มค่า เนื่องจากจะไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะหรือความรู้ที่ได้รับ

บทบาทและสถานภาพในครอบครัวของผู้หญิงและเด็กผู้หญิงสามารถเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้หญิงหลายคนเป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลเด็กและสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน และจำเป็นต้องพึ่งพาญาติพี่น้องที่เป็นผู้ชาย ซึ่งรวมถึงบุคคลที่ทำร้ายพวกเธอด้วย

การมีงานประจำทำและการหลุดพ้นจากความยากจนถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังหญิงกระทำความผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญกับอุปสรรคในการหางานทำหลังพ้นโทษเนื่องจากถูกตีตราว่าเคยถูกจำคุกมาก่อน

ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังขึ้นอยู่กับการมีครอบครัวและสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ปลอดภัยและมีเสถียรภาพ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนที่ดีหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยดังกล่าวมักไม่เกิดขึ้นกับผู้หญิงหลังพ้นโทษ การถูกจำคุกมักส่งผลให้ครอบครัวแตกแยก เกิดการแยกกันอยู่หรือหย่าร้าง⁴⁴ รวมถึงต้องสูญเสียอาชีพการงาน และที่อยู่อาศัย⁴⁵ การที่ผู้หญิงถูกจำคุกแม้จะเป็นเพียงการจำคุกในระยะสั้น บุตรของผู้ต้องขังหญิงมักต้องไปอาศัยอยู่กับญาติหรือได้รับการดูแลในรูปแบบอื่น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าว อาจส่งผลให้การกลับมาอยู่รวมกันเป็นครอบครัวอีกครั้งหลังพ้นโทษนั้นทำได้ยาก

เนื่องจากต้องพึ่งพาทางการเงินจากผู้ชาย ผู้ต้องขังหญิงจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะพ้นโทษไปโดยไม่มีบ้านให้กลับและไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ ถือเป็นเรื่องง่ายที่ผู้กระทำความผิดหญิงจะกลับไปก่ออาชญากรรม โดยผู้พ้นโทษหญิงหลายคนยังคงประสบปัญหาด้านสุขภาพจิต อีกทั้งยังมีอัตราการทำร้ายตัวเองและฆ่าตัวตายสูง⁴⁶

การกระทำผิดของผู้หญิงในหลายประเทศมักถูกตีตราอย่างมาก เช่น การให้บริการทางเพศ⁴⁷ ซึ่งส่งผลต่อพวกเธอและการแก้ไขฟื้นฟูในอนาคต ทั้งในระหว่างที่ถูกคุมขังและหลังพ้นโทษ ในประเทศส่วนใหญ่ ผู้พ้นโทษหญิงต้องเผชิญกับการถูกตีตรามากกว่าผู้ชาย โดยไม่มีการคำนึงถึงลักษณะของความผิด และมักมีโอกาสโดนเนรเทศออกจากครอบครัวและชุมชนอีกด้วย

บางครั้งผู้หญิงถูกจำคุกเพราะทำแท้ง หรือหนีออกจากบ้าน⁴⁸ หรือเพราะกระทำความผิดที่เป็น 'อาชญากรรมทางศีลธรรม (moral crimes)' เช่น การคบชู้ ในบางประเทศผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจะถูกตัดสินจำคุกด้วยความผิดในข้อหา มีเพศสัมพันธ์นอกสมรส และมักโดนเนรเทศออกจากครอบครัวและชุมชนหลังพ้นโทษ

ระยะเวลาเพียงไม่กี่สัปดาห์ในเรือนจำนั้นมากพอที่จะทำให้คุณสูญเสียบ้าน ลูก อาชีพการงาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิต เนื่องจากผู้หญิงมักเป็นผู้ดูแลหลัก เมื่อแม่ถูกส่งไปเรือนจำ 9 ใน 10 ราย ทำให้ลูกของพวกเธอต้องออกจากบ้านไปอยู่ในความดูแลของรัฐหรือของญาติ ”

ประธานองค์การการกุศล Women in Prison ของสหราชอาณาจักรอังกฤษ

บริบท: อัตราการว่างงานของอดีตผู้ต้องขัง

การศึกษาหลายเรื่องใน **ประเทศสหรัฐอเมริกา** แสดงให้เห็นว่า ผู้พันโทมีอัตราการว่างงานที่สูงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั่วไป การวิเคราะห์ที่ผ่านมายังชี้ให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2561 อัตราการว่างงานของผู้พันโทสูงกว่าร้อยละ 27 ซึ่งสูงกว่าอัตราการว่างงานทั้งหมดในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา และสูงกว่าอัตราการว่างงานของประชากรทั่วไปในปัจจุบันเกือบ 5 เท่า⁴³

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า ผู้พันโทต้องการทำงาน แต่มีอุปสรรคในการหางานทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกของการพ้นโทษ รวมทั้งมีอุปสรรคจากการที่นายจ้างไม่เต็มใจที่จะจ้างอดีตผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ ผู้พันโทหญิงมีอัตราการว่างงานสูงกว่าผู้พันโทชาย และผู้พันโทผิวดำหรือละตินอเมริกันยังคงมีอัตราการว่างงานที่สูง

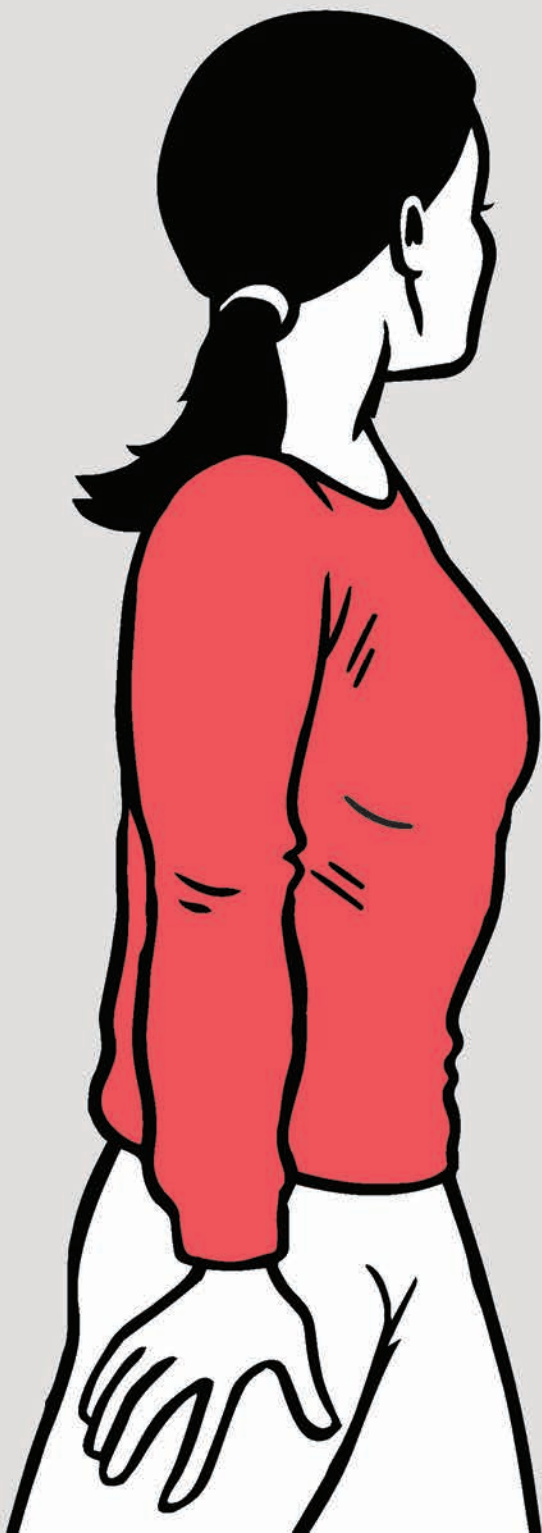
อัตราการว่างงานของผู้พันโท

	ผู้พันโท ในเรือนจำ	ผู้ชาย ในเรือนจำ
ละตินอเมริกัน	39%	26%
ผิวดำ	40%	35%
ผิวงาว	23%	18%

ส่วนที่ 2

แนวปฏิบัติ

มาตรฐานขั้นต่ำสู่ความสำเร็จ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

การมีส่วนร่วมและการให้ความช่วยเหลือ

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูของเรือนจำทั้งหมดต้องการการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แน่ใจว่าโปรแกรมต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จในระยะสั้นและมีความยั่งยืนในระยะยาว การให้องค์การเอกชนและกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากคนกลุ่มนี้มีความเชี่ยวชาญและได้รับความไว้วางใจจากผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม มาตรการต่าง ๆ ยังต้องการความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานที่มีอำนาจ รวมทั้งต้องการความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

ก่อนจะพัฒนาโครงการใหม่ ๆ ขึ้นมา ฝ่ายบริหารเรือนจำควรมีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับประชากรในเรือนจำ คุณภาพและผลกระทบ (ตลอดจนข้อบกพร่อง) ของโปรแกรมที่มีอยู่ ทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ได้ และความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน ซึ่งการวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม และควรให้มีหน่วยงานควบคุมดูแลการนำยุทธศาสตร์เหล่านั้นไปปฏิบัติด้วย⁶⁰

ข้อควรคำนึงที่สำคัญอีกประการ คือ การติดตามและประเมินผลโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำ เพื่อให้แน่ใจว่าโปรแกรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน โดยควรมีหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่วางแผนและบริหารจัดการ หากเป็นไปได้ ควรพิจารณาถึงผลกระทบของโปรแกรมเฉพาะต่าง ๆ ต่ออัตราการกระทำผิดซ้ำ อัตราการจ้างงาน ผู้พ้นโทษ และตัวชี้วัดอื่น ๆ⁶¹ ซึ่งการติดตามและประเมินผลโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนและความต้องการเฉพาะทางเพศภาวะด้วย อีกสิ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน คือ การที่ผู้ติดตามการดำเนินงานอิสระควรสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่ามีการนำโปรแกรมนั้น ๆ ไปปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เท่าเทียมกัน และเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

เจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกของระบบศาลยุติธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากประสบการณ์ที่ผู้ต้องขังได้รับเมื่ออยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีผลต่อโอกาสที่ผู้กระทำผิดจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ในขณะที่สมาชิกของระบบศาลยุติธรรมสามารถใช้อำนาจเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ รวมถึงผ่านทางการใช้อำนาจตัดสินลงโทษและพักการลงโทษ และเจ้าหน้าที่ทั้งหมดที่ทำงานอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรได้รับการฝึกอบรมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม การใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขัง รวมทั้งการจัดการกับความต้องการเฉพาะที่เหมาะสมกับเพศภาวะของผู้ต้องขังด้วย

แนวปฏิบัติที่ดี: การตรวจสอบสิทธิมนุษยชนและการวางแผนปฏิบัติการ

สถาบัน Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law (RWI) ร่วมกับภาคีที่เป็นพันธมิตรกันในประเทศต่างๆ พัฒนาริธีส่งเสริมการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพและมาตรฐานระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านวิธีการตรวจสอบภายในด้านสิทธิมนุษยชนและการวางแผนปฏิบัติการ

การตรวจสอบโดยทั่วไปของเรือนจำหญิงจะดำเนินการโดยคณะเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมและที่ปรึกษาของ RWI ใช้เวลาเยี่ยมชมเรือนจำเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ เพื่อสังเกตสถานการณ์และแนวปฏิบัติของเรือนจำในทุกมิติ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตรวจสอบเอกสาร จัดทำรายงานตามข้อกำหนดแบบเนลลาและข้อกำหนดกรุงเทพ และอยู่ต่ออีกหนึ่งสัปดาห์เพื่อช่วยพัฒนาแผนปฏิบัติการโดยละเอียดและแบ่งปันข้อมูลที่ได้รับกับฝ่ายบริหารของเรือนจำสำหรับนำไปพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการระดับประเทศและจัดทำคำสั่งเชิงนโยบาย

RWI นำแนวปฏิบัติเหล่านี้ไปใช้เป็นครั้งแรกที่ **ประเทศอินโดนีเซีย** และได้คิดและเพิ่มความเข้มข้นสำหรับใช้ใน **ประเทศเคนยา** และ **เซียร์ราลีโอน** ตามแนวคิดที่ว่า การเพิ่มการอนุวัติข้อกำหนดนี้เพียงแค่อีกเล็กน้อยสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมากต่อชีวิตของผู้ต้องขัง และการปฏิบัติตามมาตรฐานระหว่างประเทศต่างๆ ก็สามารถทำได้โดยใช้ทรัพยากรเพียงเล็กน้อยหรือไม่ต้องใช้เลย เพราะเป็นแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ขั้นตอน การฝึกอบรม การจัดทำเอกสารและการรายงานที่เรือนจำต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว

นอกจากนี้ การตรวจสอบสถาบันหรือเรือนจำที่เป็นโครงการนำร่องพบว่า มีการพัฒนาโดยนำข้อกำหนดกรุงเทพและมาตรการต่างๆ ไปใช้กับผู้ต้องโทษที่ถูกกำหนดโทษให้บริการชุมชนเพิ่มเติม ซึ่งในกรณีนี้มีหลักฐานยืนยันว่าการแก้ไขฟื้นฟูลักษณะดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลมากที่สุด

ในปี พ.ศ. 2560 กรมราชทัณฑ์ของเซียร์รา ลีโอน ภายใต้ความช่วยเหลือทางเทคนิคจาก RWI และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) ได้นำริธีตรวจสอบและแผนปฏิบัติการนำร่องด้านสิทธิมนุษยชนมาใช้กับเรือนจำ (ทั้งชายและหญิง) 19 แห่ง รวมทั้งฝึกอบรมเชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจกับข้อกำหนดแบบเนลลาและข้อกำหนดกรุงเทพ ตลอดจนเครื่องมือตรวจสอบที่ RWI พัฒนาขึ้น และในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเรือนจำรองผู้จัดการและเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความก้าวหน้าไปมากในการนำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนมาใช้ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการไฟล์ข้อมูล การเก็บบันทึกข้อมูล การจัดแบ่งประเภทผู้ต้องขัง การมีน้ำสะอาดและสุขอนามัยที่ดี โภชนาการที่ดี และการติดต่อกับโลกภายนอกดีขึ้นด้วย (มีหนังสือพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์โทรศัพท์ และให้บุตรผู้ต้องขังมีสิทธิเข้าเยี่ยม) ซึ่งก่อนการนำมาตรการเหล่านี้มาใช้ ผู้ต้องขังหญิงที่เซียร์รา ลีโอนมีกิจกรรมน้อยมาก ไม่มีกระทิงกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเชิงวิชาชีพให้อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบเรือนจำและวางแผนปฏิบัติการยังส่งผลให้ปัจจุบันผู้ต้องขังหญิงได้เข้าร่วมโครงการผลิตสินค้าประเภทเบเกอรี่ที่เรือนจำชาย (โดยแยกผู้ต้องขังหญิงและชายออกจากกันอย่างเด็ดขาด) และโครงการผลิตผ้าพื้นเมืองอีกด้วย

รูปแบบการบริหารจัดการและการจัดหาเจ้าหน้าที่

การปฏิบัติงานของเรือนจำทั้งหมดควรตั้งอยู่บนหลักการของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง⁵² และจะได้ผลดีที่สุดเมื่อทุกคนมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามหลักการนี้โดยถือเป็นหน้าที่สำคัญของตน และร่วมกันสร้างวัฒนธรรมเรือนจำที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูเป็นสำคัญ แนวทางทั้งหมดนี้ช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวก ความรู้สึกปลอดภัย และประสบการณ์การทำงานที่ดีและเป็นมืออาชีพแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำ

การแก้ไขฟื้นฟูจะประสบความสำเร็จได้มากขึ้น หากนำมาใช้กับผู้ต้องขังตั้งแต่แรกเข้า และควรนำหลักการนี้ไปใช้ในทุกมิติของการจัดการเรือนจำ และสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงจะต้องคำนึงถึงการบริหารเรือนจำที่สนองตอบต่อความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขฟื้นฟูนั้นอาจมีการนำไปใช้ที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมต่อบริบทท้องถิ่นและความต้องการของผู้ต้องขัง และควรจะมีการบริหารจัดการเรือนจำในบางมิติให้เรียบร้อยก่อนที่จะเริ่มดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างประสบผลสำเร็จ

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูวิธีที่ดีที่สุดในการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าว คือ มีแนวทางการรักษาความปลอดภัยแบบพลวัตที่เอื้อให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังได้ติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอและใกล้ชิด เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าใจความต้องการด้านการแก้ไขฟื้นฟูและปัญหาของผู้ต้องขังแต่ละคนได้

เจ้าหน้าที่เรือนจำมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ด้วยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการและสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรมฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจนจบ โดยบทบาทเหล่านี้สำคัญมากสำหรับผู้ต้องขังหญิงซึ่งมักมีความพึงพอใจในตนเองต่ำและขาดความมั่นใจในศักยภาพด้านการศึกษาและวิชาชีพของตน

เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทเชิงบวกตามกระบวนการนี้ได้ เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา มีโอกาสและเวลาสำหรับการคิดสร้างสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกับผู้ต้องขัง เรือนจำจึงควรคัดเลือกเจ้าหน้าที่อย่างรอบคอบ และจัดหาการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและความปลอดภัย⁵³ หากเป็นไปได้ ควรจัดให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และครูฝึกวิชาชีพที่เพียงพอ⁵⁴

ข้อกำหนดกรุงเทพได้ระบุว่า เจ้าหน้าที่ของเรือนจำหญิงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถเข้าใจและตอบสนองความต้องการเฉพาะในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิงได้ เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ทำงานกับผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะเชิงเพศภาวะและสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหญิง⁵⁵ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีอัตราส่วนที่เหมาะสมเพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง และต้องเพิ่มความพยายามที่จะให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความหลากหลายและมีเจ้าหน้าที่หญิงเพียงพอ โดยผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่เป็นผู้หญิงเท่านั้น⁵⁶

บริบท: รูปแบบการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ

เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงประสบความสำเร็จ ฝ่ายบริหารของเรือนจำจะต้องตระหนักว่า ความต้องการของผู้ต้องขังหญิงแตกต่างจากความต้องการของผู้ต้องขังชาย และเรือนจำจะต้องสะท้อนความต้องการที่แตกต่างกันนี้อย่างมาในแนวทางการบริหารจัดการ โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการ การประเมินและจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง ตลอดจนโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูการดูแลสุขภาพ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติดในเรือนจำ ซึ่งองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับรูปแบบการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะในเรือนจำหญิง⁵⁷ ได้แก่:

- การรับรู้ว่าผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการที่แตกต่าง
- เจ้าหน้าที่เรือนจำมีศักยภาพและความตั้งใจที่จะสื่อสารอย่างเปิดเผยกับผู้ต้องขังในรูปแบบที่ไม่เน้นการใช้อำนาจ
- ทักษะต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ เช่น การตั้งใจฟังและอดทนที่จะอธิบายกฎเกณฑ์และความคาดหวังต่าง ๆ ของเรือนจำให้ผู้ต้องขังทราบ
- การรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และความสามารถที่จะตอบสนองทางอารมณ์ได้อย่างหนักแน่นและเป็นธรรมชาติ

แนวปฏิบัติที่ดี: การดูแลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลของเจ้าหน้าที่ในประเทศสวีเดน

ในประเทศ **สวีเดน** ผู้ต้องขังจะมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการมอบหมายให้ดูแลผู้ต้องขังแต่ละคนเป็นการเฉพาะ โดยเป็นเจ้าหน้าที่ของเรือนจำที่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อได้เมื่อต้องการความช่วยเหลือหรือมีปัญหาเกี่ยวกับคำตัดสินโทษของตน เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจะต้องรู้ประวัติและสถานการณ์ปัจจุบันของผู้ต้องขังเป็นอย่างดี

และรับผิดชอบในการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์แบบมืออาชีพระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังที่ได้รับมอบหมาย ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดการกับคำร้องของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหัวใจในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดี

บริบท: แนวทางการรักษาความปลอดภัยแบบพลวัต

บรรยากาศเชิงบวกที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มผู้ต้องขังและระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าหน้าที่ จะช่วยสร้างความปลอดภัยและมั่นคงให้กับเรือนจำ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการแก้ไขฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมก่อนการปล่อยที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางการรักษาความปลอดภัยแบบพลวัต รวมถึงการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ

‘ความปลอดภัยแบบพลวัต หมายถึง การให้เจ้าหน้าที่ระดับต้นของเรือนจำเข้ารับการฝึกอบรมและได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ต้องขังผ่านการทำความรู้จักและการทำความเข้าใจผู้ต้องขัง

ในฐานะของบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง เพื่อจะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวของผู้ต้องขังอย่างเห็นอกเห็นใจกัน โดยทั่วไปแล้วผู้ต้องขังจะมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ระดับต้นบ่อยและต่อเนื่องมากที่สุด ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ระดับต้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขัง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยลดพฤติกรรมและทัศนคติเชิงลบที่เจ้าหน้าที่มีต่อผู้ต้องขัง และสามารถทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ได้⁵⁸

แนวปฏิบัติที่ดี: โครงการเรือนจำต้นแบบในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2558 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) และกรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้ร่วมมือกันจัดทำมาตรการริเริ่มระดับประเทศขึ้นภายใต้ชื่อโครงการเรือนจำต้นแบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เรือนจำเกี่ยวกับมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ และส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารของเรือนจำจัดทำนโยบายและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว

เรือนจำต่าง ๆ ทั่วประเทศได้รับเชิญให้เข้าร่วมโครงการโดยได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิค หลังจากนั้นจะมีการประเมินเรือนจำตามเกณฑ์เฉพาะที่ TIJ และกรมราชทัณฑ์พัฒนาขึ้นตามดัชนีการอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพขององค์การปฏิรูปการลงโทษสากล (PRI)⁵⁹ ซึ่งเรือนจำที่แสดงให้เห็นได้ว่าประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดด้านเพศภาวะไปปฏิบัติจะได้รับการยกย่องให้เป็นเรือนจำต้นแบบ

หลักเกณฑ์สำหรับการประเมินเรือนจำมีอยู่ด้วยกัน 9 ชุด โดยรวมถึงมาตรฐานด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ มาตรการด้านความปลอดภัยและความมั่นคง การติดต่อกับโลกภายนอก และมาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย นอกจากนี้ ยังได้ประเมินวิธีการที่เรือนจำจัดการกับผู้ต้องขังต่างชาติ ผู้ต้องขังชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมือง ผู้ที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ระหว่างให้นมบุตร และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติดอยู่ด้วยในเรือนจำ⁶⁰

TIJ ให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับเรือนจำที่เข้าร่วมโครงการนี้ รวมถึงการจัดฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการผู้ต้องขังหญิง การให้คำแนะนำและความช่วยเหลือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ การพัฒนาทักษะเฉพาะทางให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำและเปิดโอกาสให้มีการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่ทำงานอื่น ๆ อยู่ในแวดวงทัณฑสถาน

ปัจจุบัน มีเรือนจำ 12 แห่งในประเทศไทยที่ได้รับการยกย่องให้เป็นเรือนจำต้นแบบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้จะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น สภาพที่แออัดของเรือนจำและทรัพยากรทางการเงินที่มีอยู่อย่างจำกัด การอนุวัติข้อกำหนดกรุงเทพก็เป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้

แนวทางการบำบัดรักษาและแนวทางการแบบองค์รวม

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการที่ซ้อนทับกันอยู่หลายอย่าง ความสำเร็จของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด โดยจะต้องสามารถจัดการกับต้นตอของพฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงพฤติกรรมเฉพาะตัวของผู้ต้องขังหญิง และต้องเป็นโปรแกรมแบบองค์รวมที่คำนึงถึงทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ร่างกาย และจิตใจ นอกจากนี้ โปรแกรมที่ช่วยให้ผู้ต้องขังมีทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงร่วมกับให้การสนับสนุนด้านการบำบัดรักษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเช่นเดียวกัน

เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมีภูมิหลังและความท้าทายเฉพาะที่ต้องเผชิญในเรือนจำ ผู้ต้องขังหญิงจึงอาจได้รับประโยชน์จากการได้รับคำปรึกษาแนะแนว ตลอดจนโปรแกรมด้านจิตสังคมที่สอนให้คิดและสร้างแรงจูงใจ ซึ่งแนวทางด้านจิตสังคมดังกล่าว จะพิจารณาถึงอิทธิพลร่วมของปัจจัยทางจิตสังคมและสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัวที่ส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นๆ

โปรแกรมประเภทต่างๆ มากมายมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ซึ่งสามารถช่วยลดการกระทำผิดซ้ำได้ โดยรวมถึงการบำบัดพฤติกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ เป็นการให้การพูดคุยกันเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถจัดการกับปัญหาผ่านการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและพฤติกรรมของตนเองโดยแก้ปัญหาออกเป็นประเด็นย่อย ๆ เพื่อให้มองเห็นแนวทางที่จะจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้

ผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากถูกคุมขังด้วยความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีหลายคนที่ยังพาสารเสพติด ยิ่งไปกว่านั้นผู้ต้องขังหญิงหลายคนเข้าสู่เรือนจำพร้อมกับปัญหาทางสุขภาพจิตที่ซ่อนอยู่ โดยมักเป็นปัญหาที่เกิดจากการถูกล่วงละเมิดทางร่างกายหรือทางเพศ ซึ่งเรือนจำหลายแห่งไม่มีโปรแกรมบำบัดยาเสพติดหรือโปรแกรมดูแลสุขภาพจิต หรืออาจจะมีอยู่บ้างแต่ไม่สามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียงพอ

หากมีการจัดการที่ดี เรือนจำจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมั่นคงเพื่อลดปัญหาการพึ่งพาสารเสพติดและปัญหาที่เกิดจากการถูกล่วงละเมิดให้แก่ผู้ต้องขังหญิงได้ ตลอดจนสามารถให้คำปรึกษาและการบำบัดดูแลสุขภาพจิตที่พวกเขาไม่เคยได้รับมาก่อน ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำควรจัดให้มีการบำบัดรักษาที่คำนึงถึงประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรงให้ครอบคลุมถึงผู้ต้องขังหญิง โดยคำนึงถึงประสบการณ์ในอดีตและกลไกที่ผู้ต้องขังใช้จัดการกับปัญหา และควรนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบเรือนจำ ทั้งนี้ การแก้ไขฟื้นฟูแบบองค์รวมสามารถจัดการกับปัจจัยอื่นๆ ที่นำไปสู่การกระทำผิดได้ รวมถึงปัญหาความยากจนและปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมด้วยเช่นกัน

ข้อกำหนดกรุงเทพมหานครไว้อย่างชัดเจนว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจด้านการดูแลสุขภาพในเรือนจำควรจัดหาหรือช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงโปรแกรมที่ออกแบบขึ้นสำหรับบำบัดผู้หญิงที่ติดสารเสพติดโดยเฉพาะ ซึ่งนำภูมิหลังของการตกเป็นเหยื่อและความต้องการพิเศษของผู้หญิงตั้งครรภ์และที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ ตลอดจนภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่ต่างกักันของผู้ต้องขังมาพิจารณาด้วย⁶¹ หากเรือนจำไม่มีโปรแกรมเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจะต้องช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงโปรแกรมที่มีอยู่ในชุมชนได้⁶² โดยมีการศึกษาหลายชิ้นที่ระบุว่า ผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโปรแกรมเหล่านี้มักจะประสบความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟู⁶³

แนวปฏิบัติที่ดี: การทำงานแบบภาคีของประเทศจอร์เจีย

PRI ทำงานร่วมกับ 4 องค์กรท้องถิ่นใน **ประเทศจอร์เจีย** มาตรการหลายชนิดถูกออกแบบมาเพื่อตัดห่วงโซ่ความรุนแรง เพื่อให้บริการและความช่วยเหลือด้านการแก้ไขฟื้นฟูให้แก่ และความสัมพันธ์กับผู้หญิงได้เผชิญ ซึ่งอาจมีมาก่อนที่พวกเขา ผู้ต้องขังหญิง (และบุตร) ที่มีประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อ จะเข้าเรือนจำและคงอยู่ต่อไปหลังพ้นโทษ โดยโครงการดังกล่าว ความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติ โครงการนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อ พยายามที่จะหาวิธีจัดการกับภาวะกระทบกระเทือนทางจิตใจ เสริมสร้างพลังและปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของผู้กระทำผิดหญิง และผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ผ่านการเข้าถึงบริการด้านจิตสังคม กฎหมาย และการแพทย์ แบบองค์รวมเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิดหญิงให้มีความเข้มแข็ง ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟูและการปกป้องดูแล พวกที่จะพึ่งพาตัวเองและปฏิบัติตามกฎหมายหลังพ้นโทษ

นอกจากนี้ โครงการยังมุ่งที่จะปรับปรุงสถานการณของเด็กที่เบ่งจําคุก ซึ่งรวมถึงความพยายามที่จะให้เด็กสามารถติดต่อกับแม่ และการให้ความช่วยเหลือและบริการด้านจิตสังคการศึกษา สุขภาพ และบริการอื่น ๆ ที่มอยู่ในชุมชน โดย PRI ได้จัดตั้งศูนย์ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปีที่เรือนจําเมืองกบิลิซึ เพื่อให้เด็กได้สามารถอาศัยอยู่กับแม่ และได้พยายามที่จะปรับปรุงสภภาพเชิงเทคนิคและการบริหารจัดการให้กับหน่วยงานราชการ องค์กรจัดหางาน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรที่ทำงานกับผู้หญิงและเด็กในกลุ่มประบาง ตลอดจนการหากาคี และร่วมกันออกแบบจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการจัดการประชุมกลุ่มทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อระบุความต้องการและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในการจัดหาบริการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิงและอดีตผู้ต้องขังหญิง

จนถึงปัจจุบัน โครงการได้ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงไปแล้วกว่า 600 ราย และลูกของผู้ต้องขังหญิงอีกจำนวน 40 ราย

Women in Business Association (GAWB) เป็นหนึ่งในองค์กรภาคีที่จัดหลักสูตรอบรมทางวิชาชีพและความรู้ด้านธุรกิจให้แก่ผู้ต้องขังหญิงและผู้พ้นโทษหญิง หลังจากจบหลักสูตร รวมถึงวางแผนและจัดทำแผนธุรกิจของตัวเองแล้ว GAWB จะมอบเงินทุนจำนวนหนึ่งให้กับผู้หญิงเหล่านี้เพื่อ การเริ่มต้นทำธุรกิจ

นอกจากนี้ GAWB ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์สำหรับผู้พ้นโทษหญิง รวมถึงผู้พ้นโทษหญิงที่มีลูกติด เพื่อให้ได้อาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัยจนกว่าจะสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ รวมถึงช่วยจ่ายค่ายาและค่าบริการทางการแพทย์ในกรณีที่ใช้จ่ายไม่ครอบคลุมในโปรแกรมทางการแพทย์ของรัฐบาล

แนวปฏิบัติที่ดี: ชุมชนบำบัดในประเทศออสเตรเลีย

Wandoo เป็นเรือนจําหญิงในเมืองเพิร์ธ (Perth) ที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่มีปัญหาติดสุราและยาเสพติด และเป็นเรือนจําแห่งแรกของ รัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย ที่มีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเข้มแข็งที่รู้จักกันในนามของ 'ชุมชนบำบัด' ซึ่งเรือนจําแห่งนี้สามารถดูแลผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยระดับต่ำ และปานกลางที่ได้รับการคัดเลือกแล้วได้ถึงจำนวน 77 ราย โดยผู้ต้องขังต้องแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงที่จะรักษาอาการของตน

Wandoo มุ่งเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบำบัดรักษาเพื่อให้ผู้หญิงสามารถทำลายวงจรการใช้สารเสพติด และการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้

Wandoo ตั้งใจที่จะจัดหา 'พื้นที่ที่ปลอดภัย ดีต่อสุขภาพ ช่วยปรับประคอง และให้ความเคารพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถแก้ไขฟื้นฟูและเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน' โดยเป็นชุมชนบำบัดภาวะกระทันหันที่ก่อทางจิตใจอย่างเข้มแข็ง และใช้แนวทางสหวิชาชีพดูแลผู้ต้องขังแต่ละรายเพื่อบรรเทาอาการพึ่งพาสารเสพติด ปรับปรุงสุขภาพทั้งทางจิตใจและทางกายให้ดีขึ้น รวมถึงลดโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงที่ Wandoo จะได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ภายใต้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูในช่วงเปลี่ยนผ่านและหลังพ้นโทษ

การประเมิน การจำแนกลักษณะ และการจัดแบ่งผู้ต้องขังแต่ละราย

การประเมินความเสี่ยงและความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละรายถือเป็นองค์ประกอบหลักของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง และเป็นสิ่งที่ยังจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นใจว่าผู้ต้องขังจะถูกส่งตัวไปยังสถานควบคุมที่มีอุปกรณ์ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาศึกษาและการฝึกอบรมของผู้ต้องขังแต่ละรายได้ โดยพิจารณาว่าร่วมกับการแก้ไขฟื้นฟูทางสังคม ทางกฎหมาย สุขภาพ และปัจจัยด้านการแก้ไขฟื้นฟูอื่น ๆ ซึ่งการประเมิน จำแนก และกำหนดสถานที่คุมขังเป็นสิ่งที่ยังจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการระบุระดับความปลอดภัยของผู้ต้องขัง และช่วยลดความเสี่ยงของการถูกข่มขู่คุกคาม การใช้ความรุนแรง การถูกเอารัดเอาเปรียบ การฆ่าตัวตาย หรือการทำร้ายร่างกายตนเอง อย่างไรก็ตาม เครื่องมือสำหรับการประเมินผู้ต้องขังส่วนใหญ่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้กับผู้ต้องขังชาย ในขณะที่ความต้องการของผู้ต้องขังหญิงมักถูกละเลยอยู่เสมอ

ตามที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในข้อกำหนดแมนเดลว่า ความสำเร็จของการแก้ไขฟื้นฟูจะต้องมาจากการดูแลผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลและมีระบบการจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังที่ยืดหยุ่น⁵⁴ ข้อกำหนดที่ 11 เกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานที่คุมขังของผู้ต้องขังตามเพศ อายุ ประวัติอาชญากรรม และเหตุผลทางกฎหมายในการคุมขัง หลักการอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในข้อกำหนดนี้ เป็นหลักการที่ต้องอาศัยการจำแนกและประเมินผู้ต้องขังที่ดีในขั้นตอนการค้นตัว การกำหนดสถานที่คุมขัง การใช้มาตรการทางวินัย และการควบคุมดูแลระหว่างการเยี่ยมของครอบครัว ซึ่งการกำหนดสถานที่คุมขังให้ผู้ต้องขังหญิงควรคำนึงถึงภาระเสี่ยงของผู้ต้องขัง ความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละราย รวมทั้งโปรแกรมและบริการที่เหมาะสม⁵⁵

การประเมินผู้ต้องขังควรคำนึงถึงประเด็นหลัก 3 ประการ คือ ระดับความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังมีต่อผู้อื่น ความต้องการเฉพาะบุคคล และการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล ซึ่งการวางแผนดังกล่าวหมายถึงรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ (เช่น กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟู) ที่ผู้ต้องขังควรเข้าร่วมระหว่างต้องโทษ และเพื่อให้การประเมินมีประสิทธิภาพ ควรมีการทบทวนผลการประเมินและปรับข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมด้วย

การขาดแคลนข้อมูลความต้องการเฉพาะด้านการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังหญิงนั้นมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับข้อมูลและคุณภาพของการประเมินผู้ต้องขังหญิงรายบุคคล โดยเรือนจำหลายแห่งใช้วิธีการประเมินที่ให้ความสำคัญกับความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังมีต่อผู้อื่นมากเกินไป จนกระทั่งละเลยปัจจัยอื่น ๆ เช่น สุขภาพจิต ประวัติการถูกละเมิด สภาพแวดล้อมทางครอบครัว และระดับการศึกษา โดยผู้ต้องขังหญิงมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่มีระดับความเสี่ยงสูงด้านความปลอดภัยภัยเกินความจำเป็น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการแก้ไขฟื้นฟู

แผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคลถือเป็นรากฐานของการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู และถูกออกแบบมาเพื่อจัดการกับสาเหตุที่เป็นต้นตอของการก่ออาชญากรรม ซึ่งอาจรวมถึงการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรม การเข้าถึงโปรแกรมการบำบัดการติดยาหรือยาเสพติด แผนการดังกล่าวควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ส่วนตัว การคืนดีกับครอบครัว และการจัดการความโกรธ โดยข้อกำหนดที่ 94 ของข้อกำหนดแมนเดลา เรียกร้องให้มีการจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคลให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้หลังจากผู้ต้องขังมาถึงเรือนจำ การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องล่วงหน้ามีความสำคัญต่อการประเมินผู้ต้องขังและการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ดี เพราะมีบ่อยครั้งที่ผู้ต้องขังถูกส่งไปทำกิจกรรมที่ไม่ได้พัฒนาทักษะใหม่เลย

แนวปฏิบัติที่ดี: เครื่องมือประเมินและจำแนกผู้ต้องขังที่คำนึงถึงเพศภาวะ

การประเมินความต้องการด้านความเสี่ยงของผู้หญิงในประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากเส้นทางสู่เรือนจำของผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ต้องขังชาย และเครื่องมือที่ใช้ประเมินมักเป็นเครื่องมือที่เน้นผู้ต้องขังชายเป็นหลัก จึงได้มีการพัฒนาเครื่องมือประเมินความเสี่ยงของผู้หญิง (Women's Risk Needs Assessment – WRNA)⁶⁶ ขึ้นใน **สหรัฐอเมริกา** ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันก้นทศวิทยาแห่งชาติ (National Institute of Corrections) กับมหาวิทยาลัยซินซินเนติ

WRNA เป็นเครื่องมือประเมินความต้องการและความเสี่ยงเพศภาวะที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้กระทำผิดหญิงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางชีววิทยา สังคม และคุณลักษณะทางจิตวิทยาของผู้กระทำผิดหญิง ร่วมกับการทบทวนข้อมูลจากแฟ้มประวัติ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสำรวจข้อมูล และแผนการบำบัดผู้ต้องขังที่ออกแบบมาสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ

WRNA ถูกพัฒนาขึ้นหลังจากการศึกษาข้อมูลเอกสารอย่างกว้างขวางและการจัดสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่บำบัด และผู้ต้องขังหญิง โดย WRNA คำนึงถึงเส้นทางอาชญากรรมของแต่ละเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติด้านการถูกล่วงละเมิดทางร่างกายและทางเพศ ประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจ ปัญหาสุขภาพจิต การใช้ยาเสพติดตนเอง ตลอดจนการมีความพึงพอใจและความมั่นใจในตนเองในระดับต่ำ ขณะนี้ WRNA ถูกนำไปใช้ใน 20 รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐซีก ประเทศนามิเบีย และประเทศสิงคโปร์

การติดต่อกับโลกภายนอก

การติดต่อกับครอบครัว เพื่อน และชุมชน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการแก้ไขฟื้นฟู การกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง และการลดความเสี่ยงของการกระทำผิดซ้ำ⁶⁷ เนื่องจากผู้หญิงมักเป็นผู้ดูแลหลักในครอบครัว โอกาสในการติดต่อกับครอบครัว เพื่อน และชุมชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง

การติดต่อกับครอบครัวเป็นประจำช่วยสร้างความผูกพันและลดความเสี่ยงของการแตกแยกในครอบครัวที่เกิดจากการถูกคุมขัง และทำให้สามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครอบครัวได้ เช่น เรื่องการดูแลลูก ซึ่งการถูกแยกออกจากครอบครัว โดยเฉพาะจากลูก ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิงและโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูในอนาคต

นอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และชุมชน ยังช่วยเตรียมพร้อมผู้ต้องขังสำหรับการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ ลดการถูกตีตรา และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งการให้ครอบครัวเข้าเยี่ยมช่วงก่อนพ้นโทษ จะช่วยให้ผู้ต้องขังและครอบครัวได้วางแผนร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังหญิงจำนวนมากติดต่อกับครอบครัวน้อยครั้ง ด้วยเหตุผลต่างกัน รวมทั้งเหตุผลที่ว่าพวกเขามักถูกครอบครัวตัดขาดหลังจากเข้ามาอยู่ในเรือนจำ

หากเป็นไปได้ การเริ่มต้นชีวิตใหม่ควรครอบคลุมถึงการช่วยเหลือผู้กระทำผิด และครอบครัวให้สามารถรักษาหรือฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกัน และควร ประเมินถึงความช่วยเหลือที่ครอบครัวสามารถสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้ ตลอดจน การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนหลังพ้นโทษด้วยหากทำได้ นอกจากนี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่การส่งเสริมความสัมพันธ์กับครอบครัวที่เรือนจำจัดให้ ควร พสมผสานกับการเตรียมการเริ่มต้นชีวิตใหม่อื่น ๆ ด้วย⁷⁰

หัวหน้าผู้ตรวจสอบเรือนจำพองจิงกุกยและเวสส์ (ดูรับก้านล่าง)

หากเป็นไปได้ ผู้ต้องขังควรถูกส่งตัวไปยังเรือนจำที่ใกล้กับครอบครัวและชุมชนของตน เพราะจะทำให้ครอบครัวสามารถ เยี่ยมได้เป็นเวลานานขึ้นและช่วยเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้ออกไปเยี่ยม ครอบครัวข้างนอกได้เป็นครั้งคราว การอยู่ในเรือนจำที่ใกล้กับครอบครัวจะทำให้การบริหารจัดการเรือนจำเพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อยทำได้ง่ายขึ้น ข้อกำหนดที่ 4 ของข้อกำหนดกรุงเทพกล่าวว่า ผู้ต้องขังหญิงควรได้รับการพิจารณา ให้อยู่ในเรือนจำที่ใกล้กับภูมิลำเนาหรือสถานที่สำหรับการแก้ไขฟื้นฟูให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

อย่างไรก็ดี ในหลายประเทศมีเรือนจำหญิงอยู่น้อยมาก ผู้ต้องขังหญิงจึงมักถูกส่งไปอยู่ในเรือนจำที่ห่างไกลจาก ครอบครัว ทำให้มีปัญหาในการเดินทางและมีค่าใช้จ่ายสูงสำหรับการให้ครอบครัวมาเยี่ยมที่เรือนจำ เมื่อแม่ถูกจำคุก เด็กจำนวนมากอาจจะต้องย้ายที่อยู่จนไม่สามารถมาเยี่ยมที่เรือนจำได้หรือผู้ดูแลเด็กอาจจะไม่เต็มใจที่จะพาเด็กมา เยี่ยมแม่

การติดต่อกับโลกภายนอกมีความสำคัญมากต่อการแก้ไขฟื้นฟูของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และผู้หญิงที่มีบุตรติดในเรือนจำ เนื่องจากจะทำให้ผู้ต้องขังหญิงและลูกได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวมากเกินไป

ในขณะที่ครอบครัวเป็นกุญแจสำคัญในการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังจำนวนมาก แต่ก็ควรพิจารณาด้วยว่า ในบางกรณี สมาชิกในครอบครัวอาจเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาหรือเป็นผู้ที่ทำให้ผู้ต้องขังก่ออาชญากรรม ข้อกำหนดกรุงเทพ กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า 'เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมักเคยประสบกับความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าคนทั่วไป ดังนั้น เรือนจำ ควรสอบถามผู้ต้องขังหญิงให้แน่ชัดว่าประสงค์ให้บุคคลหรือสมาชิกครอบครัวคนใดเข้าเยี่ยมได้'⁶⁸

บริบท: บทบาทของครอบครัวและเพื่อนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

รายงานที่จัดทำขึ้นโดยผู้ตรวจสอบเรือนจำเกี่ยวกับการ คืบผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่กลับสู่สังคมในอังกฤษและเวลส์ เมื่อปี พ.ศ. 2557 ยืนยันถึงความสำคัญของครอบครัวและเพื่อน ที่มีต่อความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยอ้างอิงจาก ผลการวิจัยที่จัดทำขึ้นในเรือนจำ 8 แห่ง โดยเป็นเรือนจำหญิง 2 แห่ง พบว่า

มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมการวิจัยได้กลับบ้านของตัวเอง หรือย้ายไปอยู่กับครอบครัวและเพื่อนหลังพ้นโทษ และผู้พ้นโทษ ส่วนใหญ่ที่มีงานทำ มาจากความช่วยเหลือของอดีตนายจ้าง ครอบครัว และเพื่อน⁶⁹

การดูแลสุขภาพ

การสามารถระบุถึงปัญหาสุขภาพและการได้รับการบำบัดรักษาได้อย่างทันที่ ซึ่งรวมถึงการพึ่งพาสารเสพติดและแอลกอฮอล์ ปัญหาสุขภาพจิต และประวัติการถูกทารุณกรรมในอดีต มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้รับการดูแลและความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องหลังพ้นโทษ

เมื่อสามารถระบุความต้องการด้านสุขภาพกายและจิตของผู้ต้องขังได้ตั้งแต่ช่วงแรกของการถูกคุมขัง จะทำให้สามารถส่งตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำที่สามารถสนองตอบความต้องการเหล่านี้ได้ และจะสามารถได้รับการดูแลสุขภาพและการรักษา บริการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม ตลอดจนโอกาสในการทำงานและการฝึกอบรม ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มีความช่วยเหลือเฉพาะทางให้ การสามารถระบุความต้องการเฉพาะตัวของผู้ต้องขังจะช่วยให้ผู้บริหารเรือนจำจัดโปรแกรมดูแลเป็นรายบุคคลให้ได้

หากไม่มีการวินิจฉัยหรือรักษาปัญหาสุขภาพของผู้ต้องขัง หรือไม่มีการดูแลให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ ผู้พ้นโทษอาจเผชิญกับอุปสรรคในการแก้ไขฟื้นฟูและความท้าทายในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งอาจพบว่าการหางานที่เหมาะสมมั่นคงและที่อยู่อาศัยหลังพ้นโทษนั้นทำได้ยาก

ระยะเวลาที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้อยู่นอกห้องขังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพและการแก้ไขฟื้นฟู เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ควรใช้การเข้าร่วมโปรแกรมศึกษาและฝึกอบรมของผู้ต้องขังมาเป็นเหตุผลที่จะจำกัดเวลาสำหรับกิจกรรมนอกห้องขังอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา

ผู้หญิงและเด็กที่อยู่ในเรือนจำมีความต้องการพิเศษด้านการดูแลสุขภาพและสุขอนามัย ข้อกำหนดที่ 6-18 ของข้อกำหนดกรุงเทพ ให้คำแนะนำไว้อย่างละเอียดในเรื่องการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ และในข้อกำหนดที่ 48 ได้ระบุถึงความต้องการทางการแพทย์และโภชนาการของผู้หญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ระหว่างให้นมบุตร และที่มีบุตรติดในเรือนจำ เนื่องจากความต้องการด้านสุขภาพของผู้ต้องขังหญิงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการแก้ไขฟื้นฟู เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องจัดหาบริการเฉพาะด้านสำหรับผู้หญิงให้ ซึ่งรวมถึงการดูแลสุขภาพด้านเพศและภาวะเจริญพันธุ์ และควรจัดโปรแกรมที่เหมาะสมให้กับผู้ต้องขังหญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และการทำงาน

ผลจากการศึกษาหลายแห่งยืนยันว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพระหว่างที่ ต้องขังอยู่มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำน้อยกว่าและหางานทำได้มากกว่าผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับโอกาสดังกล่าว⁷¹

โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นจะได้ผลดีที่สุดหากได้ปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขัง ผู้พันโทษ และผู้คนในชุมชน และควรนำโปรแกรมต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ปัญหาและข้อบกพร่องของโปรแกรมเหล่านั้น ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาโครงการในอนาคตมาพิจารณาด้วย

โปรแกรมทางการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และการทำงานในเรือนจำมีความซ้ำซ้อนกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม โปรแกรมแต่ละประเภทมีข้อควรพิจารณาที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะได้สรุปไว้ในส่วนต่อไปนี้ โดยเฉพาะข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับโครงการของผู้ต้องขังหญิง

การศึกษา

สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษามาก่อน ชีวิตในเรือนจำจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสได้รับความรู้พื้นฐานให้อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น หรืออาจช่วยเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ผู้ต้องขังอื่นๆ สามารถทบทวนวิชาต่าง ๆ ที่เคยเรียนมาในโรงเรียน ตลอดจนเพิ่มพูนคุณวุฒิ หรือเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตที่จะเป็นประโยชน์หลังพ้นโทษ

ผู้รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา รายงานว่า การเรียนรู้ในเรือนจำส่งผลเชิงบวกต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ การกลับคืนสู่สังคม และการมีงานทำ อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาด้านการศึกษาของผู้ต้องขังมีความซับซ้อนมาก เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม การจัดองค์กร และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังเอง⁷²

อุปสรรคเฉพาะทางด้านการศึกษาในเรือนจำ ได้แก่ การขาดแคลนผู้สอนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและยินดีที่จะทำงานในเรือนจำ โอกาสการเรียนรู้ที่ไม่ยืดหยุ่น ทัศนคติเชิงลบของผู้ต้องขังที่มีต่อการศึกษา รวมทั้งการขาดความสนใจและความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ ทั้งหมดนี้เป็นอุปสรรคที่พบได้ในกลุ่มผู้ต้องขังหญิงด้วย เนื่องจากการขาดอิสรภาพทางการเงิน ผู้ต้องขังหญิงอาจไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขณะอยู่ในเรือนจำเพราะมีค่าใช้จ่ายสูง และเนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมักเป็นผู้รับผิดชอบหลักในครอบครัว ทำให้ผู้ต้องขังหญิงมักเลือกที่จะทำงานในเรือนจำมากกว่าเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษา เพราะช่วยให้มีรายได้เพื่อส่งกลับไปทางบ้านได้⁷³

ผู้ต้องขังบางรายอาจขาดโอกาสทางการศึกษา อันเป็นผลกระทบจากการถูกย้ายไปยังเรือนจำอื่นหรือจากเหตุผลด้านความปลอดภัย เช่น การปิดห้องขังไม่ให้ออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหลายรายระบุว่า มีบ่อยครั้งที่เรือนจำยกเลิกชั้นเรียนและการสอบเพราะไม่มีครูสอนหรือไม่มีผู้คุมสอบ

การเรียนรู้ในเรือนจำผ่านโปรแกรมการศึกษามักถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของโปรแกรมจะถูกตัดสินจากผลกระทบที่มีต่อการกระทำผิดซ้ำ การกลับคืนสู่สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีงานทำหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเป็นยิ่งกว่าเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวมันเองที่ทุกคนจำเป็นต้องมี⁷⁴

ผู้รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยความท้าทายดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถจัดการได้ เช่น หลักสูตรย่อยรายวิชาที่ช่วยให้ได้รับหน่วยกิตสามารถใช้ได้ดีกับผู้ต้องขังที่ได้รับโทษระยะสั้น และช่วยป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังเสียโอกาสในการสำเร็จการศึกษา หากการเรียนต้องหยุดชะงัก นอกจากนี้ บางประเทศได้มีการนำหลักสูตร การเรียนการสอนทางไกลมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนของอุปกรณ์การเรียนการสอน และเจ้าหน้าที่⁷⁵

วิธีการอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในโปรแกรมการศึกษาของเรือนจำให้กับผู้ต้องขังหญิง ได้แก่ การให้ข้อมูลและเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับโอกาสที่มีอยู่และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม โดยสิ่งที่ทำให้โปรแกรมการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ การที่เจ้าหน้าที่เรือนจำมีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาในเรือนจำและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ การใช้วิธีสอนทางเลือกที่ต่างจากระบบโรงเรียนอาจเป็นประโยชน์เช่นกัน เช่น การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นช่องทางสู่การศึกษาในระบบ หรือเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูและอาจรวมถึงการให้ผู้คุมในเรือนจำ อาสาสมัคร และผู้ต้องขัง เป็นผู้สอนในระบบเพื่อนสอนเพื่อน การศึกษาจากหลายแห่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษาในระบบสามารถลดจำนวนการกระทำผิดซ้ำได้ดี ในขณะที่การศึกษานอกระบบมีประโยชน์และผลดีในระยะยาว เพราะช่วยเพิ่มความมั่นใจในตัวเองและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง⁷⁶

การศึกษาในเรือนจำสามารถจัดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งหากเป็นไปได้ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบ หรือหากการศึกษาดังกล่าวจัดขึ้นในเรือนจำ การให้ชุมชนภายนอกมีส่วนร่วมในโปรแกรมการศึกษาของเรือนจำให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

แนวปฏิบัติที่ดี: โปรแกรมการศึกษาในระบบเพื่อนสอนเพื่อน (GRAMMES)

การศึกษาวิจัยที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2550 เพื่อทบทวน ประสิทธิภาพของมาตรการสำหรับจัดการกับปัญหา HIV ในเรือนจำ⁷⁷ พบว่า โปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับ HIV ในเรือนจำจะได้ผลดี หากถูกพัฒนาและจัดทำขึ้นในระบบเพื่อนสอนเพื่อน

ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ในระบบเพื่อนสอนเพื่อนเป็นแนวทางที่ได้ผลดีเนื่องจาก 'ผู้สอนที่เป็นผู้ต้องขังมักจะมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในและนอกเรือนจำ ระบบนี้ยังมีข้อได้เปรียบตรงที่มีความยั่งยืนกว่าวิธีอื่นๆ เพราะมีต้นทุนที่ไม่สูงมากนัก

ผู้สอนที่เป็นผู้ต้องขังมักมีเวลาให้กับการเรียนการสอนได้มากกว่า เพราะต้องอยู่ในเรือนจำร่วมกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นนักเรียนของตนเอง'⁷⁸

นอกจากนี้ ผู้สอนที่เป็นผู้ต้องขังมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษากับผู้ต้องขังอื่น ๆ เพราะสามารถจัดการกับกิจกรรมผิดกฎหมายหรือกิจกรรมต้องห้ามต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวถึงผลที่จะตามมา และสามารถพูดคุยกับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ได้อย่างเปิดเผย ซึ่งผู้ต้องขังมักตั้งข้อสงสัยกับข้อมูลของผู้สอนจากภายนอก และผู้สอนที่เป็นผู้ต้องขังสามารถตัดสินใจได้ดีกว่าว่ากลยุทธ์แบบใดจะใช้ได้ผลกับการศึกษาในเรือนจำ นอกจากนี้ระบบเพื่อนสอนเพื่อนช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น

แนวปฏิบัติที่ดี: ความร่วมมือระหว่างเรือนจำและมหาวิทยาลัย

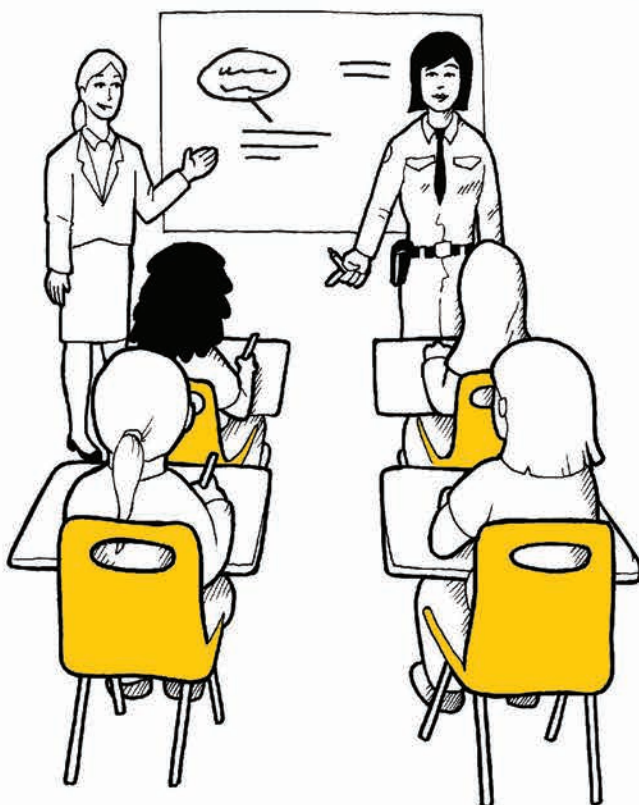
ความร่วมมือระหว่างเรือนจำกับมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั่วโลกได้รับการยกย่องว่าเป็นพัฒนาการในด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่น่าสนใจมาก⁷⁹ ซึ่งความร่วมมือในลักษณะนี้มีส่วนช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้หญิงที่อยู่ในเรือนจำ

รูปแบบที่หลากหลายของความร่วมมือระหว่างเรือนจำกับมหาวิทยาลัยสามารถนำไปดัดแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปได้ เช่น การกำหนดให้ผู้เรียนมีพี่เลี้ยงที่เป็นผู้ต้องขัง การจัดตั้งกลุ่มผู้ริ่การอ่านงานด้านวิชาการขึ้นในเรือนจำ การให้ผู้ต้องขังและนักศึกษาทั่วไปได้เรียนรู้ร่วมกัน การจัดให้มีหลักสูตร e-learning ที่ผู้ต้องขังสามารถร่วมเรียนและได้หน่วยกิตจากมหาวิทยาลัย และการปล่อยตัวชั่วคราวให้ผู้ต้องขังสามารถไปเข้าชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยในตอนกลางวันได้

โครงการเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังชาวแอฟริกัน (The African Prisons Project) เป็นโปรแกรมที่ให้ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเข้าศึกษาวิชากฎหมายในหลักสูตรนานาชาติของมหาวิทยาลัยลอนดอนได้ โดยในช่วงสิ้นปีพ.ศ. 2561 พบว่า ผู้ต้องขังอย่างน้อย 50 คน จากเรือนจำใน **ประเทศยูกันดา** และ **เคนยา** กำลังศึกษาทางไปรษณีย์เพื่อรับปริญญา ด้านกฎหมายภายใต้โครงการนี้ และมีผู้ต้องขังมากกว่า 150 คนที่สำเร็จการฝึกอบรมในหลักสูตรผู้ช่วยทนายความ นอกจากนี้ โปรแกรมดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์และนักศึกษาวิชากฎหมายของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่เข้ามาช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้กับบริบทท้องถิ่นในประเทศของตนได้

UNODC ซึ่งเป็นภาคีระหว่างเรือนจำกับมหาวิทยาลัยของ **ประเทศปานามา** ได้สนับสนุนให้มีโปรแกรมการศึกษา ระดับมหาวิทยาลัยขึ้นที่ศูนย์แก้ไขฟื้นฟูสตรี (Women's Rehabilitation Centre - CEFERE) เพื่อจัดฝึกอบรมในเส้นทางวิชาชีพที่แตกต่างกัน 3 เส้นทาง⁸⁰ ซึ่งโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมแรกๆ ที่ช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับปริญญาตรี จากข่าวที่ดีที่พิมพ์ออนไลน์โดยรัฐบาลของ **ประเทศปานามา** เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 รายงานว่า โครงการนี้มีนักศึกษาทั่วไป 43 คน และอีก 45 คน เป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมนี้ที่ CEFERE เป็นครั้งแรก และมีผู้หญิง 14 คนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรนี้ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559⁸¹

Walls to Bridges (W2B)⁸² เป็นนวัตกรรมของโปรแกรมการศึกษาที่นำนักเรียนชายและหญิงทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกเรือนจำมาศึกษาในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาร่วมกันในภัณฑสถานและเรือนจำต่าง ๆ ทั่ว **ประเทศแคนาดา** W2B เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเข้าถึงการศึกษาและหาข้อมูลทางวิชาการผ่านการสอบถามนักศึกษาที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยชั้นเรียนของ W2B เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความซับซ้อนของการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาและการลงโทษผู้กระทำผิดจากประสบการณ์จริง และวิเคราะห์ข้อมูลจากหลากหลายมิติที่ซับซ้อนกันอยู่ หลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักสูตร W2B ทุกหลักสูตร คือ การที่ไม่ถือว่านักศึกษาที่อยู่นอกเรือนจำเป็น 'พี่เลี้ยง' 'ผู้ให้ความช่วยเหลือ' หรือ 'ผู้ที่ทำงานร่วมกัน' กับนักศึกษาที่เป็นผู้ต้องขัง แต่ถือว่าทุกคนในชั้นเรียนเป็นเพื่อนนักศึกษาที่กำลังศึกษาเนื้อหาของหลักสูตรร่วมกันภายใต้ระบบการเรียนรูแบบใหม่ที่อยู่ระหว่างการทดลอง และเป็นการเรียนรู้ผ่านระบบการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเรียนรู้แบบสะท้อนตัวเองจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนแบบ W2B โดยนักศึกษาทุกคนที่เรียนจบหลักสูตรจะได้รับหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยที่เข้าศึกษา

การฝึกอบรมวิชาชีพ

โปรแกรมการฝึกวิชาชีพในเรือนจำควรจะเน้นการพัฒนาตัวเองในระดับที่กว้างขึ้น นอกจากการจัดหาทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงแล้ว โปรแกรมฝึกอบรมและทำงานในเรือนจำที่ดีควรให้ข้อมูลและทักษะที่จำเป็นสำหรับการหางานหลังพ้นโทษ ซึ่งรวมถึงทักษะการทำงานทั่วไป การฝึกให้ผู้ต้องขังสร้างธุรกิจและการทำอาชีพอิสระ การให้คำแนะนำด้านอาชีพ ตลอดจนทักษะการทำงาน และวิธีสมัครงานหรือสัมภาษณ์งาน ซึ่งโปรแกรมในลักษณะนี้และโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการหางานทำจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ต้องขังหญิง

สิ่งสำคัญ คือ การฝึกอบรมวิชาชีพควรให้ความสำคัญลำดับต้น ๆ กับสิ่งที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของตลาดแรงงาน โปรแกรมฝึกอบรมทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังหญิงควรถูกคัดเลือกและออกแบบมาโดยคำนึงถึงประเภทของงานที่ผู้หญิงจะมีโอกาสได้ทำ แต่ในขณะเดียวกัน ควรล้มเลิกมุมมองแบบเหมารวมเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของรูปแบบและโอกาสการจ้างงานตามเพศภาวะที่มีข้อกำหนดตายตัวว่างานประเภทใดเป็นงานสำหรับผู้หญิงหรือผู้ชายเท่านั้น

คำอธิบายข้อกำหนดกรุงเทพได้รวมถึงรายชื่อกิจกรรมฝึกอบรมวิชาชีพที่สามารถจัดให้ผู้ต้องขังหญิงเพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองได้หลังพ้นโทษ เช่น ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะคอมพิวเตอร์ การวาดภาพและตกแต่ง การจัดการโครงการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และการให้บริการสินเชื่อรายย่อย แม้ว่ากิจกรรมต่างๆ จะรวมถึงการฝึกอบรมวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดูแลเด็ก ทำอาหาร ทำผม ตัดเย็บเสื้อผ้า และงานเย็บปักถักร้อย แต่ไม่ควรจะจำกัดโปรแกรมฝึกอบรมในเรือนจำหญิงให้อยู่เฉพาะแต่กิจกรรมดั้งเดิมและที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงเท่านั้น³³

สิ่งที่สำคัญอีกประการ คือ ผู้ต้องขังควรมีทางเลือกว่าต้องการที่จะเข้าโปรแกรมฝึกอบรมประเภทใด นอกจากนี้ ผู้ต้องขังควรได้รับการฝึกอบรมตามมาตรฐานวิชาชีพที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ และควรได้รับประกาศนียบัตรหรือใบรับรองคุณสมบัติจากการฝึกอบรมนั้น ๆ แม้ว่าระหว่างที่อยู่ในเรือนจำผู้ต้องขังหญิงจะทำงานทั่วไป เช่น ทำอาหาร ทำความสะอาด หรือทำสวน เรือนจำควรจัดให้งานเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการฝึกอบรมที่มีการให้ใบรับรองคุณสมบัติด้วย ทั้งนี้ ไม่ควรมีการระบุไว้ในใบรับรองคุณสมบัติดังกล่าวได้มาขณะที่อยู่ในเรือนจำ

แนวปฏิบัติที่ดี: การช่วยเหลือผู้หญิงให้มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจในประเทศโบลิเวีย

ส่วนหนึ่งของการอนุวัติปฏิญญาไฮอากัวโลกของ UNODC คือ การร่วมมือกับฝ่ายบริหารจัดการเรือนจำของ **ประเทศโบลิเวีย** และองค์กรเอกชนในท้องถิ่น CECOPI จัดโปรแกรมฝึกอบรมวิชาชีพด้านการก่อสร้างและทักษะทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างให้กับผู้ต้องขังหญิง โปรแกรมนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางเทคนิค ตลอดจนการเสริมพลังด้านสิทธิและความพึงพอใจในตนเองทักษะสำหรับผู้ประกอบการ และความสามารถในการตัดสินใจต่างๆ

โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ต่อต้านการเหมารวมเชิงเพศภาวะที่ทำให้ผู้ต้องขังชายได้รับทักษะทางวิชาชีพที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า เช่น อาชีพนักบัญชี และช่างยนต์ ในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงได้รับการฝึกอบรมในอาชีพที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่า เช่น งานหัตถกรรม โดยถูกพัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศโบลิเวีย เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีทักษะในอาชีพที่คาดว่าจะเป็นที่ต้องการสูงสุดของตลาดแรงงานในอนาคต ซึ่งจะทำให้พวกเขาสามารถมีอิสระทางการเงินได้

โครงการนี้ถูกริเริ่มขึ้นกับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงจำนวน 50 คน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้าง ซึ่งรวมถึงงานช่างโลหะ ช่างประปา ช่างติดตั้งท่อ ช่างไม้ และช่างไฟฟ้า ผู้ต้องขังหญิง 10 คนจากกลุ่มนี้จะได้รับครูสอนทักษะเหล่านี้ให้กับผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ต่อไป

เมื่อพ้นโทษ พวกเขาจะได้รับการสนับสนุนให้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมช่างก่อสร้างหญิงระดับประเทศ โดยสมาคมนี้จะช่วยโฆษณากิจการ หางาน และส่งเสริมให้สมาชิกได้เป็นเจ้าของธุรกิจของตนเอง³⁴

การฝึกอบรมผู้ต้องขังหญิงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแบบบูรณาการ นอกจากนี้จะช่วยให้พวกเขาได้รับการฝึกอบรมทางเทคนิคแล้ว ยังได้รับการเสริมสร้างพลังในการรักษาสิทธิของตนเอง สามารถทำงานได้ตั้งรับ และมีรายได้สูงขึ้นหลังพ้นโทษ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ”

ผู้อำนวยการองค์กรพัฒนาเอกชน CECOPI ของโบลิเวียที่ทำงานร่วมกับ UNODC ในการฝึกอบรมผู้ต้องขังหญิงให้ทำงานด้านการก่อสร้าง (ดูแบบปฏิบัติที่ดีในหน้า 32)

การทำงาน

การทำงานในเรือนจำสามารถช่วยให้ผู้ต้องขังมีทักษะที่เป็นประโยชน์ เสริมสร้างความมั่นใจ และมีความพึงพอใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งสามารถลดระดับการกระทำผิดซ้ำได้⁵⁵ การทำงานในเรือนจำมีหลายรูปแบบ ซึ่งรวมถึงโครงการที่บริหารงานโดยเรือนจำและรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนโครงการตามความคิดริเริ่มของบุคคลหรือภาคเอกชน ทั้งนี้ โปรแกรมการทำงานในเรือนจำทั้งหมดจะต้องได้รับการควบคุมดูแลและติดตามผลอย่างระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการรั่วซึม และการหาประโยชน์ในทางมิชอบจากผู้ต้องขัง และควรอยู่บนพื้นฐานของผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของตลาดเพื่อให้มีเส้นทางที่ชัดเจนสำหรับการมีงานทำอย่างยั่งยืนหลังพ้นโทษ

ข้อกำหนดแมนเดลาระบุไว้ว่า งานในเรือนจำจะต้องไม่ใช่งานที่อาจสร้างบาดแผลร้ายแรงให้กับผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังไม่ควรตกเป็นทาส ผู้รับใช้ หรือทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่เรือนจำคนใด การทำงานนั้นๆ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับหรือเพิ่มพูนความสามารถที่จะทำงานเลี้ยงตัวเองได้อย่างสุจริตหลังพ้นโทษ และผู้ต้องขังควรสามารถเลือกประเภทของงานที่ต้องการทำได้ภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่⁵⁶

การทำงานในเรือนจำ⁵⁷ ควรช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะใหม่ ๆ และมีความมั่นใจที่จะออกไปทำงานในตลาดแรงงาน จึงควรกำหนดการงานในเรือนจำให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน โดยพิจารณาถึงอุปสรรคเฉพาะตัวหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งความเข้มแข็งทางกายและจิตใจของผู้ต้องขัง⁵⁸ การทำงานในเรือนจำควรจะเป็นระบบที่ผู้ต้องขังได้รับค่าตอบแทนเท่าเทียมกัน (ตามข้อกำหนดที่ 103 (1) ของข้อกำหนดแมนเดลา) มีอาชีพอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานที่ดี ตลอดจนควรมีองค์กรและวิธีทำงานที่คล้ายคลึงกับแรงงานอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้⁵⁹ หากเป็นการทำงานให้บริษัทเอกชนต้องสามารถแน่ใจได้ว่าเป็นการทำงานในระบบความสัมพันธ์แบบแรงงานอิสระ⁶⁰

ตามคำแนะนำขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ เงื่อนไขการทำงานของผู้ต้องขังควรจะเป็นเงื่อนไขเดียวกับกับการทำงานนอกเรือนจำ โดยให้ค่าตอบแทนที่ใกล้เคียงกันกับค่าตอบแทนของแรงงานอิสระที่ทำงานแบบเดียวกัน และเป็นงานที่มีความเป็นไปได้ว่าผู้ต้องขังควรจะได้ทำหลังพ้นโทษ⁶¹ ในทางปฏิบัติ การทำงานในเรือนจำมักถูกออกแบบมาเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารเรือนจำหรือเพื่อให้ผู้ต้องขังมีกิจกรรมทำ ซึ่งผู้ต้องขังหญิงมักจะได้ทำงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเรือนจำ เช่น ทำอาหาร ทำความสะอาด ซ่อมแซมชุดเครื่องแบบ ซึ่งไม่เกี่ยวกับโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง และมักไม่ได้รับค่าตอบแทน

ผู้จ้างงานอาจรู้สึกกังวลใจที่จะจ้างงานอดีตผู้ต้องขังเพราะความกลัว การเสียชื่อเสียง หรือเพราะคิดว่าผู้ต้องขังไม่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับงานนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม มีแนวปฏิบัติที่น่าจะใช้ได้คืออยู่หลายตัวอย่าง เช่น การแนะนำผู้ต้องขังกับผู้จ้างงาน การฝึกทักษะเฉพาะในการทำงาน และการจัดตั้งกิจการเพื่อว่าจ้างอดีตผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ ซึ่งผู้จ้างงานจะเริ่มหาคนงานจากเรือนจำอย่างจริงจังผ่านการจัดตลาดอาชีพขึ้นในเรือนจำที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ยังมีโครงการใหม่ๆ ที่ออกแบบและจัดทำโดยผู้ต้องขัง องค์กรชุมชน และนักธุรกิจท้องถิ่น เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกฝนและมีงานทำหลังพ้นโทษ

การทำงานในเรือนจำที่เชื่อมโยงผู้ต้องขังเข้ากับผู้ว่าจ้างและองค์กรชุมชนเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการที่ผู้ต้องขังหญิงจะมีงานทำหลังพ้นโทษ ซึ่งมีตัวอย่างของโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและผู้ต้องขังอีกจำนวนมากที่สามารถช่วยลบตราบาปและยกระดับการรับรู้ของชุมชนเกี่ยวกับชีวิตของผู้ต้องขัง

“

โครงการนี้เป็นการซ่อมแซมพื้นฟูแบบสองต่อ ไม่เฉพาะแค่ซ่อมแซมบ้านแต่ยังซ่อมแซมตัวคนด้วย Indianapolis ต้องการอะไร? Indianapolis ต้องการเป็นทางออกให้ผู้ที่เผชิญกับวิกฤติด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้ต้องจ้างหญิงต้องการอะไรมากที่สุด? ต้องการการเป็นเจ้าของจิตใจ ร่างกาย และที่อยู่อาศัยของพวกเขา^{๑๒}

”

Vanessa Thompson โปรแกรมการสร้างอนาคตของเราเอง (Constructing Our Future)
เรือนจำหญิงอินเดียนา (ดูตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดีด้านล่าง)

แนวปฏิบัติที่ดี: การลงทุนเพื่ออนาคตของผู้ต้องจ้าง

สหรัฐอเมริกา: โปรแกรมการสร้างอนาคตของเราเอง

โปรแกรมการสร้างอนาคตของเราเองเป็นโปรแกรมฟื้นฟูชุมชนที่เน้นให้การศึกษา ที่พักอาศัย และการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษหญิงจากเรือนจำของเมืองอินเดียนาโพลิส **ประเทศสหรัฐอเมริกา** ซึ่งในขณะเดียวกัน ถือเป็นความช่วยเหลือลดปัญหาบ้านร้างในเมืองอินเดียนาโพลิส โดยสนับสนุนให้มีการฟื้นคืนชีพชุมชนขึ้นมาใหม่ผ่านการซ่อมแซมบ้านและช่วยสนับสนุนให้ผู้ต้องจ้างหญิงสามารถกลับคืนสู่สังคมได้สำเร็จ

โปรแกรมนี้ได้ผนวกการฝึกอบรมทักษะการใช้ชีวิตเข้ากับการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในธุรกิจก่อสร้างและซ่อมบำรุงที่อยู่อาศัย ผู้หญิงที่เข้าร่วมในโปรแกรมนี้จะได้เรียนรู้งานช่างต่าง ๆ รวมถึงทักษะการก่อสร้างที่มีการออกใบรับรองความสามารถให้ และได้ฝึกทำงานซ่อมแซมพื้นฟูบ้านเรือนที่ถูกทิ้งร้าง เป้าหมายหลักของโปรแกรม คือ ให้ผู้พ้นโทษหญิงได้ปฏิบัติตามกฎหมายและตอบแทนชุมชน โดยโปรแกรมนี้จะช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ ฟื้นคืนชีพชุมชนขึ้นมาใหม่ และช่วยให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยในราคาที่จับต้องได้

โปรแกรมดังกล่าวถูกคิดค้นขึ้นโดยผู้พ้นโทษหญิงที่เคยเข้าเรียนหลักสูตรนโยบายสาธารณะที่จัดสอนในเรือนจำ ซึ่งในชั้นเรียนนี้พวกเธอได้อภิปรายกันถึงเรื่องการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ และสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิต โดยในปี พ.ศ. 2560 ที่ประชุมสภาของรัฐอินเดียนาสนับสนุนให้นำโปรแกรมที่ผู้หญิงเหล่านี้คิดค้นไปใช้เป็นโปรแกรมสำหรับการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องจ้างหญิง

หลักเกณฑ์สำหรับการเข้าร่วมโครงการ คือ ผู้เข้าร่วมต้องมีความตั้งใจจริงที่จะทำฝึกอบรมจนจบโครงการ มีความสามารถที่จะทำงานได้ และมีความรับผิดชอบต่อการกิจพื้นฟูบ้านเรือนที่ถูกทิ้งร้าง

สหราชอาณาจักร: โครงการฝึกอบรมการซ่อมจักรยาน

ในปี พ.ศ. 2560 บริษัท Halfords ผู้ค้าปลีกชิ้นส่วนรถยนต์จักรยานและอุปกรณ์อื่นๆ **สหราชอาณาจักร** ได้สร้างสถานฝึกอบรมช่างยนต์ขึ้นที่เรือนจำหญิง Drake Hall ซึ่งเป็นเรือนจำสำหรับผู้หญิงที่ต้องการฝึกเป็นช่างซ่อมจักรยานโดยเฉพาะ โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มจำนวนแรงงานหญิงในอาชีพที่จัดว่าเป็นอาชีพสำหรับผู้ชาย

ผู้ต้องจ้างหญิงเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากคนงานของ Halfords และพวกเธอได้ลงมือทำงานซ่อมแซมจักรยานจริงระหว่างการฝึกอบรมจักรยานที่ซ่อมเสร็จแล้วจะถูกนำไปบริจาคให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ที่ด้อยโอกาสของประเทศ นอกจากนี้ บริษัทยังได้จ้างผู้พ้นโทษที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมให้มาทำงานกับบริษัทอีกด้วย

ประเทศแอลจีเรีย: โครงการสินเชื่อรายย่อย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 **ประเทศแอลจีเรีย** ยอมรับให้มียุทธศาสตร์การแก้ไขฟื้นฟูเพื่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องจ้างและการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยมีผู้พ้นโทษมากกว่า 7,850 คน ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือให้มีงานทำ^{๑๓} โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำของแอลจีเรียได้มีการทำข้อตกลงกับหน่วยงานสินเชื่อรายย่อยต่างๆ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษสามารถมีธุรกิจเป็นของตัวเองได้

“

พวกเราเชื่อว่าโครงการลักษณะเดียวกันกับที่จัดทำขึ้นที่เรือนจำ Drake Hall จะเป็นโครงการที่ทั้งธุรกิจและชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ร่วมกัน ยิ่งสามารถฝึกฝนขณะอยู่ในเรือนจำมากเท่าไร ก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และมีงานทำหลังพ้นโทษมากขึ้นเท่านั้น พวกเราไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ผู้ต้องขังเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบุคคลที่มีศักยภาพและทักษะอย่างลับเหลือ ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงชีวิตและให้โอกาสในการมีชีวิตใหม่แก่ผู้คน ”

โฆษกของบริษัท Halfords (ดูแนวปฏิบัติที่ดีในหน้า 34)

แนวปฏิบัติที่ดี: โปรแกรมบำบัดรักษาที่เน้นการอยู่กับชุมชน

โปรแกรมนี้จัดเป็นวัฒนธรรมของการให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในโปรแกรมการทำงานที่ถูกออกแบบมาเพื่อประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นของตน หรือถูกขับเคลื่อนโดยหลักการด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน โดยเมื่อไม่นานมานี้ โครงการที่รวมการทำงานและการฝึกอบรมวิชาชีพเข้ากับการบำบัดรักษา เพื่อประโยชน์โดยตรงของผู้ต้องขังเริ่มมีจำนวนมากขึ้น

ผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำหญิงระดับภูมิภาค ซึ่งตั้งอยู่ในเมือง Auckland ประเทศนิวซีแลนด์ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งในเชิงปฏิบัติควบคู่ไปกับการศึกษาทางวิชาการเพื่อขอรับใบรับรองการเลี้ยงผึ้ง หลักสูตรนี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้รับทักษะที่เป็นที่ต้องการมากสำหรับการเลี้ยงผึ้งในเชิงพาณิชย์เพื่อนำไปทำธุรกิจเลี้ยงผึ้งของตัวเองหรือเพื่อเลี้ยงผึ้งเป็นงานอดิเรกหลังพ้นโทษ โดยน้ำผึ้งที่ผลิตได้จากโครงการนี้ จะถูกนำมาใช้ในเรือนจำ หรือมอบเป็นของขวัญแก่ผู้มาเยี่ยมเรือนจำ บรรจาคให้กับองค์กรกุศลในท้องถิ่น

ตั้งแต่จัดทำโปรแกรมนี้นั้นเมื่อปี พ.ศ. 2559 มีผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด 17 คนที่เรียนจบหลักสูตรระยะเวลา 1 ปี โดยบางคนได้รับใบรับรองการเลี้ยงผึ้ง และบางคนได้ไปเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ต้องขังหญิงรายอื่น ๆ ต่อไป

โปรแกรมรับเลี้ยงสุนัขเกรย์ฮาวด์ (Greyhound Adoption Programme – GAP) ของเรือนจำหญิงแห่งเมือง Adelaide ประเทศออสเตรเลีย อนุญาตให้ผู้ต้องขังฝึกสุนัขเกรย์ฮาวด์ที่ปลดระวางจากการแข่งสุนัขแล้วเพื่อเปลี่ยนสุนัขแข่งเป็นสุนัขเลี้ยงและให้คนรับไปเป็นสัตว์เลี้ยงต่อไป โดยโปรแกรมนี้อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังหญิงได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมหลังพ้นโทษ

เจ้าหน้าที่ของเรือนจำจะประสานงานกับสมาคมสุนัขเกรย์ฮาวด์แห่งรัฐซาทออสเตรเลียเพื่อจัดทำหลักสูตรนี้ขึ้น โดยครูฝึกจะมาที่เรือนจำสัปดาห์ละ 4 วัน เพื่อสอนทักษะการดูแลสุนัข เช่น การปฐมพยาบาลทำความสะอาดให้อาหารการมีปฏิสัมพันธ์กับคน การพาสุนัขเดินขณะมีสายจูง และการออกกำลังกายประจำวันของสุนัข ซึ่งตั้งแต่นั้นต้นโครงการในปีพ.ศ. 2558 มีสุนัขเกรย์ฮาวด์ที่เคยเป็นสุนัขแข่งได้รับการฝึกหัดไปแล้วทั้งหมด 130 ตัว

สุนัขเกรย์ฮาวด์เหล่านี้ทำให้สภาพแวดล้อมของเรือนจำน่าอยู่ขึ้น ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่เรือนจำมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ผู้ต้องขังหญิงที่ดูแลสุนัขกล่าวว่า สุนัขเหล่านี้ช่วยให้สุขภาพจิตของพวกเธอดีขึ้น และสอนให้พวกเธอมีความรับผิดชอบ โดยโครงการนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้มีการขยายโครงการออกไปยังเรือนจำชายที่เมือง Mobilong ในปีพ.ศ. 2561

“

สิ่งที่เกิดขึ้นคือความสัมพันธ์เชิงบวก ที่มาพร้อมกับความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งนับว่ามีค่าอย่างยิ่ง ”

รัฐมนตรีว่าการมหาดไทยของประเทศไทย

กล่าวถึงโปรแกรมรับเลี้ยงสุนัขเกรย์ฮาวด์ (ดูแนวปฏิบัติที่ดีข้างต้น)

การเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัว และความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ

การกลับคืนสู่สังคมอาจเป็นเรื่องที่สร้างความกังวลใจให้กับผู้ต้องขังและผู้ต้องขังหลายรายต้องเผชิญกับโรคซึมเศร้าหรือความวิตกกังวลเมื่อพ้นโทษไปแล้ว เรือนจำควรให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษตั้งแต่ช่วงแรก โดยการช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ความพึงพอใจในตนเอง และความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้การแก้ไขฟื้นฟูและกลับสู่สังคมของผู้ต้องขังประสบความสำเร็จ

ข้อกำหนดแมนเดลาได้ระบุไว้ว่า ก่อนครบกำหนดการรับโทษ เรือนจำควรมีขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับเตรียมตัวผู้ต้องขังให้ค่อย ๆ สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ ข้อกำหนดนี้ยังชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า หน้าที่ของสังคมไม่ได้หมดไปหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษ หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน 'ควรให้การดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ เพื่อช่วยลดอคติที่เกิดขึ้น และเพื่อช่วยเหลือการแก้ไขฟื้นฟูทางสังคมของพวกเขาหรือเธอ'⁹⁴

ข้อกำหนดกรุงเทพกล่าวไว้ว่า 'ผู้พ้นโทษหญิงที่ต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจ ด้านการแพทย์ ด้านกฎหมาย และด้านความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานควรได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติม ผ่านการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้สำเร็จ'⁹⁵

ปัญหาที่ผู้หญิงมักประสบหลังพ้นโทษจะแตกต่างจากปัญหาของผู้ชายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โอกาสจ้างงาน ที่อยู่อาศัย และความรับผิดชอบในการดูแลผู้อื่น ซึ่งมีผู้หญิงจำนวนมากต้องกลับไปสู่สถานการณของการถูกล่วงละเมิดแบบเดียวกับที่ทำให้พวกเธอถูกจำคุก

โครงการแก้ไขฟื้นฟูก่อนพ้นโทษที่ดีควรคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น โดยให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงและได้รับเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวเข้ากับชีวิตหลังพ้นโทษได้ ซึ่งมีโครงการตัวอย่างประเภทนี้อยู่หลายโครงการ และโครงการที่มีคะแนนประสบความสำเร็จมากที่สุดจะเป็นโครงการที่รวบรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำทั้งในด้านอารมณ์และการนำไปปฏิบัติจริงได้เข้าไว้ด้วยกัน

โปรแกรมที่จัดขึ้นในเรือนจำควรช่วยเตรียมผู้ต้องขังหญิงให้พร้อมที่จะรับมือกับชีวิตในชุมชน โดยสอนทักษะการใช้ชีวิตและมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนวิธีการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดหลังพ้นโทษ ซึ่งรวมถึงทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสารกับผู้อื่น การยืนยันความคิดของตนเองกับผู้อื่น การจัดการกับความโกรธ และการหาทางออกให้กับความขัดแย้งต่าง ๆ โปรแกรมที่มีความสำคัญมาก คือ โปรแกรมที่สอนให้ผู้หญิงรู้จักสิทธิของตนเอง และโปรแกรมของเรือนจำที่เชื่อมโยงเข้ากับมาตรการริเริ่มอื่น ๆ ของชุมชนเพื่อให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษมีความต่อเนื่อง

เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสค่อนข้างน้อยที่จะได้งานทำในตลาดแรงงานทั่วไป และมีโอกาสที่จะพึ่งพาญาติพี่น้อง ผู้ชายทางด้านการเงินสูง จึงเป็นกลุ่มที่จะได้รับประโยชน์มากเป็นพิเศษจากการฝึกอบรมทักษะการทำงาน การบริหารจัดการการเงิน และการได้รับความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูต่าง ๆ ควรจัดทำขึ้นในรูปแบบการบูรณาการตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งช่วงเวลา 2-3 สัปดาห์ก่อนและหลังพ้นโทษมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขังควรได้รับข้อมูลในการเตรียมพร้อมสำหรับพ้นโทษที่สามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งข้อมูลการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ และการเข้าถึงบริการความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงควรมีโอกาสได้พูดคุยถึงการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ ความวิตกกังวล ความคาดหวัง และความช่วยเหลือเฉพาะด้านที่จำเป็นที่ต้องได้รับ

เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมักจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการดูแลคนในครอบครัว การติดต่อกับครอบครัวในช่วงใกล้พ้นโทษจึงเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ต้องขังหญิง ซึ่งรวมถึงการให้ผู้ต้องขังหญิงออกจากเรือนจำไปเยี่ยมครอบครัวก่อนพ้นโทษ เพื่อสร้างความมั่นใจและรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับครอบครัวรวมทั้งลูก ๆ โดยการปล่อยตัวชั่วคราวช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถนำสิ่งที่เรือนจำเตรียมความพร้อมให้ไปทดลองใช้ก่อนการพ้นโทษ รวมทั้งช่วยให้ได้ติดต่อกับผู้จ้างงาน ฝึกทำงานจริง และหาที่พักอาศัยล่วงหน้า

หากไม่สามารถปล่อยตัวผู้ต้องขังเป็นการชั่วคราวก่อนพ้นโทษได้ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับครอบครัวมากขึ้นโดยอนุญาตให้ครอบครัวเข้าเยี่ยมมากขึ้น ให้ใช้โทรศัพท์และ/หรือโปรแกรม Skype ติดต่อกันได้ บางเรือนจำได้มีการจัดให้ครอบครัวและผู้ต้องขังสามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งคืน

แนวปฏิบัติที่ดี: โครงการติดต่อผ่านวิดีโอคอลของประเทศไทย

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 กรมราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้ริเริ่มให้มีทางเลือกในการติดต่อกับครอบครัวผ่านทางวิดีโอคอลด้วยโทรศัพท์มือถือ โดยเริ่มต้นจากโครงการนำร่องในเรือนจำ 5 แห่ง และปัจจุบันโครงการนี้ได้กลายเป็นบริการที่มีให้ในเกือบจะทุกเรือนจำทั่วประเทศ

สมาชิกครอบครัวจะได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์ติดต่อกับผู้ต้องขังที่เหลือระยะเวลาจำคุกน้อยกว่า 1 ปีได้เดือนละครั้ง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเรือนจำที่ห่างไกลจากบ้านเกิดและมีลูกเล็กเพราะช่วยลดภาระสำหรับครอบครัวที่ไม่มีเวลาและทุนทรัพย์มากพอที่จะมาเยี่ยมผู้ต้องขังด้วยตนเอง

แนวปฏิบัติที่ดี: การดึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมของประเทศสิงคโปร์

โครงการริบบิ้นสีเหลือง (Yellow Ribbon Project) ของประเทศสิงคโปร์⁹⁶ เกิดจากแนวคิดที่ว่าหากแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจำเป็นจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยโครงการนี้ได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเหลืออดีตผู้ต้องขังในการหางานทำ หาที่อยู่อาศัย และเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ที่ทำให้รู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากสังคม รวมถึงตั้งใจที่จะยกระดับการรับรู้ของสังคมว่าผู้ต้องขังจำเป็นจะต้องได้รับโอกาสอีกครั้ง และสร้างแรงบันดาลใจให้สังคมยอมรับอดีตผู้ต้องขังให้กลับมาใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมได้มากขึ้น

โครงการนี้ริเริ่มขึ้นโดยเครือข่ายชุมชนเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Community Action for the Rehabilitation of Ex-Offenders - CARE) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐ เอกชนและคณะทำงานจากหน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้แน่ใจว่ามีการประสานงานระหว่างเรือนจำและชุมชนเพื่อดูแลผู้ต้องขังอย่างราบรื่น รวมทั้งเพื่อให้มีการพัฒนามาตรการริเริ่มสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูรูปแบบใหม่

โครงการได้จัดกิจกรรมตลาดแรงงานขึ้นเป็นประจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้พบปะและสัมภาษณ์งานกับผู้จ้างงาน โดยก่อนจะถึงวันจัดงาน ผู้ต้องขังจะได้รับการฝึกอบรมเทคนิคพื้นฐานในการสัมภาษณ์งาน ทักษะการเขียนจดหมายสมัครงาน และได้รับข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับโอกาสการจ้างงาน ซึ่งผู้ต้องขังที่ได้รับการจ้างงานจากกิจกรรมนี้ยังคงได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน ที่อยู่อาศัย และค่าปรึกษาแนะนำต่าง ๆ หลังพ้นโทษ

การเตรียมความพร้อมครอบครัวและชุมชนสำหรับการพ้นโทษของผู้ต้องขังถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน ที่จะช่วยให้การแก้ไขฟื้นฟูประสบความสำเร็จ ผู้ต้องขังทั้งหมดโดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงจะได้รับประโยชน์จากการเตรียมพร้อมดังกล่าว เพราะผู้ต้องขังหญิงมักจะถูกตีตรามากกว่าผู้ชาย และต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ หลังพ้นโทษ ซึ่งรวมถึงบทบาทของความเป็นแม่

องค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้พ้นโทษเป็นผู้ที่เหมาะสมกับการทำงานร่วมกับครอบครัว และชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมผู้ต้องขังสำหรับการกลับคืนสู่สังคม ทั้งในเรื่องที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเรื่องของจิตใจ โดยมุมมองของสาธารณชนและสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับผู้ต้องขังและชีวิตในเรือนจำล้วนมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ที่ชุมชนแสดงออกต่อผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำเองก็มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ต้องขังต่อสาธารณชนด้วยเช่นกัน

แนวปฏิบัติที่ดี: การทำงานกับชุมชนของประเทศไทย

ศูนย์ให้การศึกษาคำแนะนำและความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชน ใน**ประเทศไทย** (Centre for Human Rights Education, Advice and Assistance – CHREAA)⁹⁷ เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2545 เพื่อส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนผ่านการให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะเปราะบางและถูกกีดกันทางสังคม ให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมด้วยการให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือด้านกฎหมาย ศูนย์แห่งนี้มีโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่หลายโครงการ เช่น โครงการลดการกล่าวโทษผู้ร่อนว่าเป็นอาชญากร โครงการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของผู้ขายบริการทางเพศ โครงการประกันตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องแต่งตั้งทนาย รวมทั้งบริการผู้ช่วยกนยความแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อการล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ CHREAA ยังให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือด้านจิตสังคมแก่ผู้ต้องขังซึ่งรวมถึงจัดให้มีการประเมินเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางจิตจะได้รับการเคลื่อนย้ายไปยังสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้รับการดูแลและบำบัดรักษา ตลอดจนจัดหาบริการทางจิตสังคมเพื่อเตรียมพร้อมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ ซึ่ง CHREAA จัดทำโครงการเหล่านี้ควบคู่ไปกับการทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้นำชุมชน เพื่อเตรียมพร้อมผู้ต้องขังในช่วงเวลาหลายเดือนก่อนพ้นโทษ นอกจากนี้ เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษตัวแทนของ CHREAA จะตามไปเยี่ยมผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเพื่อติดตามดูว่าผู้พ้นโทษ ครอบครัว และชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างไร

การให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษเป็นหนึ่งในมิติที่สำคัญมากต่อความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม ทั้งในส่วนของ การเพิ่มโอกาสที่จะมีงานทำ และการจัดหาบริการที่เหมาะสมที่มีอยู่ในชุมชนให้ เช่น การดูแลสุขภาพจิต โปรแกรมให้คำปรึกษา และดูแลการติดยาเสพติด เนื่องจากช่องว่างหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นหลังพ้นโทษจะมีผลต่อการหวนไปกระทำผิดซ้ำ

ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ รวมถึง ‘บ้านกึ่งวิถี’ ซึ่งเป็นสถานที่เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะที่จำเป็นในการกลับคืนสู่สังคม ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและดูแลในด้านต่างๆ การพักการลงโทษถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข ภายใต้การควบคุมดูแลที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมก่อนครบกำหนดโทษได้ โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่อยู่ในขั้นตอนเปลี่ยนผ่านระหว่างการอยู่ในเรือนจำและการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน

นอกจากนี้ มีโครงการจำนวนหนึ่งที่ดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อการสนับสนุนในทางปฏิบัติ และจัดหาเงินกู้ขนาดเล็กยืมให้กับผู้พ้นโทษและครอบครัว รวมทั้งช่วยให้สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัว มีที่อยู่อาศัย หรือมีโอกาสในการทำงาน

โปรแกรมในรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer mentoring programme) เป็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้พ้นโทษได้รับการศึกษา ฝึกอบรม และมีงานทำอย่างต่อเนื่องหลังพ้นโทษ ซึ่งบางครั้งจะมีผู้พ้นโทษที่สามารถกลับคืนเข้าสู่สังคมได้สำเร็จเป็นผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือ

เมื่อผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งถูกคุมขัง จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว ผู้ปกครองที่เหลืออยู่ต้องเผชิญกับความกดดันที่เพิ่มขึ้นทั้งในด้านการหารายได้และการดูแลจิตใจของบุตร เด็กที่ผู้ดูแลหลักอยู่ในเรือนจำมักจะต้องออกจากโรงเรียน โดยผลกระทบจากความกดดันที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวจะแตกต่างกันไป ตั้งแต่การเกิดช่องว่างทางอารมณ์ระหว่างเด็กและพ่อแม่ ไปจนถึงเรื่องที่ร้ายแรงกว่านั้น เช่น การแยกกันอยู่ของครอบครัว

Billy Gorter ผู้อำนวยการองค์กร This Life Cambodia (ดูแนวปฏิบัติที่ดีในหน้า 39)

แนวปฏิบัติที่ดี: โปรแกรมพี่เลี้ยงแบบเพื่อนช่วยเพื่อนด้านสุขภาพในประเทศแคนาดา

โปรแกรมเพื่อนช่วยเพื่อนด้านสุขภาพที่มีชื่อว่า Unlocking the Gates⁹⁹ ในรัฐบริติชโคลัมเบียของประเทศแคนาดา เป็นโปรแกรมที่ให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังหญิงในช่วง 2-3 วันแรกหลังพ้นโทษ โดยจะมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการกับชีวิตหลังพ้นโทษเช่น พี่เลี้ยงมาคอยรับที่ประตูเรือนจำ ช่วยติดต่อดินแดนหมายหากที่อยู่ หรือสมัครเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดต่าง ๆ

โดยโปรแกรมนี้เป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานชุมชนต่าง ๆ ในเรือนจำเพื่อวางแผนก่อนพ้นโทษให้ผู้ต้องขัง และเสนอให้ความช่วยเหลือแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างเป็นระบบในช่วงแรกหลังพ้นโทษ

โดยโครงการนี้เกิดขึ้นหลังจากนักวิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ต้องขังหญิงว่า ช่วงเปลี่ยนผ่าน 2-3 วันแรกหลังพ้นโทษเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุด เพราะจะต้องจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าด้านสุขภาพและความต้องการทางสังคมให้ได้ ซึ่งจัดเป็นเรื่องที่หนักหนาสาหัสสำหรับพวกเขา ทั้งนี้ พี่เลี้ยงในโครงการนี้เป็นอดีตผู้ต้องขังและหลายคนเคยได้รับความช่วยเหลือหลังพ้นโทษจากโปรแกรมนี้นมาก่อน

แนวปฏิบัติที่ดี: การให้ความช่วยเหลือก่อนและหลังพ้นโทษในประเทศกัมพูชา

องค์กร This Life Cambodia ช่วยให้มีการจัดการแบบองค์รวมสำหรับครอบครัวที่กระทำผิดกฎหมายในประเทศกัมพูชา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่อยู่ในภาวะเปราะบางและเสี่ยงต่อการต้องแยกกันอยู่ ทั้งนี้ องค์กรจะให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ กับผู้หญิงที่มีลูก

องค์กรนี้ให้ความช่วยเหลือผ่านโครงการที่ใช้ชื่อว่า This Life in Family เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวที่ผู้ดูแลหลักได้กระทำผิดกฎหมาย โดยช่วยให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับครอบครัวอย่างสม่ำเสมอผ่านทางบริการสืบหาครอบครัว การเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังที่เรือนจำ และช่วยให้เด็ก ๆ ได้รับการดูแลที่เหมาะสมจากครอบครัว นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือด้านกฎหมายและจัดให้มีการวางแผนให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษอีกด้วย

นอกจากนี้ โครงการ This Life in Family ยังมุ่งที่จะเพิ่มพูนศักยภาพและสนับสนุนให้ครอบครัวกลับคืนสู่สภาพเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสำคัญของการกลับคืนสู่สังคมหลังพ้นโทษ และช่วยให้ครอบครัวสามารถดูแลตัวเองได้ผ่านกิจกรรมสร้างรายได้ต่าง ๆ ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนและได้รับความสำคัญในลำดับต้นจากชุมชนท้องถิ่น

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง 2561 โครงการนี้ได้ให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรทั้งหมด 86 ครอบครัวและผู้ดูแลหลักของครอบครัว จำนวน 28 ราย ให้มีรายได้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูและกลับคืนสู่สังคมหลังพ้นโทษ

แนวปฏิบัติที่ดี: การลบประวัติอาชญากรรมในประเทศคอซอวอ

การปฏิรูปกฎหมายในปี พ.ศ. 2560 ของ**ประเทศคอซอวอ** อนุญาตให้ศาลสามารถลบประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำผิดได้ โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลต้องนำไปใช้ประกอบการพิจารณา ซึ่งรวมถึงระยะเวลาที่ต้องโทษ ความผิดที่กระทำ และในกรณีที่เกี่ยวข้อง ให้พิจารณาถึง 'สถานการณ์ที่มีความเปราะบาง' ของผู้กระทำผิดด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถูกนำมาใช้กับผู้ที่ถูกจำคุกจากการกระทำความผิดเล็กน้อย (ต้องโทษจำคุก 5 ปีหรือต่ำกว่า) ที่ได้รับโทษมาแล้วบางส่วน และต้องเคยตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเปราะบาง (เช่น ความยากจน การถูกกีดกันทางสังคม และการถูกเลือกปฏิบัติ) ในขณะที่กระทำความผิด

แม้ว่าการปฏิรูปทางกฎหมายนี้จะไม่ได้จะจะไปให้ผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะ แต่ผู้ต้องขังหญิงเป็นกลุ่มที่มีโอกาสจะได้รับประโยชน์จากการปฏิรูปนี้มากที่สุด เนื่องจากผู้หญิงมักเป็นกลุ่มที่กระทำความผิดโดยไม่ใช้ความรุนแรง ถูกจำคุกเพราะอาชญากรรมด้านทรัพย์สินหรือกระทำความผิดเล็กน้อยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งมักเกิดขึ้นในบริบทของการเผชิญหน้ากับภาวะเปราะบางและความยากจน และเนื่องจากเป็นผู้ที่มีประวัติอาชญากรรม ผู้หญิงเหล่านี้จึงประสบความยากลำบากในการหางานทำ แม้จะมีประสบการณ์และทักษะในงานนั้น ๆ ก็ตาม ซึ่งการขาดโอกาสดังกล่าวทำให้พวกเธอตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนและการกระทำผิดซ้ำ

แนวปฏิบัติที่ดี: การจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2557 ศูนย์พัฒนาทักษะและการจ้างงานผู้พ้นโทษของ สีสานวอดไทย จังหวัดเชียงใหม่ **ประเทศไทย** ได้เสนอจ้างงานผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ที่ได้สำเร็จหลักสูตรฝึกอบรมการนวด

โดยผู้พ้นโทษเหล่านี้จะมีรายได้ประมาณเดือนละ 950 เหรียญสหรัฐ ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยรายเดือนของแรงงานในประเทศไทย (ประมาณ 450 เหรียญสหรัฐ) ซึ่งในปัจจุบัน ศูนย์แห่งนี้ได้ขยายขอบเขตการให้บริการไปยังสาขาต่าง ๆ ในเชียงใหม่อีกทั้งหมด 6 แห่ง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ายิ่งเพิ่มมากขึ้น

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู สำหรับผู้ต้องขังหญิงเฉพาะกลุ่ม

นอกจากผู้หญิงจะต้องการโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่ต่างไปจากผู้ชายและต้องเผชิญกับความท้าทายเฉพาะเชิงเพศภาวะแล้ว ลักษณะและสถานการณ์แวดล้อมเฉพาะตัวของเพศหญิงยังมีผลต่อการแก้ไขฟื้นฟูอีกด้วย โดยปัจจัยเหล่านี้มักจะทับซ้อนกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้ต้องขังหญิงเผชิญความต้องการและความท้าทายที่หลากหลาย

เรือนจำจำเป็นต้องมีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของประชากรในเรือนจำในประเทศ ผ่านการคำนึงถึงกลุ่มผู้ต้องขังที่แตกต่างกัน เรือนจำควรมีการทบทวนโปรแกรมดังกล่าวเป็นครั้งคราวเพื่อให้แน่ใจว่าโปรแกรมจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของประชากรในเรือนจำ เช่น จำนวนผู้ต้องขังชาวต่างชาติหรือผู้ต้องขังสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น โดยเนื้อหาในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงผู้ต้องขังหญิงกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความต้องการเฉพาะรวมทั้งคำแนะนำต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าว

เด็กผู้หญิงที่กระทำผิด

ตามรายงานที่จัดทำขึ้นโดยผู้รายงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา กล่าวไว้ว่า ในขณะที่ยังเด็กส่วนใหญ่กลับคืนสู่ชุมชนหลังพ้นโทษ แต่ยังมีเด็กอีกมากกว่า 2 ใน 3 ที่ไม่ได้กลับเข้าเรียนในโรงเรียนหลังพ้นโทษ⁹⁹

แนวโน้มดังกล่าวเกิดได้จากหลายปัจจัย ประการแรกคือ เด็กผู้หญิงที่ละเมิดกฎหมายจำนวนมากออกจากระบบการศึกษาไปแล้วตั้งแต่ก่อนถูกจับกุมหรือไม่เคยได้รับการศึกษาในระบบเลย จำนวนของผู้ต้องขังที่เป็นเด็กผู้หญิงในกลุ่มนี้สูงมากเป็นพิเศษ เพราะนอกจากเด็กผู้หญิงมักจะไม่ได้รับการศึกษา และมีภูมิหลังอื่น ๆ ที่ทำให้พวกเธอต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอยู่แล้ว เด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขังยังมีปัญหาด้านการเรียนรู้มากกว่าเด็กกลุ่มอื่นอีกด้วย¹⁰⁰

ในประเทศส่วนใหญ่จะมีจำนวนเด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขังในเรือนจำน้อยมาก และโอกาสในการบำบัดฟื้นฟูสำหรับเด็กผู้หญิงกลุ่มนี้ก็ยิ่งมีอยู่อย่างจำกัดมาก บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่มีเวลา ทรัพยากร หรือความเชี่ยวชาญมากพอที่จะให้บริการกับเด็กกลุ่มนี้ได้ ซึ่งการที่เด็กกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยทำให้พวกเธอมักถูกคุมขังร่วมกับผู้ต้องขังหญิงที่เป็นผู้ใหญ่ โดยไม่มีโปรแกรมหรือกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กจัดให้

เด็กผู้หญิงที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำมักจะมาจากภูมิหลังที่ยากลำบาก ทั้งปัญหาครอบครัวแตกแยก ความรุนแรง ตลอดจนการถูกล่วงละเมิด อีกทั้งยังต้องเผชิญกับอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงในการเข้าถึงการศึกษา นอกจากนี้ ความสำเร็จของการแก้ไขฟื้นฟูยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหลังพ้นโทษอีกด้วย

ฉันได้เรียนหนังสือจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่จำได้เรียนบ่อยและอ่านหนังสือไม่เก่ง ฉันไม่มีทักษะ เคยทำงานเป็นคนรับใช้เพื่อช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งได้ค่าจ้างน้อยมากและงานก็หนักมากด้วย ฉันตั้งใจที่ได้มาเรียนเขียนอ่านที่นี้ ดีใจที่ได้กลับเข้าเรียนเพราะมันทำให้ฉันนึกถึงชีวิตในวัยเด็กของฉัน มันทำให้ฉันกล้าพอที่จะเรียนต่อหลังจากพ้นโทษออกไปแล้ว เวลา 2 ชั่วโมงของทุก ๆ วันที่ได้อยู่ในชั้นเรียนทำให้ฉันก็ลืมไปว่าฉันเป็นผู้ต้องขัง และรู้สึกเหมือนเป็นเด็กผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น¹⁰¹

เด็กผู้หญิงอายุ 15 ปีที่กำลังเรียนเขียนอ่านที่เรือนจำกัมพอต (Kampot) ประสบกับปัญหา ภายใต้อาณัติขององค์กรเอกชน SIPAR ของฝรั่งเศส

อย่างไรก็ดี เรือนจำสามารถให้โอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมแก่เด็ก ๆ ที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงบริการเหล่านี้ได้ รวมทั้งยังให้โอกาสได้เปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น โดยการศึกษาสำหรับเด็กในเรือนจำมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ บางประเทศเด็กสามารถออกไปเรียนในโรงเรียนธรรมดาได้ในเวลากลางวัน ในขณะที่อีกหลายประเทศมีหลักสูตรเฉพาะให้เด็กได้เรียนในเรือนจำ แต่ไม่ว่าจะในกรณีใด หลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาในเรือนจำควรเป็นแบบเดียวกับหลักสูตรที่มีอยู่ในชุมชน และเด็กทุกคนควรได้เข้าเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

แนวปฏิบัติที่ดี: การให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกควบคุมตัวของประเทศสเปน

องค์กร Fundación Diagrama¹⁰² เป็นองค์กรที่บริหารจัดการสถานคุมขัง 22 แห่งในประเทศสเปนที่รองรับเด็กที่กระทำผิดได้ 815 คน เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือให้เด็ก ๆ ได้กลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน โดยเด็กที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ควบคุมเหล่านี้ได้รับการดูแลตามอายุ เพศ วุฒิภาวะ ความต้องการ และทักษะทางสังคมของแต่ละคน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและความสอดคล้องกับสิทธิต่าง ๆ ของเด็กเป็นสำคัญ เช่น สิทธิที่จะได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ ความช่วยเหลือด้านศาสนา ชีวิตครอบครัว ข้อมูลและความเป็นส่วนตัว ตัว นอกจากนี้ เด็กเหล่านี้ยังได้เข้าร่วมในโปรแกรมเฉพาะที่เน้นในเรื่องของพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดอีกด้วย

เด็กแต่ละคนจะมีแผนส่วนบุคคลที่จัดทำขึ้นโดยทีมงานสหวิชาชีพ (เช่น นักการศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และครู) ซึ่งได้รับการฝึกให้จัดทำมาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมกับเยาวชน โดยคำนึงถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางเพศ เด็กที่กระทำผิดจะได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มกับผู้จัดทำแผนการดูแลส่วนบุคคลของตน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้วางแผนจะรับฟังความคิดเห็นของเด็กที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ ยังมี การติดตามและประเมินแผนส่วนบุคคลดังกล่าวอยู่เป็นประจำ เพื่อปรับแผนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของผู้กระทำผิด เด็กเหล่านี้ยังได้รับมอบหมายหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบความก้าวหน้าของตนเอง และสามารถพูดคุยถึงการแก้ไขฟื้นฟู ปัญหาหรือความกังวลใจต่าง ๆ ของตนกับทีมงานได้ และกระบวนการนี้ยังดึงให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนให้กับเด็กได้ตามความเหมาะสม

ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรติดในเรือนจำ

ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และมีบุตรติดในเรือนจำอาจเผชิญความท้าทายด้านการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงกลุ่มนี้รวมถึงเด็กที่ติดอยู่ในเรือนจำมักมีความต้องการเฉพาะด้านสุขภาพ โภชนาการ และสุขภาพจิต ซึ่งมักไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอในเรือนจำ โดยการติดต่อกับเพื่อน ครอบครัว และชุมชน อาจกลายเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้หญิงกลุ่มนี้ เพราะการติดต่อดังกล่าวไม่เพียงแต่จะลดความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้ต้องขังลง แต่ยังสามารถเตรียมให้ผู้ต้องขังพร้อมรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังพ้นโทษ ซึ่งรวมถึงการดูแลเด็กและการได้รับความช่วยเหลือที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และมีบุตรติดในเรือนจำมักจะถูกเจ้าหน้าที่ของเรือนจำคัดออกจากโครงการแก้ไขฟื้นฟูเพราะคิดว่าพวกเขาจะไม่ต้องการเข้าร่วมโปรแกรมด้านการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ และเรือนจำส่วนใหญ่ไม่มีบริการดูแลเด็กที่จะช่วยให้ผู้เป็นแม่เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวได้

ข้อกำหนดที่ 42 (2) ของข้อกำหนดกรุงเทพฯระบุว่า แนวปฏิบัติของเรือนจำควรจะมี 'ความยืดหยุ่นมากพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ ที่อยู่ระหว่างให้นมบุตร และที่มีบุตรติดในเรือนจำ โดยอำนวยความสะดวกหรือจัดให้มีคนดูแลเด็กเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเรือนจำได้' นอกจากนี้ ข้อกำหนดที่ 42 (3) ยังระบุด้วยว่า เรือนจำ 'ควรใช้ความพยายามเป็นพิเศษในการจัดหาโปรแกรมที่เหมาะสมให้กับผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ที่อยู่ระหว่างให้นมบุตรและที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำ'

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูแบบองค์รวมมีความสำคัญต่อผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และที่มีบุตรอยู่ด้วยในเรือนจำมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีผู้หญิงจำนวนมากที่พ้นโทษออกไปโดยได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวน้อยมากหรือไม่ได้รับเลย โดยการเลี้ยงดูลูกมักทำให้พวกเธอไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อหางานทำหรือหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เมื่อพ้นโทษผู้หญิงที่มีบุตรอยู่ด้วยมักจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อรับมือกับผลกระทบทั้งทางกายและทางจิตใจของเด็กที่ใช้ชีวิตอยู่กับแม่ในเรือนจำ รวมทั้งเพื่อให้แม่และลูกสามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตในชุมชนหลังพ้นโทษได้

แนวปฏิบัติที่ดี: โครงการโยคะก่อนคลอดของเรือนจำในประเทศสหรัฐอเมริกา

ศูนย์แก้ไขฟื้นฟูสำหรับผู้หญิงแห่งวอชิงตัน (Washington Corrections Center for Women - WCCW) ร่วมกับองค์กรโยคะหลังลูกกรง (Yoga Behind Bars)¹⁰³ และองค์กรคลอดหลังลูกกรง (Birth Beyond Bars)¹⁰⁴ จัดโปรแกรมโยคะก่อนคลอดที่ใช้เวลา 3 วัน เพื่อรักษาภาวะที่เกิดจากประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง สำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์และผู้ต้องขังหญิงหลังคลอดใน**ประเทศสหรัฐอเมริกา** โดยโปรแกรมนี้จัดหาพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับผู้ต้องขังหญิงเพื่อให้พวกเธอสามารถปลดปล่อยความรู้สึกโดดเดี่ยว ก้อแท้ และซึมเศร้าผ่านการสร้าง "ชุมชนแห่งความใส่ใจดูแลกัน" ขึ้น¹⁰⁵

โดยผู้ให้บริการของโปรแกรมที่ผ่านการฝึกฝนจะใช้พื้นที่ของโปรแกรมนี้เพื่อเติมเต็มและให้เกียรติกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญ

ผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมหดงกล่าว จะร่วมกันแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคลอด และสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีหลังคลอด และเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังรับรู้ว่าเธอยังมีทางเลือกอื่น ๆ อยู่อีก แม้จะอยู่ในเรือนจำก็ตาม

ฉันไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว ประสบการณ์ที่ฉันกำลังเผชิญหน้าอยู่นี้เป็นเรื่องปกติของการเป็นแม่คน

ผู้เข้าร่วมโปรแกรมโยคะหลังลูกกรง (ดูแนวปฏิบัติที่ดีข้างบน)

ผู้ต้องขังต่างชาติ

ผู้ต้องขังต่างชาติ หมายถึง ผู้ต้องขังที่ไม่ได้ถือหนังสือเดินทางของประเทศที่ถูกคุมขังอยู่ โดยอาจเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศนั้นนานมาแล้วหรืออาจจะถูกจับหลังจากมาถึงประเทศนั้นได้ไม่นานนัก¹⁰⁶

เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่มีจำนวนน้อยในเรือนจำ ผู้ต้องขังต่างชาติจึงเผชิญปัญหาด้านการแก้ไขฟื้นฟู โดยอุปสรรคที่เด่นชัดที่สุดคือ ภาษา ซึ่งเป็นปัญหาต่อการให้การศึกษาและการฝึกอบรม การขาดภาษากลางที่ใช้ร่วมกัน ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่เข้าใจความต้องการและปัญหาเฉพาะตัวของผู้ต้องขัง ฝ่ายบริหารของเรือนจำพบว่า เป็นเรื่องยากที่จะทราบถึงประวัติส่วนตัวและภูมิหลังทางการศึกษา หรือสถานการณ์ที่ผู้ต้องขังต่างชาติจะเผชิญหลังพ้นโทษ ซึ่งผู้ต้องขังกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักถูกเนรเทศออกนอกประเทศ

ด้วยปัจจัยดังกล่าว ผู้ต้องขังต่างชาติจึงมักไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากเรือนจำไม่สามารถหาโปรแกรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังกลุ่มนี้ได้ รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือในทางปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยด้วย ผู้ต้องขังบางรายอาจได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของสถานทูตหรือสถานกงสุลของตนซึ่งขึ้นอยู่กับว่าถูกคุมขังอยู่ในประเทศใด แต่มีผู้ต้องขังอีกจำนวนมากที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือในลักษณะนี้

นอกจากนี้ ความต้องการด้านการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังหญิงต่างชาติควรได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะหลายคนถูกจับด้วยข้อหาค้ายาเสพติดและจะต้องถูกคุมขังเป็นเวลานาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงที่มีบุตรแล้วและจะได้รับผลกระทบอย่างมากเพราะต้องพลัดพรากหรือขาดการติดต่อกับลูก ๆ หลายคนมาจากชุมชนที่จัดให้พวกเขาเป็นคนชายขอบทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่เป็นแรงงานอพยพและถูกจับตัวมาเพื่อค้าประเวณีจะเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษเมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำ

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่างชาติทุกประเภทจำเป็นต้องคำนึงถึงสถานการณ์ของแต่ละบุคคล รวมถึงเหตุผลในการเดินทางเข้าประเทศ เช่น ผู้ที่ถูกจับในข้อหาลักลอบนำยาเสพติดเข้าประเทศจะมีความต้องการที่แตกต่างจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในประเทศเป็นเวลานาน หรืออยู่ในฐานะของแรงงานอพยพถูกกฎหมาย

วิธีการอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังต่างชาติอาจหมายถึงการปรึกษากับผู้แทนของชุมชนของผู้ต้องขังต่างชาตินั้น ๆ การจัดหลักสูตรสอนภาษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการจัดการจัดหาหนังสือภาษาต่างประเทศและการศึกษาทางไกลผ่านหลักสูตร e-learning นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบริหารเรือนจำควรพิจารณาเสนอให้มีกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องขังต่างชาติ เช่น ศิลปะ กีฬา และดนตรี ที่ไม่จำเป็นต้องใช้การปฏิสัมพันธ์ด้วยวาจามากนัก

แนวปฏิบัติที่ดี: การศึกษาทางไกลสำหรับผู้ต้องขังต่างชาติ

FORINER¹⁰⁶ เป็นโครงการนำร่อง 2 ปีที่สหภาพยุโรปให้การสนับสนุนด้านการเงิน โดยเป็นโครงการที่ให้ผู้ต้องขังที่มาจากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสามารถเข้าถึงการศึกษาที่ประเทศภูมิลำเนาจัดหาให้ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำของประเทศภายในทวีปยุโรป จากการศึกษา พบว่า อุปกรณ์ประกอบการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังต่างชาติที่มาจากประเทศในสหภาพยุโรปมีจำนวนจำกัดหรือไม่มีเลย และเงินทุนสำหรับจัดการศึกษาก็มีจำกัดมากเช่นกัน

ขณะที่จัดโครงการนำร่อง นักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 36 คน เป็นผู้ต้องขังหญิงจำนวน 5 คน ได้สมัครเข้าเรียนในหลักสูตรที่ประเทศภูมิลำเนาของผู้ต้องขังจัดหาให้ ผลจากการประเมินโครงการพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของตนเองและจะทำให้หางานได้ง่ายขึ้นหลังพ้นโทษ โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนคาดว่าการศึกษาหลักสูตรนั้นจะช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ที่มีกับครอบครัวและเพื่อนให้ดีขึ้นได้

ผู้ต้องขังชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมือง

ข้อกำหนดกรุงเทพฯ ว่า เจ้าหน้าที่บริหารเรือนจำต้องตระหนักว่าผู้ต้องขังหญิงที่มาจากภูมิหลังทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ต่างกัน จะมีความต้องการที่ต่างกัน ซึ่งรวมถึงการอาจถูกเลือกปฏิบัติในหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น เจ้าหน้าที่บริหารเรือนจำจึงควรจัดหาโปรแกรมและบริการที่ครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้ โดยต้องผ่านการหารือกับกลุ่มผู้ต้องขังหญิงเหล่านั้นก่อน นอกจากนี้ ควรมีการบริการก่อนและหลังพ้นโทษที่เหมาะสมให้กลุ่มผู้ต้องขังกลุ่มนี้ด้วย¹⁰⁶

ผู้ต้องขังที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และชนพื้นเมืองในระบบเรือนจำมักมีสัดส่วนที่สูงกว่าปกติ การเป็นชนชายขอบทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะมีความต้องการหลายอย่างที่แตกต่างกันออกไป ผู้ต้องขังจำนวนมากเป็นผู้ติดสารเสพติดและติดสุรา และจากสถิติพบว่า ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นชนพื้นเมืองมักเคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เสี่ยงต่อการถูกตีตรา และไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนของตนเอง

เมื่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้พ้นโทษจากเรือนจำ อาจพบอุปสรรคในการแก้ไขฟื้นฟูตนเอง และความช่วยเหลือที่มีให้อาจไม่ได้คำนึงถึงความต้องการเฉพาะในเชิงวัฒนธรรมของพวกเขา ดังนั้น ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จึงมักถูกเลือกปฏิบัติในด้านการหาที่อยู่อาศัย การจ้างงาน และความช่วยเหลือทางสังคม

ฉันต้องการจะทำอะไรบางอย่างที่นี่ ไม่ต้องการเสียเวลา อย่างน้อยก็จะได้มีบางสิ่งบางอย่างที่จะช่วยให้ฉันเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้หลังพ้นโทษ คุณมีโอกาสดำเนินชีวิตที่ดี ๆ ในชีวิต คนทุกคนสามารถทำผิดและเรียนรู้จากความผิดพลาดได้ ตอนนี้ ฉันมีโอกาสนี้ที่จะเริ่มต้นทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเรื่องดี เมื่อออกไปจากที่นี่มันจะช่วยให้ฉันมีงานทำ”

นักเรียนคนหนึ่งเข้าร่วมโครงการ FORINER (ดูแนวปฏิบัติที่ดีด้านบน)

บริบท: ชนกลุ่มน้อย

รายงานจากปี พ.ศ. 2560 พบว่า ชนพื้นเมืองชาวอะบอริจินส์ และชาวเกาะในช่องแคบทอร์เรส (Torres Strait Islander) คิดเป็นร้อยละ 34 ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดใน **ประเทศออสเตรเลีย** แต่เป็นเพียงร้อยละ 2 ของประชากรหญิงที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งหมดของประเทศ

นอกจากนี้ ยังพบว่า 'ผู้ต้องขังหญิงชาวอะบอริจินส์และชาวเกาะในช่องแคบทอร์เรสส่วนใหญ่เคยตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางร่างกายและทางเพศ หลายคนต้องต่อสู้กับปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ความยากจน ความเจ็บป่วยทางจิต ความพิการ และผลกระทบจากประสบการณ์ที่ถูกกระหน่ำกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง

ปัจจัยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งของผลกระทบทางกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติที่กดขี่และเลือกปฏิบัติที่มีอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งมีบ่อยครั้งที่ระบบยุติธรรมมีส่วนในการลงโทษและสร้างรอยแผลให้แก่อุบัติเหตุโดยโอกาสมากกว่าที่จะบำบัดรักษา ช่วยเหลือ และแก้ไขฟื้นฟูคนเหล่านั้น'¹⁰⁹

มีหลากหลายขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังชนกลุ่มน้อยและผู้ต้องขังชาติพันธุ์ได้ ซึ่งอาจรวมถึงการจ้างงาน เจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีภูมิหลังที่หลากหลาย และจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ทั้งหมดให้มีความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรมของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของเรือนจำอาจปรึกษากับตัวแทนของชุมชนเพื่อหาวิธีการที่ดีที่สุดที่จะจัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ต้องขังชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและในสังคมทั่วไป

แนวปฏิบัติที่ดี: เรือนจำสำหรับผู้หญิงชนพื้นเมืองในประเทศแคนาดา

Okimaw Ohci Healing Lodge (OOHL) เป็นสถานบำบัดผู้ต้องขังหญิงที่มีความปลอดภัยหลายระดับ ตั้งอยู่ในที่ดินของชนพื้นเมืองเผ่าเนกาเนท (Nekaneet First Nation) ใน **ประเทศแคนาดา** ซึ่งเป็นสถานบำบัดสำหรับผู้ต้องขังหญิงแห่งแรกของประเทศ เปิดใช้งานเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยเป็นสถานบำบัดที่มีสภาพแวดล้อมพิเศษเฉพาะตัวเพื่อให้ผู้กระทำผิดที่มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในระดับต่ำและระดับปานกลาง สามารถหาทางเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวเองผ่านทางโปรแกรมการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ การแก้ไขฟื้นฟู และโปรแกรมทางสังคมที่ทางการจัดหาให้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และค่านิยมของเผ่าเนกาเนท ซึ่ง OOHL ถือเป็นทางเลือกทางวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจทางเพศภาวะสำหรับผู้ต้องขังชาวพื้นเมืองที่ถูกจำคุกในเรือนจำกลางหรือสำหรับผู้ที่ต้องการจะใช้วิธีบำบัดแบบดั้งเดิม

Buffalo Sage Wellness House (BSWH) เป็นสถานที่บำบัดหญิงตามวิถีทางของชนเผ่าพื้นเมืองขนาด 28 เตียงในประเทศแคนาดาสำหรับผู้กระทำผิดหญิงที่มีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในระดับต่ำจนถึงระดับปานกลาง ผู้ต้องขังทั้งชาวพื้นเมืองและไม่ใช่ชาวพื้นเมืองที่มีความเสี่ยงต่ำในการหนีออกจากที่คุมขังหรือการกระทำผิดซ้ำ สามารถยื่นใบสมัครเพื่อขอย้ายมาอยู่ที่นี่ได้

ขณะอยู่ที่นี้ ผู้เข้ารับการบำบัดอาจสามารถออกจากบ้านพักภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ หรือได้รับการพักการลงโทษแบบรายวัน หรือแบบถาวร โดยศูนย์แห่งนี้นำบริหารจัดการโดยชุมชนชาวพื้นเมือง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติตามกฎของเรือนจำกลางในการจัดหาโปรแกรมที่เน้นภาษาหาคู่ที่แท้จริงของการกระทำผิด และการบำบัดภาวะการกระหน่ำกระเทือนจิตใจที่ผู้เข้ารับการบำบัดได้รับในอดีต การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพของ BSWH มาจากแนวคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดทั้งที่เป็นชาวพื้นเมืองและไม่ใช่ชาวพื้นเมืองต้องการโปรแกรมเฉพาะที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมเพื่อจัดการกับความต้องการทางสังคม การศึกษา อาหาร ทัศนคติ ความต้องการทางกายและทางจิตของตน โดย BSWH ได้พัฒนาโปรแกรมที่เหมาะสมกับการช่วยให้ผู้กระทำผิดหญิงตระหนักถึงศักยภาพที่แท้จริงของตนเองและสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ รวมทั้งจัดให้ความช่วยเหลือและการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาจะได้รับการปกป้องจากสังคมจากผู้กระทำผิดด้วยกัน และจากชุมชนของผู้กระทำผิด

ผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลด้านสุขภาพจิต

ผู้ต้องขังจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพจิต เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เปราะบางและมีความต้องการด้านการแก้ไขฟื้นฟูที่ซับซ้อน รวมถึงการดูแลรักษาสุขภาพเป็นพิเศษ ซึ่งผู้ต้องขังที่มีปัญหาสุขภาพจิตจะเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดในเรือนจำ การถูกเลือกปฏิบัติ และการถูกตีตรา ซึ่งผู้ต้องขังกลุ่มนี้เผชิญจากชุมชน และจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่ออยู่ในเรือนจำ

ความสำเร็จของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังที่ต้องการได้รับการดูแลสุขภาพจิตขึ้นอยู่กับประเมนผู้ต้องขังรายบุคคล การตรวจคัดกรองโรค และการติดตามดูแลสุขภาพที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม มีเรือนจำจำนวนมากทั่วโลกที่ไม่สามารถจัดให้มีการประเมินหรือการดูแลสุขภาพจิตดังกล่าวได้ หากเรือนจำไม่มีผู้เชี่ยวชาญมีอาชีพด้านสุขภาพจิต เจ้าหน้าที่เรือนจำและผู้เชี่ยวชาญการดูแลสุขภาพด้านอื่น ๆ ควรได้รับการฝึกฝนให้สามารถระบุสัญญาณบ่งชี้ความเจ็บป่วยทางอารมณ์และจิตใจของผู้ต้องขังได้ ตลอดจนรู้ว่าจะตอบสนองของเรื่องดังกล่าวได้อย่างไร'¹¹⁰

แผนการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ต้องขังที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มักประสบความยากลำบากเป็นพิเศษในการหางานและหาที่อยู่อาศัยหลังพ้นโทษ ตลอดจนสุขภาพของพวกเขา มักจะเสื่อมถอยลงหากไม่ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เรือนจำและชุมชนควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการให้บริการสุขภาพจิตเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังจะได้รับการดูแลที่เหมาะสมหลังพ้นโทษ

ผู้ต้องขังพิการ

ความยากลำบากที่ผู้พิการได้รับในชุมชนทั่วไปจะยิ่งหนักหนาสาหัสมากขึ้นเมื่อต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับที่พักที่เข้ากับสภาพทางกายของตนเท่าที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบริการด้านสุขภาพของเรือนจำจะเอื้อให้ได้ ข้อกำหนดแมนเดลาได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารเรือนจำจะต้องหามาตรการที่เหมาะสมและปรับเปลี่ยนสภาพของเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังที่พิการสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของเรือนจำได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน¹¹

ผู้ต้องขังที่พิการควรสามารถเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูและเข้าถึงบริการต่างๆ ได้ หากไม่สามารถทำได้ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรจัดหามาตรการทางเลือกอื่น ๆ ให้ เช่น ควรมีข้อมูลข่าวสารและเครื่องมือเครื่องใช้รูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้พิการ เช่น อักษรเบรลล์หรือเทปบันทึกเสียง ซึ่งการวางแผนการกลับคืนสู่สังคมที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้พิการทางกาย เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของเรือนจำควรประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการปล่อยตัว และเพื่อให้แน่ใจว่าคนกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง

ผู้ต้องขังเพศทางเลือก

ผู้ต้องขังที่เป็นหญิงรักหญิง คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ และคนที่มีเพศกำกวม (lesbian, bisexual, transgender and intersex prisoners) จะมีความเปราะบางต่อการถูกเลือกปฏิบัติและการถูกล่วงละเมิดในเรือนจำ ซึ่งรวมถึงการใช้ความรุนแรงและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมักตกเป็นเหยื่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศเนื่องจากรสนิยมทางเพศที่พวกเขาหรือที่ผู้อื่นคิดว่าพวกเขามี¹² เช่น การศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า 1 ใน 4 ของผู้ต้องขังหญิงที่ถูกข่มขืนในเรือนจำที่ทำการศึกษารายงาน 3 แห่ง ล้วนแต่เป็นคนรักสองเพศหรือหญิงรักหญิง¹³ โดยผู้ต้องขังที่เป็นหญิงรักหญิง คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ และคนที่มีเพศกำกวมมักมีโอกาสดูจะติดเชื้อ HIV หรือเอดส์ มีปัญหาการใช้สารเสพติด และปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงปัญหาสุขภาพจิต นอกจากนี้ ผู้ต้องขังหญิงที่เป็นหญิงรักหญิงหรือคนรักสองเพศยังเสี่ยงที่จะถูกคว่ำบาตรในเรือนจำได้ หากแสดงรสนิยมดังกล่าวออกมาอย่างเปิดเผย และผู้หญิงที่เป็นคนข้ามเพศต้องการการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษซึ่งเรือนจำไม่มีให้ เช่น การบำบัดรักษาด้วยฮอร์โมน ตลอดจนยังมีความเสี่ยงที่จะถูกจับขังเดี่ยวบ่อยครั้งเพราะถือเป็น 'มาตรการป้องกัน' รูปแบบหนึ่ง

ผู้ต้องขังที่เป็นหญิงรักหญิง คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ และคนที่มีเพศกำกวมมักเป็นผู้ที่ถูกตัดขาดจากครอบครัว อีกทั้งคุ้มครองของผู้ต้องขังหลายคนไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยม ซึ่งการขาดการติดต่อกับครอบครัวและคุ้มครองดังกล่าวผนวกกับความโดดเดี่ยวที่ผู้ต้องขังเผชิญในเรือนจำสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและโอกาสที่จะกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังได้

การที่ผู้ต้องขังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวและบริการชุมชนที่มีให้กับคนกลุ่มนี้ในหลายประเทศ ยังส่งผลให้การปรับตัวในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังพ้นโทษเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การถูกเลือกปฏิบัติและการถูกตีตราในเรื่องจำสามารถทำให้ผู้พ้นโทษที่เป็นหญิงรักหญิง คนรักสองเพศ คนข้ามเพศ และคนที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่และหางานทำได้ยาก หากเป็นไปได้ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรปรึกษากับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับความต้องการในการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังกลุ่มนี้¹⁴

แนวปฏิบัติที่ดี: รสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงออกตามเพศภาวะและลักษณะทางเพศ (SOGIESC) ในเรือนจำของประเทศไทย

ในประเทศไทย แนวคิดเรื่องเพศภาวะและคำศัพท์ที่ใช้เพื่อบ่งบอกถึงรสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงออกตามเพศภาวะและลักษณะทางเพศ (Sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics - SOGIESC) มีความสับสนเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่เรือนจำยอมรับว่าเรือนจำชายในประเทศไทยมีผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายด้าน SOGIESC อยู่เป็นจำนวนมาก¹⁵ และได้หาทางจัดให้มีการดูแลและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงการให้โอกาสด้านการแก้ไขฟื้นฟูให้แก่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำเข้าใจดีว่าการจำแนกประเภทและกำหนดเรือนจำที่เหมาะสมให้กับผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายหลายด้าน SOGIESC เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก จึงได้หาทางทำความเข้าใจความต้องการเฉพาะของคนกลุ่มนี้เพื่อจะได้สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างหนึ่งของแนวปฏิบัติในเรื่องนี้คือ เรือนจำจังหวัดจันทบุรี ที่ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรอบถึงความสามารถพิเศษของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยจัดให้มีการแสดงขึ้นภายใต้ชื่อว่า ‘จันสตาร์’ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ร้องเพลง เต้นรำ และเปิดการแสดงต่าง ๆ

ซึ่งในบรรดาผู้เข้าแข่งขันมีผู้ต้องขังชายที่เป็นกะเทยหลายคนได้แต่งตัวเป็นหญิงและแสดงความสามารถด้านศิลปะการร้องเพลงและการแสดงของตน อีกทั้งเรือนจำยังได้จัดหาเสื้อผ้าและเครื่องสำอางให้กับผู้ต้องขัง เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถได้เต็มที่

เนื่องจากเรือนจำเปิดให้บุคคลภายนอก ซึ่งรวมถึงเจ้าของธุรกิจ บันเทิงท้องถิ่นเข้าชมการแสดงครั้งนั้นได้ จึงมีผู้เข้าแข่งขันหลายคนได้รับข้อเสนอหลังการแสดงให้ทำงานในสถานบันเทิงหลังพ้นโทษ โดยขณะนี้เรือนจำจังหวัดจันทบุรีกำลังสร้างศูนย์พักพิงหย่อนใจชุมชนขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังจัดการแสดงขึ้นทุกวัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังแสดงความสามารถในช่องทางที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ทางเพศของตน รวมทั้งเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและให้การยอมรับผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังสูงอายุ

จำนวนผู้ต้องขังสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายประเทศทั่วโลก¹⁶ อย่างไรก็ตาม ระบบเรือนจำส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ต้องขังกลุ่มนี้ โปรแกรมและบริการสำหรับผู้ต้องขังส่วนใหญ่ถูกออกแบบมาสำหรับผู้ต้องขังอายุน้อย เรือนจำส่วนใหญ่จึงขาดทรัพยากรในการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุ

ผู้ต้องขังสูงอายุอาจต้องการการดูแลเฉพาะด้านสุขภาพจิต รวมถึงอาการที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมองเสื่อม ซึ่งผู้ต้องขังหญิงสูงอายุยังอาจมีปัญหาด้านอารมณ์ วิตกกังวล และซึมเศร้าจากภาวะหมดประจำเดือน นอกจากนี้ ความเสี่ยงของภาวะซึมเศร้าในผู้ต้องขังหญิงสูงอายุยังเพิ่มขึ้น โดยอาจเกี่ยวข้องกับการสูญเสียหรือปัญหาที่เกิดจากอายุที่มากขึ้นและการเจ็บป่วยทางกายภาพ จากงานวิจัยสามารถระบุได้ว่า ผู้ต้องขังหญิงสูงอายุจะเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพที่ร้ายแรงกว่าผู้ต้องขังชายสูงอายุ เช่น โรคหัวใจ โรคชรา และโรคทางเดินหายใจ¹⁷

โปรแกรมฝึกอบรมวิชาชีพและการทำงานในเรือนจำอาจไม่เหมาะกับผู้ต้องขังสูงวัย เนื่องจากหลายคนอาจไม่ต้องการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ นอกจากนี้ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้อาจเข้าร่วมกิจกรรมสันตนาการในเรือนจำได้ยากเพราะปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านการเคลื่อนไหว และมีความต้องการด้านการบำบัดรักษาและคำแนะนำที่แตกต่างออกไป เจ้าหน้าที่เรือนจำบางรายจึงมองว่าผู้ต้องขังสูงอายุไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้ และอาจเป็นการเสียเวลาที่จะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังสูงอายุถือเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเฉพาะด้านในการเตรียมพร้อมก่อนพ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ไม่มีกลไกสนับสนุนจากชุมชน เรือนจำจึงควรปรับเปลี่ยนโปรแกรมที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์เฉพาะตัวของผู้ต้องขังสูงอายุแต่ละคน โดยคำนึงถึงอายุ ความต้องการที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ และระยะเวลาต้องโทษ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรปรับเปลี่ยนโปรแกรมที่มีอยู่ให้ผู้ต้องขังสูงอายุสามารถเข้าร่วมได้ และมีโปรแกรมพิเศษสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มเติมมากนัก

หลักการสำคัญ 10 ประการ

สำหรับโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ

หลักการต่อไปนี้ เป็นกรอบสำหรับการออกแบบโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล¹⁶ โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ที่กล่าวไว้ในคู่มือฉบับนี้ และสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานของตัวอย่างแบบปฏิบัติที่ดีที่สุดที่ไว้ นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมใหม่ ๆ และการปรับปรุงโปรแกรมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

01 เป็นส่วนหนึ่งของ ยุทธศาสตร์หลัก

หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังได้รับการบรรจุไว้ในกฎหมาย นโยบาย และขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังระดับชาติและได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากนักการเมืองและผู้กำหนดนโยบาย

หากเหมาะสมและเป็นไปได้ ควรจัดให้มีมาตรการทางเลือกที่มีใช้การคุมขังที่ดำเนินการโดยชุมชน โดยเฉพาะในกรณีของผู้หญิงตั้งครรภ์และผู้หญิงที่เป็นแม่

มีการจัดทรัพยากรทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอสำหรับจัดสรรให้มีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

02 จับเคลื่อนโดยชุมชน และผู้ต้องขัง

โปรแกรมได้จัดทำขึ้นผ่านการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง ผู้พันโทษ และชุมชน ถึงความต้องการด้านการแก้ไขฟื้นฟู โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตเกี่ยวกับการปรับปรุงโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว หรือการพัฒนาโปรแกรมขึ้นมาใหม่สำหรับกลุ่มคนเหล่านี้มาพิจารณาด้วย

หากเป็นไปได้ โปรแกรมการฝึกอบรม การทำงาน และการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบเรือนจำควรได้รับการเสริมด้วยโปรแกรมการศึกษาในระบบเพื่อนสอนเพื่อน

โอกาสทางการศึกษาถือเป็นภาพสะท้อนของระบบการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชน หากเป็นไปได้ ผู้ต้องขังควรได้รับโอกาสทางการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีอยู่ในชุมชนหรือที่จัดขึ้นร่วมกับหน่วยงานของชุมชน

ในกรณีที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม โปรแกรมเหล่านี้ควรให้ครอบครัวและเพื่อนมีส่วนร่วมเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้ต้องขังจะเปลี่ยนผ่านจากเรือนจำเข้าสู่ชุมชนได้อย่างราบรื่น

03 ได้รับการสนับสนุน จากเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร

ควรมีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของเรือนจำอย่างรอบคอบและเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมที่เหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้สามารถจัดการกับความต้องการพิเศษสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง และเด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขัง

เจ้าหน้าที่ของเรือนจำสนับสนุนและให้ความช่วยเหลืออย่างแข็งขันแก่ผู้ต้องขังหญิงและเด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขัง เพื่อให้เข้าร่วมโปรแกรมต่าง ๆ ของเรือนจำ

เจ้าหน้าที่ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากผู้บริหารเรือนจำและมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับผู้ต้องขัง ตลอดจนมีจำนวนเจ้าหน้าที่เรือนจำที่เป็นผู้หญิงเพียงพอกับการควบคุมดูแลผู้ต้องขังหญิง

04 ตอบสนองต่อ ความต้องการ เฉพาะทางเพศภาวะ

ควรให้โอกาสทางการศึกษา การทำงาน และการฝึกอบรมให้กับผู้ต้องขังทุกคนโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติ และควรสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้ต้องขังหญิงและเด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขัง รวมทั้งความต้องการของกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ

โปรแกรมต่าง ๆ ควรออกแบบสำหรับผู้ต้องขังหญิงและเด็กผู้หญิงที่ถูกคุมขังโดยเฉพาะ และควรอยู่ในระดับเดียวกับโปรแกรมที่จัดให้ผู้ต้องขังชายและเด็กผู้ชายที่ถูกคุมขัง

โอกาสต่าง ๆ ที่ให้กับผู้ต้องขังหญิงควรมีความหลากหลายและยืดหยุ่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และควรจะเป็นโปรแกรมที่ต่อต้านการเหยียดเพศภาวะ

05 ตอบสนองความ ต้องการเฉพาะตัว

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประเมินความต้องการรายบุคคล และจัดทำให้สอดคล้องกับภูมิหลังและความต้องการเฉพาะของกลุ่มผู้ต้องขังหญิง

โปรแกรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงการเรียนรู้ที่ผู้ต้องขังได้รับในอดีตและทักษะที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงภูมิหลังทางครอบครัว ปัญหาทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต การพึ่งพาสารเสพติดหรือสุรา และการถูกล่วงละเมิดในอดีต

การออกแบบแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างต้องโทษรายบุคคลต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ โดยพิจารณาถึงสถานการณ์ด้านครอบครัว ที่อยู่อาศัย โอกาสการจ้างงาน ความต้องการด้านสุขภาพที่ต่อเนื่อง รวมถึงโปรแกรมให้ความช่วยเหลือโดยชุมชนที่มีอยู่ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังพ้นโทษ

06 โปรแกรมแบบองค์รวม

เป็นโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแบบองค์รวมที่มีเป้าหมายเพื่อจัดการกับสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำผิดและเพื่อพัฒนาชุดทักษะและความรู้ที่หลากหลายให้กับผู้ต้องขังหญิง

เมื่อพิจารณาถึงประเด็นทางสังคมและประเด็นส่วนตัวที่หลากหลายของผู้ต้องขังหญิง โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูควรนำความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมเสพติดต่างๆ มาพิจารณาร่วมกัน

โปรแกรมแบบบูรณาการดังกล่าวช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับทักษะการใช้ชีวิตที่นำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับพ้นโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตัวเอง ตลอดจนช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะต้องเผชิญ เช่น ปัญหาความยากจน การไม่มีที่อยู่อาศัย หรือการใช้สารเสพติด

07 ตามความต้องการของตลาด

โอกาสด้านการทำงานและการฝึกอบรมสำหรับผู้ต้องขังหญิงถูกออกแบบโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและตลาดแรงงาน

มีการวางแผนเส้นทางที่ชัดเจนด้านการจ้างงานสำหรับผู้ต้องขังหญิง

เรือนจำควรประเมินโปรแกรมที่มีอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบว่าโปรแกรมเหล่านั้นเหมาะสมกับผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมีความสัมพันธ์กับตลาดแรงงานหรือไม่

08 ยั่งยืนและสม่ำเสมอ

โปรแกรมของเรือนจำและมาตรการต่าง ๆ ของชุมชนควรเชื่อมโยงกันได้ดีเพื่อให้แน่ใจว่า ความช่วยเหลือที่ให้แก่ผู้ต้องขังหญิงจากทั้งสองส่วนจะสอดคล้องและต่อเนื่องกัน

ผู้ต้องขังสามารถเข้าร่วมโปรแกรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องหรือเข้าร่วมจนจบโปรแกรมได้หลังพ้นโทษ เพื่อให้แน่ใจว่าเวลาและความพยายามที่ผู้ต้องขังทุ่มเทให้กับการเรียนรู้ในเรือนจำจะไม่สูญเปล่าและการเปลี่ยนผ่านจากเรือนจำไปสู่ชุมชนจะเป็นไปอย่างราบรื่น

เว้นแต่มีความจำเป็น จะต้องมีการป้องกันไม่ให้โปรแกรมด้านการศึกษา การฝึกอบรม การทำงาน สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ต้องขังจะงัดไปจากการย้ายที่คุมขังหรือจากมาตรการด้านความปลอดภัยต่าง ๆ

09 มีคุณภาพดี

ผู้สอนในเรือนจำต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและได้รับการฝึกอบรมบนมาตรฐานเดียวกันกับผู้สอนในชุมชน

ผู้สอนในเรือนจำได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการทำงานกับผู้ต้องขังหญิงและเด็กผู้หญิงในเรือนจำ รวมทั้งมีความเข้าใจถึงภูมิหลังของผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าว

ผู้ต้องขังเข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษาและการฝึกอบรมต้องได้รับความปลอดภัยและไม่ถูกล่วงละเมิด มาตรฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัยของโปรแกรมมีความสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และโปรแกรมที่จัดสอนต้องปราศจากการคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

10 มีหลักฐานสนับสนุน

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลประชากรผู้ต้องขัง ตลอดจนการวิเคราะห์ของโหว่ ทรัพยากร และความต้องการของตลาดอย่างละเอียด

มีการนำแบบแผนสำหรับควบคุมดูแลการนำยุทธศาสตร์และโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไปปฏิบัติ รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลจากดัชนีการสนองตอบเชิงเพศภาวะอย่างสม่ำเสมอโดยให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมโดยตรง

ผู้ตรวจที่เป็นอิสระจากเรือนจำหรือราชทัณฑ์สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบว่าได้นำไปใช้อย่างเป็นธรรม สม่ำเสมอ และเป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

อ้างอิงท้ายเรื่อง

- 1 ข้อกำหนดที่ 4 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแนบเดลา)
- 2 'การแก้ไขฟื้นฟูและกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง', สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, www.unodc.org/dohadeclearing/en/topics/prisonerrehabilitation.html
- 3 Roy Walmsley, Institute for Criminal Policy, World Female Imprisonment List, 4th edition, 2017, p2. ข้อมูลระบุว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมาจำนวนผู้หญิงและเด็กผู้หญิงที่อยู่ในเรือนจำทั่วโลกเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 53 โดยจำนวนของผู้หญิงและเด็กผู้หญิงที่อยู่ในเรือนจำคิดเป็นร้อยละ 6.9 ของประชากรผู้ต้องขังทั่วโลก
- 4 สำหรับตัวอย่าง ดูแผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำ ค.ศ. 2017 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ และคู่มือแนะนำการป้องกันการกระทำผิดซ้ำและการนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม, ค.ศ. 2012 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ
- 5 องค์การปฏิรูปการลงโทษสากลและสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยยอมรับว่าตัวอย่างแบบปฏิบัติที่น่าจะใช้ได้ดีต่าง ๆ ในคู่มือนี้เป็นตัวอย่างที่รวบรวมจากข้อมูลที่มีอยู่เท่านั้นและอาจจะไม่ครอบคลุมถึงประเด็นทั้งหมดในการนำไปปฏิบัติ
- 6 สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ, ทศวรรษแห่งการก้าวด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR), มาตรา 10 (3).
- 7 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแนบเดลา), ค.ศ. 2015.
- 8 ข้อกำหนดที่ 4 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแนบเดลา)
- 9 ข้อกำหนดแนบเดลาและข้อกำหนดกรุงเทพจัดเป็น 'กฎหมายอย่างอ่อน (soft law)' ซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตาม แต่เป็นกฎหมายที่ให้ข้อกำหนดขั้นต่ำและแนวทางไว้ รัฐต่าง ๆ มักมองข้อกำหนดแนบเดลาว่าเป็นที่มาของมาตรฐานสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และเป็นกรอบหลักที่กลไกการเฝ้าระวังและตรวจสอบนำมาใช้เพื่อประเมินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
- 10 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดูสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ปฏิญญาโคฮา, ค.ศ. 2015.
- 11 Mohammed H และ Wan Mohamed WA, 'Reducing Recidivism Rates through Vocational Education and Training', Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol 204, 2015, หน้า 272–276.
- 12 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดูสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ปฏิญญาโคฮา, ค.ศ. 2015.
- 13 องค์ประกอบอื่นอีกสามอย่างได้แก่ 'การสร้างความเป็นหนึ่งให้กับความยืดหยุ่นของศาลและการป้องกันการคอร์รัปชันในระบบยุติธรรม; การป้องกันการประกอบอาชญากรรมของเยาวชนผ่านโปรแกรมกีฬาและการฝึกอบรมทักษะในการดำเนินชีวิต; และการสนับสนุนการบูรณาการการป้องกันอาชญากรรมเข้ากับหลักนิติธรรมในการศึกษาทุกระดับ'
- 14 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำ, ค.ศ. 2017 และสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, คู่มือแนะนำการป้องกันการกระทำผิดซ้ำและการนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม, ค.ศ. 2018.
- 15 สำหรับตัวอย่าง ดู GHK, Survey on Prison Education and Training in Europe, กรกฎาคม ค.ศ. 2012.
- 16 สำหรับตัวอย่าง จากงานศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาในเรือนจำของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียเมื่อปี ค.ศ. 2005 พบว่าเนื่องจากผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาคดีมีสถานภาพที่ไม่แน่นอนจึงเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับการเรียนการสอนที่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะมีสิทธิรับการเรียน. คณะรัฐมนตรีกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย, Nordic Prison Education: A lifelong learning perspective, Copenhagen, ค.ศ. 2005, หน้า 58.
- 17 Sampson R และ Laub J, Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1993, อ้างถึงใน Maruna S และ Immarigeon R (eds), After Crime and Punishment: Pathways to offender reintegration, Devon, UK, 2004, หน้า 15.
- 18 สำหรับตัวอย่าง ดู GHK, Survey on Prison Education and Training in Europe, กรกฎาคม ค.ศ. 2012.
- 19 Lifelong Learning, Access of adults to formal and non-formal adult education – policies and priorities. The case of Slovenia, ค.ศ. 2010, หน้า 70.
- 20 Boyadjieva P, Milenkova V, Gornev G, Petkova K และ Nenkova D, The Role of Bulgarian Educational Institutions for Promotion of Access of Adults to Formal Education, Institute of Sociology – Bulgarian Academy of Sciences, 2009, หน้า 22.
- 21 Open Society Justice Initiative, Presumption of guilt: The Global Overuse of Pre-trial Detention, 2014, UN สสปูผู้บริหาร
- 22 สำหรับตัวอย่าง ดู HM Inspectorate of Prisons for England and Wales, Unjust Deserts: A Thematic Review by HM Chief Inspector of Prisons of the Treatment and Conditions for Unsentenced Prisoners in England and Wales, London, 2000.
- 23 สภาสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Mission to Nigeria, 4–10 มีนาคม ค.ศ. 2007, 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2007, A/HRC/7/3/Add.4.
- 24 ข้อกำหนดที่ 116 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแนบเดลา)
- 25 รายงานของผู้อำนวยการพิเศษแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา, The right to education of persons in detention, ค.ศ. 2009, A/HRC/11/8, ย่อนหน้าที่ 51.
- 26 ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจผู้ต้องขังหญิงในคาซัคสถานพบว่าผู้ต้องขังหญิงร้อยละ 41 ทำความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์และสิ่งของ ร้อยละ 28 ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด. องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล, Who are women prisoners? Survey results from Kazakhstan and Kyrgyzstan (ใครคือผู้ต้องขังหญิง? ผลการสำรวจจากคาซัคสถานและคีร์กีซสถาน), ค.ศ. 2014 และการศึกษาผู้กระทำผิดหญิงในแอฟริกาใต้ในปี ค.ศ. 2012 พบว่า ร้อยละ 55 ของผู้หญิงที่ให้สัมภาษณ์เข้าไปมีส่วนในการประกอบอาชญากรรมเพราะแรงกดดันทางอารมณ์
- 27 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, Afghanistan: female prisoners and their social reintegration, มีนาคม ค.ศ. 2007, หน้า 65.
- 28 Jeffries S และ Chontit C, 'Vulnerabilities, victimisation, romance and indulgence: Thai women's pathways to prison in Cambodia for international cross border drug trafficking', International Journal of Law – Crime and Justice, Vol 56, ค.ศ. 2019, หน้า 39–52.
- 29 Gender, Health and Justice Research Unit, University of Cape Town, Policy brief – Women in Prison: Work, Education and Vocational Training, Women's Pathways to Prison project, ค.ศ. 2012, หน้า 1.
- 30 Moldoshev A, Violence against Women in Kyrgyzstan: Baseline Assessment, กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, หน้า 8, อ้างถึงในรายงานของผู้อำนวยการพิเศษแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยความรุนแรงต่อผู้หญิง, สาเหตุและผลที่ตามมา, การกึ่งในคอร์รัปชัน, 9–16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2009, A/HRC/14/22/Add.2, ย่อนหน้าที่ 26.
- 31 ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจผู้ต้องขังหญิงในคาซัคสถานพบว่าผู้ต้องขังหญิงร้อยละ 41 ทำความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์และสิ่งของ ร้อยละ 28 ทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด. องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล, Who are women prisoners? Survey results from Kazakhstan and Kyrgyzstan, ค.ศ. 2014 และการศึกษาผู้กระทำผิดหญิงในแอฟริกาใต้ในปี ค.ศ. 2012 พบว่า ร้อยละ 55 ของผู้หญิงที่ให้สัมภาษณ์เข้าไปมีส่วนในการประกอบอาชญากรรมเพราะแรงกดดันทางอารมณ์
- 32 Richie B, Compelled to Crime: The Gender Entrapment of Battered Black Women, Routledge, Routledge, 1996, หน้า 127–131.
- 33 Agren D, 'Female felons swell ranks among Mexican criminals', USA Today, 2 ธันวาคม ค.ศ. 2010, usatoday30.usatoday.com/news/world/2010-12-02-mexicocartels02_ST_N.htm
- 34 Minnesota Advocates for Human Rights, Domestic violence in Macedonia, กันยายน ค.ศ. 1998.
- 35 ตัวอย่างเช่น ร้อยละ 33 ของผู้ต้องขังในอังกฤษและเวลส์ถูกไล่ออกจากโรงเรียนหรือห้ามเข้าโรงเรียนอย่างถาวร และร้อยละ 47 ไม่มีวุฒิทางการศึกษา Prison Reform Trust, Bromley Briefings Prison Factfile, Autumn 2018, หน้า 20.
- 36 Van den Bergh B, Gatherer A และ Moller L, 'Women's health in prison: urgent need for improvement in gender equity and social justice', Bulletin of the World Health Organization, Vol 87, No 6, 2009.
- 37 Prison Reform Trust, Bromley Briefings Prison Factfile, Autumn 2018.

- 38 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู advocaidsl.org
- 39 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, สำนักงานประเภทป่าที่สถาน, *Females Behind Bars: Situation and Needs Assessment in Female Prisons and Barracks*, ค.ศ. 2011, ทุนสรุปผู้บริหาร
- 40 Gender, Health and Justice Research Unit, University of Cape Town, Policy brief – Women in Prison: Work, Education and Vocational Training, Women's Pathways to Prison project, ค.ศ. 2012, หน้า 3.
- 41 GHK, Survey on Prison Education and Training in Europe, กรกฎาคม ค.ศ. 2012.
- 42 ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาในเรือนจำของกลุ่มประเทศแถบดิเมเวีย พบว่าผู้ต้องขังมักไม่สามารถเรียนจบหลักสูตรการศึกษาได้ระหว่างที่ถูกจำคุกเพราะระยะเวลาที่ต้องโทษสั้นเกินไป คณะรัฐมนตรีกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย, *Nordic Prison Education: A lifelong learning perspective*, Copenhagen, ค.ศ. 2005.
- 43 ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐเยอรมันระบุว่าเรือนจำ 'มีหน้าที่ที่จะต้องพยายามนำผู้ต้องขังที่ได้รับโทษประหารชีวิตให้กลับมามีชีวิตอยู่กับสังคมได้อีก รักษาความสามารถในการจัดการกับชีวิตของผู้ต้องขังเหล่านี้และต่อสู้กับผลกระทบเชิงลบของการถูกคุมขัง'. คำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐเยอรมัน (BVerfG 21 มิถุนายน ค.ศ. 1977).
- 44 ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจผู้ต้องขังหญิงในประเทศจอร์แดนและตูนิเซียขององค์การปฏิรูปการลงโทษสากลพบว่าร้อยละ 39 ของผู้หญิงที่สำรวจเคยประสบกับปัญหาครอบครัวแตกแยกมาก่อน และร้อยละ 9 ถูกพาลูกไป. องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล, *Who are women prisoners? Survey results from Jordan and Tunisia*, ค.ศ. 2014.
- 45 ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาของคณะกรรมการตรวจสอบอิสระของเรือนจำหญิง Bronzefield ในอังกฤษพบว่าครึ่งหนึ่งของผู้หญิงที่พ้นโทษไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน. คณะกรรมการตรวจสอบอิสระ, *Annual Report of the Independent Monitoring Board at HMP and YO1 Bronzefield for reporting year 1 August 2016–31 July 2017*, ค.ศ. 2017, หน้า 16.
- 46 ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาในอังกฤษและเวลส์พบว่าในเวลาหนึ่งปีหลังการปล่อยตัวผู้ต้องขังหญิงมีความเป็นไปได้ที่จะฆ่าตัวตายมากกว่าประชากรทั่วไปถึง 36 เท่า Pratt D et al, 'Suicide in recently released prisoners: a case-control study', *Psychological Medicine*, Vol 40, No 6, May 2010, หน้า 827.
- 47 ตัวอย่างเช่น จากรายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติฉบับปี ค.ศ. 2011 พบว่าร้อยละ 15.6 ของผู้ต้องขังไปป่าที่สถานถูกจำคุกเพราะคำประเวณี Country Office Pakistan, *Females Behind Bars: Situation and Needs Assessment in Female Prisons and Barracks*, ค.ศ. 2011, ทุนสรุปผู้บริหาร
- 48 ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาเมื่อปีค.ศ. 2007 พบว่าประมาณร้อยละ 20 ของผู้หญิงที่ถูกจำคุกในประเทศอัฟกานิสถานถูกจับในข้อหาหมิ่นอากงบ้านซึ่งมักเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการกระทำผิดอื่น เช่น คนขี้หรือลักขโมย. องค์กร Human Rights Watch, "I Had to Run Away": The Imprisonment of Women and Girls for 'Moral Crimes' in Afghanistan, มีนาคม ค.ศ. 2012, หน้า 1.
- 49 Prison Policy Initiative, *Out of prison and out of work Unemployment among formerly incarcerated people*, กรกฎาคม ค.ศ. 2018.
- 50 แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติที่แบ่งออกเป็นสี่ส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและแผนปรับปรุงโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบริหารเรือนจำ, แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ค.ศ. 2017, บทที่ 2.
- 51 แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติที่แบ่งออกเป็นสี่ส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและแผนปรับปรุงโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบริหารเรือนจำ, แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ค.ศ. 2017, บทที่ 6.
- 52 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรือนจำและสิทธิมนุษยชน ดู Institute for Criminal Policy Research, *A Human Rights Approach to Prison Management – Handbook for Prison Staff*, ค.ศ. 2018.
- 53 ข้อกำหนดที่ 76 (1) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแบบเดลา) ให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการฝึกอบรบขั้นต้นที่สุดที่เจ้าหน้าที่เรือนจำควรได้รับ
- 54 ข้อกำหนดที่ 78 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแบบเดลา)
- 55 ข้อกำหนดที่ 29 และ 33 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีข้าราชการหญิงสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเกฟ)
- 56 ข้อกำหนดที่ 81 (3) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแบบเดลา)
- 57 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, *Handbook for Prison Managers and Policymakers on Women and Imprisonment*, ค.ศ. 2008, หน้า 27.
- 58 คณะรัฐมนตรีของสหภาพยุโรป, *Management by Prison Administrations of Life-Sentence and Other Long-Term Prisoners*, คำแนะนำที่ REC (2003) 23, 9 ตุลาคม ค.ศ. 2003, ย่อหน้าที่ 73.
- 59 องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล, *Index of implementation: United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules)*, ค.ศ. 2013.
- 60 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยด้านการอนุรักษ์ข้อกำหนดคกรุงเกฟ ดู www.tijbangkokrules.org
- 61 ข้อกำหนดที่ 15 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีข้าราชการหญิงสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเกฟ)
- 62 สอดคล้องกับข้อกำหนดที่ 24 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแบบเดลา) และข้อกำหนดที่ 62 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีข้าราชการหญิงสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเกฟ)
- 63 ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาชิ้นหนึ่งของประเทศแคนาดาพบว่าผู้กระทำผิดหญิงที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมบำบัดยาเสพติดมีโอกาสที่จะกลับเข้าคุกภายในหนึ่งปีหลังพ้นโทษมากกว่าผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าวถึง 10 เท่า. Matheson I, Doherty S และ Grant B, 'Community-based aftercare and return to custody in a national sample of substance-abusing women offenders', *American Journal of Public Health*, Vol 101, No 6, มิถุนายน 2011, หน้า 1129.
- 64 ข้อกำหนดที่ 89 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแบบเดลา)
- 65 ข้อกำหนดที่ 4 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีข้าราชการหญิงสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเกฟ)
- 66 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ WRNA ดู www.uc.edu/womenoffenders.html
- 67 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบริหารเรือนจำมีวิธีการที่หลากหลายในการส่งเสริมผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัวและชุมชน ด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของท้องถิ่น สำหรับรายการของรูปแบบการเข้าเยี่ยมของครอบครัว ผู้ได้จาก OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) และองค์การปฏิรูปการลงโทษสากล *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules – Implementing the United Nations Revised Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*, ค.ศ. 2018, หน้า 119.
- 68 ข้อกำหนดที่ 44 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีข้าราชการหญิงสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเกฟ)
- 69 HM Inspectorate of Prisons, *Resettlement provision for adult offenders: Accommodation and education, training and employment*, กันยายน ค.ศ. 2014.
- 70 'Families vital for prisoner rehabilitation', *Criminal Justice Joint Inspection*, 16 September 2014, *Criminal Justice Joint Inspection*, www.justiceinspectorates.gov.uk/cjji/media/press-releases/2014/09/families-vital-for-prisoner-rehabilitation
- 71 สำหรับตัวอย่าง ดู RAND Corporation, *Evaluating the Effectiveness of Correctional Education – A Meta-Analysis of Programs that Provide Education to Incarcerated Adults*, ค.ศ. 2013. การศึกษาที่ทรงพลังยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาให้คุณสนับสนุนยืนยันว่ามีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างการจัดให้มีโปรแกรมการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำกับการลดการกระทำผิดซ้ำและการเพิ่มโอกาสในการมีงานทำในอนาคต
- 72 รายงานของผู้รายงานพิเศษแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา, *The right to education of persons in detention (สิทธิที่จะได้รับการศึกษาของผู้ถูกคุมขัง)*, ค.ศ. 2009, A/HRC/11/8, ย่อหน้าที่ 4.
- 73 ที่เดียวกัน (Ibid.)
- 74 ในอังกฤษและเวลส์ ผู้ตรวจสอบอิสระพบว่า 'ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมในหลักสูตรการศึกษาหรือหลักสูตรเกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำผิดมีรายได้ต่ำกว่าผู้ต้องขังที่ทำงานหรือทำงานใช้แรงงานในท้องถิ่นของตนเอง เรือนจำ ซึ่งมีส่วนลดแรงจูงใจของผู้ต้องขังที่จะเข้าร่วมหลักสูตรดังกล่าวแม้ว่าความรู้ที่เพิ่มเติมนั้นจะสนองตอบความต้องการและช่วยลดโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำได้มากกว่าก็ตาม'. HM Inspectorate of Prisons, *Life in Prison: Earning and Spending Money – A Findings Paper*, กรกฎาคม ค.ศ. 2016.
- 75 ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ผลที่มีต่อผู้ต้องขังที่ได้รับทุนเรียนหลักสูตรการศึกษาทางไกลจากกองทุนการศึกษาของผู้ต้องขัง (Prisoners' Education Trust – PET) ในอังกฤษและเวลส์แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีโอกาสได้งานทำหลังพ้นโทษมากกว่า และขอรับเงินสวัสดิการสำหรับผู้ว่างงานเป็นเวลาสั้นกว่าผู้ที่ไม่ได้รับทุนเรียน อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับทุนเรียนลดน้อยลงอย่างชัดเจน (ร้อยละ 18) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ทุนเรียน (ร้อยละ 25) Ministry of Justice, *Justice Data Lab Re-Offending Analysis: Prisoners Education Trust*, ค.ศ. 2015.

- 76 Batra R, Jasso T และ Stevens Y, Florida University, Learning Behind Bars: Exploring Prison Educators' Facilitation of Inmates' Self-directed Learning through Garrison's Model, ค.ศ. 2012.
- 77 องค์การอนามัยโลก, สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติและ UNAIDS, Evidence for action technical papers – Effectiveness of interventions to address HIV in prisons, ค.ศ. 2017.
- 78 Grinstead OA, Zack B และ Faigles B, 'Collaborative research to prevent HIV among male prison inmates and their female partners', Health Education & Behavior, Vol 26, No 2, 1999, หน้า 225-238.
- 79 ดู Champion N, 'Prison education: university partnerships paving the way to successful reintegration', PRI blog, 9 มกราคม ค.ศ. 2018, www.penalreform.org/blog/prison-education-university-partnerships-paving-the-way-to
- 80 ดู สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, UNODC Annual Report Covering activities during 2015, ค.ศ. 2016, หน้า 67.
- 81 'มหาวิทยาลัยปานามาขยายเวลาเรียนสมาชิกเรือน CEFERE และ Renacer', รัฐบาลสาธารณรัฐปานามา, 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2018 (ในภาษาสเปน), www.mingob.gob.pa/universidad-depanama-extiende-periodo-de-admision-en-el-cefere-y-el-renacer
- 82 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู wallstobridges.ca
- 83 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ข้อกำหนดคกรุงเพท: ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงพร้อมทั้งคำอธิบาย, ค.ศ. 2010, คำอธิบายข้อกำหนดที่ 42
- 84 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู 'Helping Bolivian women build their economic freedom', สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, 9 ตุลาคม ค.ศ. 2018. www.unodc.org/dohadecaration/en/news/2018/10/helpingbolivian-women-build-their-economicfreedom.html
- 85 ตัวอย่างเช่น จากรายงานของประเทศไทยของสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 2002 มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการมีงานทำจะช่วยลดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำซึ่งได้ประมาณหนึ่งในสามถึงครึ่งหนึ่ง Social Exclusion Unit, Reducing re-offending by ex-prisoners, ค.ศ. 2002.
- 86 ข้อกำหนดที่ 97-98 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 87 แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติให้แนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันและแผนปรับปรุงโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบริหารเรือนจำ, แผนพัฒนาโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ค.ศ. 2017, บทที่ 5
- 88 ข้อกำหนดที่ 30 (e) ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 89 ข้อกำหนดที่ 99 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 90 คู่มือการแรงงานระหว่างประเทศ, Checkpoints: Eliminating and Preventing Forced Labour, ค.ศ. 2016.
- 91 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู 'Q&As เกี่ยวกับธุรกิจและแรงงานที่ถูกบังคับ: เมื่อไรที่การใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นเรื่องที่ยอมรับได้?', องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, www.ilo.org/empent/areas/business-helpdesk/faqs/WCMS_DOC_ENT_HLP_FL_FAQ_EN/lang--en/index.htm#Q3
- 92 'Female Inmates In Indiana Pitch Plan To Rehab Empty Houses – And Their Lives', NPR, 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017, www.npr.org/2017/11/01/559901323/female-inmates-in-indiana-pitch-plan-to-rehab-empty-houses-and-their-lives
- 93 'Penitentiary reform: education and training to promote social reintegration and prevent recidivism (การปฏิรูปเรือนจำ: การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมและป้องกันการทำผิดซ้ำ)', Algeria Press Service, 17 มีนาคม ค.ศ. 2019 (ภาษาฝรั่งเศส), www.aps.dz/algerie/63699-reforme-penitentiaire-lenseignement-et-la-formation-pour-favoriser-la-reinsertion-sociale-et-prevenir-la-recidive
- 94 ข้อกำหนดที่ 87 และ 90 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 95 ข้อกำหนดที่ 47 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 96 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู www.yellowribbon.org.sg
- 97 CHREAA เป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐบาลซึ่งอุทิศตนให้กับการส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะเปราะบางและคนชายขอบในมาลาวี CHREAA ทำงานภายใต้ระบบยุติธรรมทางอาญาที่ให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายผ่านบริการของนายฝึกหัดที่ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย
- 98 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู ccpbc.ubc.ca/projects/unlocking-the-gates-utg-peerhealth-mentoring-program
- 99 รายงานของผู้อำนวยการพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิด้านการศึกษา, The right to education of persons in detention, ค.ศ. 2009, A/HRC/11/8, ย่อหน้าที่ 41
- 100 ตัวอย่างเช่น จากรายงานที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 2001 โดย Coalition for Juvenile Justice พบว่า 70%-80% ของเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมขังในประเทศสหรัฐอเมริกามีปัญหาด้านความมั่นคงทางอารมณ์ที่มีผลกระทบต่อการเรียน, Coalition for Juvenile Justice, *CJJ 2001 Annual Report: An Overview*, 2001.
- 101 SIPAR ซึ่งเป็นองค์กรของประเทศไทยส่งเสริมให้การสนับสนุนในการจัดสร้างห้องสมุดพร้อมหนังสือให้แก่เรือนจำทุกแห่งในประเทศไทย และขณะนี้กำลังดำเนินการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์การศึกษาของคกรุงเพท SIPAR ยังได้จัดให้เจ้าหน้าที่ของเรือนจำได้รับคุณวุฒิสำหรับการเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดอย่างเป็นทางการ SIPAR ยังมีโครงการใหม่ที่เน้นการอ่านออกเขียนได้ การฝึกอบรบวิชาชีพและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง
- 102 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู www.fundaciondiagrama.es
- 103 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู yogabehindbars.org
- 104 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู birthbeyondbars.com/about-us
- 105 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู yogabehindbars.org/prenatal-yoga-prison
- 106 คู่มือฉบับนี้ไม่ครอบคลุมถึงการคุมขังผู้ที่ต้องการลี้ภัยหรือผู้ที่ถูกกักตัวอยู่ในสถานคุมขังของแผนกคนเข้าเมือง แต่หมายรวมถึงผู้พลพที่ถูกละเลยโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลให้การศึกษาในเมืองอย่างผิดกฎหมายเป็นความผิดทางอาญา โดยต้องพิสูจน์ได้ว่าผู้ที่ลี้ภัยอย่างผิดกฎหมายมีความผิดจริงและจะต้องถูกคุมขังร่วมกับผู้ต้องขังที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีอาชญากรรมแล้ว
- 107 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู www.meganexus.com/foriner
- 108 ข้อกำหนดที่ 54-55 ของข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 109 Human Rights Law Centre and the Change the Record Coalition, Over-represented and overlooked: the crisis of Aboriginal and Torres Strait Islander women's growing over-imprisonment, ค.ศ. 2017.
- 110 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสุขภาพจิตในเรือนจำเพิ่มเติม ดู องค์การอนามัยโลก, Mental health in prisons, 2014, ค.ศ. 2014; องค์การปฏิรูปการลงโทษสากล, Mental health in prisons: A short guide for prison staff, ค.ศ. 2018.
- 111 ข้อกำหนดที่ 5 ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดคกรุงเพท)
- 112 Human Rights Watch, Submission to the UN Working Group on Discrimination Against Women in Law and Practice, กันยายน ค.ศ. 2018.
- 113 'At Risk: Sexual Abuse and Vulnerable Groups Behind Bars', คำให้การของ Kendall Spruce, 19 สิงหาคม ค.ศ. 2005.
- 114 หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ดู Association for the Prevention of Torture, Towards the Effective Protection of LGBTI Persons Deprived of Liberty: A Monitoring Guide, ค.ศ. 2018.
- 115 มีการประมาณการว่าจำนวนผู้ต้องขังที่เป็นคนข้ามเพศในเรือนจำของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 1,600 เป็น 4,110 คนในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2006 ถึง 2016. Chitsawang N, 'Transgender Prisoners in Thailand Keep Growing', Thailand Criminology and Corrections, ค.ศ. 2016, thaicriminology.com/transgenderprisoners-in-thailand-keep-growing.html
- 116 Sleep B, "Old age behind bars: how can prisons adapt to the needs of increasingly elderly populations?", PRI blog, 25 กันยายน ค.ศ. 2014, www.penalreform.org/blog/age-bars-prisons-adapt-increasingly-elderly-populations
- 117 Kerbs J และ Jolley J, 'A Commentary on Age Segregation for Older Prisoners: Philosophical and Pragmatic Considerations for Correctional Systems', Criminal Justice Review, Vol 34, No 1, 2009, หน้า 119-139.
- 118 ควรอ่านข้อเสนอแนะเหล่านี้ร่วมกับรายการตรวจสอบหลักเพื่อเริ่มต้น/ปรับปรุงโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, ค.ศ. 2017, หน้า 61-66.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

อาคาร GPF ชั้น 15-16
ถนนวิถุย เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330
ประเทศไทย

+66 2118 9400
info@tijthailand.org

 @TIJthailand
 @tijthailand.org

www.tijthailand.org

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล สำนักงานใหญ่

1 Ardleigh Road
London N1 4HS
United Kingdom

+44 (0) 207 923 0946
info@penalreform.org

 @PenalReformInt
 @penalreforminternational

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล ในเอเชียกลาง

Karaothkel District
2 Sharbakkol Street
Astana 010000
Kazakhstan

++7 7172 79 88 84
pricentralasia@penalreform.org

 @PRICentralAsia
 @PenalReformCA

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล ในเขตคอเคซัสใต้

25 Kazbegi Avenue
3rd Entrance, Apt. 262
0160 Tbilisi
Georgia

+995 32 2370 270
tchanturia@penalreform.org

 @Penal Reform International
สำนักงานคอเคซัสใต้

www.penalreform.org

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล ในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ

22 Amro Bin Dinar
Amman
Jordan

+962 6 582 6017
priamman@penalreform.org

 @PRIMENA1
 @Menaregion

องค์กรการปฏิรูปการลงโทษสากล ในเขตแอฟริกาใต้สะฮารา

Plot 8, Kisozi Close
Kisozi Complex
Nakasero
Kampala
P.O. Box 11455
Uganda

+256 3920 01139
doreenn@penalreform.org